

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA RIJEČ

ZA IZMJENE KASNO
ZA PROSVJED NEJASNO

BROJ
658

Subotica, 20. studenoga 2015. Cijena 50 dinara

INTERLIBER
UVIJEK ISTI

ŠKOLE U KRIVIM
PARAGRAFIMA

MAMA U 48. GODINI

INTERVJU
ŽARKO ILIN

DUGA PARTIJA ŠAHA
IZMEĐU
VLASTI I MANJINA

Ključne reči

TRAŽI

ILI

Brzo, **besplatno**
& jednostavnoPOSTAVI
NOV OGLASProbajte
naš novi
sajt!

www.svastara.rs

Nekretnine

Vozila

Elektronika

Poslovi

Kuća i bašta

Poljoprivreda

Industrijske
mašine, oprema

Usluge

Mama i beba

Kućni ljubimci

Igračke

Knjige, školski
pribor

Sport i hobi

Moda i odeća

Lični kontakti

Razno

Zdravlje i medicina

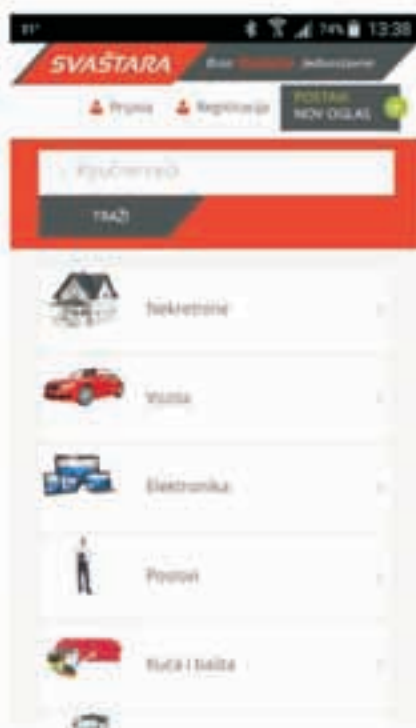
Biznis

Muzika - Filmovi

Besplatno

AKCIJA!

5G

internet

već od

649 din

KARADORDEV PUT 2.
SUBOTICA
TEL:024/555765
WWW.TIPPNET.RS

Gdje se nalazi?

Akcijski plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina u Poglavlju 23

Europska unija otvorila pristupne pregovore sa Srbijom (2014)

Pregovori sadrže 35 poglavlja (Aquis communautaire)

Planira se otvaranje poglavlja 23 i 24 kao prvih nakon što EU odobri a Srbija usvoji Akcijske planove za njih

Akcijski plan za poglavlje 23

Pravosuđe

Borba protiv korupcije

Osnovna prava

Prava nacionalnih manjina

Akcijski plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina

Predstavnici državne i pokrajinske vlasti

Radna grupa za izradu Akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina (travanj 2015)

Predstavnici vijeća nacionalnih manjina i Vijeća Europe

AKTUALNO

Dan sjećanja na žrtve Vukovara 6

TEMA

Pravilnik ugrozio rad malih škola

U »krivim« paragrafima 10-11

Trudnoća i majčinstvo u zrelijim godinama

Mama u 48. godini 18-19

INTERVJU

Dr. sc. Žarko Ilin, predsjednik Društva povrtlara
Vojvodine

Poticaji trebaju biti tri puta veći 12-13

ŠIROM VOJVODINE

U Srijemu će se pšenica posijati na 60.000 hektara

Sjetva se bliži kraju 26-27

KULTURA

Predstava *Balon* zagrebačkog Teatra *EXIT* gostovala
u Srbiji

Priča o glumcu i našim životima 32

SPORT

Susret nogometnih ekipa srijemskih hrvatskih udru-
ga u Zemunu

I cure se vole loptati 55

VUKOVAR – MJESTO POSEBNOG PIJETETA

Dan sjećanja

Ovogodišnji Dan sjećanja se obilježavao pod geslom »Vukovar-mjesto posebnog pijeteta«, i sadržavao je 40-tak priredbi različitih karaktera

Komemorativnim skupom u dvorištu vukovarske Opće županijske bolnice i bolnice hrvatskih veterana, na koju je tijekom gotovo tromjesečne opsade Vukovara dnevno padalo do 70-ak topničkih projektila, a zbrinuto oko 3.500 ranjenika unatoč svakodnevnim topničkim napadima, u Vukovaru je u srijedu započelo obilježavanje Dana sjećanja na žrtvu Vukovara 1991. godine i 24-obljetnice stradanja tog grada u Domovinskom ratu. Dan prije, u utorak navečer, su u mnogim hrvatskim gradovima zapaljene svijeće i položeni vijenci.

Pored velikog broja građana i domoljuba pristiglih iz cijele Hrvatske, skupu je nazočila predsjednica Republike Hrvatske **Kolinda Grabar Kitarović**, predsjednik Hrvatskog sabora **Josip Leko** i predsjednik Vlade **Zoran Milanović**, brojni sabor-

ski zastupnici i ministri, predstavnici diplomatskog zbora, Katoličke crkve i ostalih vjerskih zajednica, predstavnici brojnih braniteljskih i stradalničkih udruga i političkih stranaka. Predvođeni članovima Udruge djece poginulih i nestalih hrvatskih branitelja Domovinskog rata te pripadnicima 204. brigade HV-a koja je branila Vukovar 1991. i članovima vukovarskih braniteljskih udruga, sudionici obilježavanja uputili su se u koloni sjećanja hodom od bolnice do 5,5 kilometara udaljenog Memorijalnog groblja žrtava iz Domovinskog rata na kojem su državna i druga izaslanstva položila vijence i zapalila svijeće. Na putu do groblja prošli su i pored vukovarskog Vodotoranja jednog od simbola agresije na Vukovar, a nedaleko kojega su vukovarske gradske vlasti, duž glavne ceste, postavile 210 metara dugi natpis

s imenima i prezimenima 1145 branitelja i pripadnika Civilne zaštite stradalih u Vukovaru u Domovinskom ratu.

Molitvu na groblju molio je zadarski nadbiskup, mons. **Želimir Puljić**, predsjednik Hrvatske biskupske konferencije koji je potom na groblju predvodio i svetu misu. Dan sjećanja na žrtvu Vukovara 1991. obilježava se odlukom Hrvatskog sabora u spomen

na 18. studenoga 1991. kada je nakon gotovo tromjesečne obrane slomljena obrana grada Vukovara. Prema podacima Opće bolnice Vukovar do sloma obrane grada poginule su 1624 osobe, a ranjeno više od 2500. U srpske koncentracijske logore odvedeno je oko 5.000 zarobljenih branitelja i civila, a iz grada prognano oko 22.000 Hrvata i ostalih nesrba.

(Hina)

PREDSJEDNIK DSHV-A U POSJETU SRIJEMSKOM BISKUPU

Zajedno za opće dobro

Rezidencija srijemskoga biskupa, mons. **Đuro Gašparovića**, u Petrovaradinu bila je u ponedjeljak 16. studenog prva adresa na koju je u službeni posjet stigao prof. **Tomislav Žigmanov** kao novi predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Bio je to susret političkog prvaka vodeće stranke hrvatske zajednice u Vojvodini i vjerskoga poglavara biskupije čiji su vjernici Hrvati u blizjoj i daljoj prošlosti prošli veliku kalvariju.

Među sugovornicima je najviše bilo riječi o spremnosti obiju strana da zajedničkim djelovanjem doprinesu zaštiti i boljem položaju Hrvata u Vojvodini odnosno Srbiji u predstojećem razdoblju.

Biskup Đuro je dao svoju potporu djelovanju na artikuliranju interesa i na očuvanju dostojanstva hrvatske zajednice u Srijemu, ističući uvjerenost da bi se na taj način bolje upoznavali i rješavali problemi koji postoje u malim sredinama, te njihovi sumješteni aktivnije poticali na sudjelovanje u aktivnostima koji bi pridonijeli boljem položaju ove zajednice.

Žigmanov je, naglašavajući potpuno poštivanje autonomije crkvenoga djelovanja, očitovao spremnost stranke na čijem je čelu da u domeni svoga djelovanja, a uz suglasnost Crkve, posreduje u rješa-

Đuro Gašparović i Tomislav Žigmanov

vanju različitih pitanja koja su od važnosti za Crkvu među kojima su socijalni i mirovinski status svećenika, proces restitucije oduzete imovine itd.

Priznanje za toleranciju

»Toleranciju ne shvaćam kao trpljenje. Negdje u svijetu postoje veliki gradovi gdje žive različiti ljudi koji se trpe i ne žive zajedno. Mislim da takvo stanje nije održivo, pogotovo među različitostima«, izjavio je zaštitnik građana **Saša Janković** na tradicionalnoj dodjeli međunarodne nagrade za toleranciju u Bačkoj Topoli. On je rekao da smo danas svi potrešeni aktualnim događanjima, da svi dijelimo veliku zabrinutost za budućnost, kao i da shvaća prednost života u Bačkoj Topoli, u kojoj se tolerancija osjeća dušom, za razliku od poznatih velikih gradova gdje se proučava na seminarima.

Prestizžno priznanje, međunarodna nagrada za toleranciju Fondacije *Plavi Dunav* se od 2007. godine dodjeljuje pojedincima i institucijama, koji su svojim radom i javnim angažmanom pridonijeli širenju kulture i tolerancije na području AP Vojvodine. Ovogodišnju nagradu su osim Saše Jankovića, dobili i **Svjetlana Timotić** iz organizacije za potporu ženama s invaliditetom »Iz kruga – Vojvodina«, i Humanitarna organizacija *Karitas* iz Subotice.

Značenje tolerancije

Pokrajinski ombudsman ocijenio je da brojni primjeri isključivosti, diskriminacije i nasilja ne samo da ne slabe, nego i mijenjaju značenje tolerancije svodeći je na slabost, pupustljivost i nedostatak snažnih uvjerenja.

U priopćenju te institucije povodom 16. studenog, Međunarodnog dana tolerancije, ističe se da zahtjev za tolerancijom nije nikakav znak slabosti i nedostatka uvjerenja.

»Upravo suprotno, on počiva na snažnom uvjerenju da su svi ljudi jednaki, da imaju jednaka prava, pa i pravo da, na vlastitu odgovornost, slijede ona uvjerenja i načine života za koje većina nema razumijevanja i smatra ih pogrešnim i štetnim«, poručili su iz ureda Pokrajinskog ombudsmana.

U priopćenju se podsjeća i da je ustanovljavanjem dana tolerancije prije dvije decenije UNICEF želio ohrabriti i potaknuti države članice na poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda, te da je potreba za sličnom vrstom ohrabrenja prisutna i danas.

»Naročito u društvima koja su, kao naše, razdirana dugogodišnjom krizom, u kojima socijalna polarizacija iz dana u dan postaje sve dublja, povjerenje u institucije sve slabije, a put pravdi sve duži i neizvesniji«, ističe se u saopštenju.

20. studenoga 2015.

EHO PARIŠKIH BOMBI

Bol, strah i narastajući bijes

Nakon šoka i boli najbližih, kao i suosjećanja svake humane osobe za žrtve terorističkih napada prošloga petka u Parizu, uznemirenost i strah emocije su koje su preplavile veći dio Kontinenta. Tako ubuduće slanje djece u vrtić ili školu, odlazak u veliki tržni centar, na koncert, predstavu ili utakmicu, boravak na autobusnom ili željezničkom kolodvoru, u zračnoj luci ili, jednostavno, u prometnoj ulici još dugo neće biti stvar obične svakodnevice nego prije svega strepnja za svoj i život(e) najbližih. A to je već pitanje učinkovitosti sustava – svakog ponaosob i svih skupa – sigurnosnih službi, prije svih.

Na žalost – kao i mnogo puta ranije: u Madridu, Londonu, Moskvi... – teroristima je napadima u Parizu upravo to i bio cilj: velikim brojem civilnih žrtava utjerati strah u kosti običnom građaninu i izazvati kod njega sumnju i nepovjerenje, ne samo prema svakom nepoznatom nego i prema svojim susjedima.

Nije nužno potrebno biti psiholog ili stručnjak za terorizam, pa pretpostaviti kako će iza nabrojanih primarnih osjećaja (bol, strah) vrlo brzo uslijediti i oni drugi, poput bijesa i mržnje, recimo. U svakodnevicu bi to moglo značiti fokusiranje nekontroliranih izljeva frustracija na izbjeglice, muslimane ili raso drugačije ljude u odnosu na većinsko stanovništvo Europe (požar u izbjegličkom kampu *Džungla* iste noći kada su se dogodili i teroristički napadi u Parizu možda i nije samo stvar vremenske koincidencije) što svakako pogoduje i ciljevima europskih (uključujući i ovdašnje) homofobnih, šovinističkih i neofašističkih organizacija. Koje su, i bez pariškog krvoprolića, pokazivale znake »pojačane vitalnosti«. Paralelno s time ne bi trebalo čuditi niti još ubrzaniji proces »zatvaranja društava« unutar granica svojih država, odnosno još na desetke, stotine i tisuće novih kilometara žičanih ograda koje će se – ukoliko noću budu osvijetljene – poput Kineskog zida vidjeti i s Mjeseca.

Nije nezamislivo niti to da će teroristički napadi u Parizu dodatno ubrzati revidiranje ideje Europske unije o slobodnom protoku ljudi, ideja i kapitala »za jednu trećinu« (bez ljudi), kao što su već sada pod sve jačim ispitom (i kritikom) ideje **Angele Merkel** da izbjeglice zapravo predstavljaju šansu Njemačke (i Europske unije), prije svega kada je riječ o zapošljavanju obrazovane (a jeftine) radne snage.

U tom slučaju Vjera i Nada – koju je i porukom da bi svaka župa u Europi trebala primiti (bar) jednu izbjegličku obitelj iskazao i papa **Franjo** – ustuknut će pred Sumnjom i Strahom, stvarajući tako još plodnije tlo za ciljeve onih koji su do sada mnogo puta dokazali da im je bolesna ideja iznad ljudskoga života.

Z. R.

POGLAVLJE 23: KREIRANJE AKCIJSKOG PLANA ZA OSTVARIVANJE PRAVA MANJINA

Duga partija šaha između vlasti i manjina

Temeljna ideja jeste da se sudjeluje u donošenju odluka, a ne da se, poput publike, sjedi u nacionalnom parlamentu. Sudjelovanjem u procesu donošenja odluka smanjuje se rizik za stjecanje uvjeta za potencijalni konflikt, kaže Darko Sarić Lukendić o političkoj participaciji nacionalnih manjina

Tekst i fotografije: Tatjana Ljubić

»V i nemate povjerenja da će se ovo ispuniti? Povjerenje uopće nije pravna kategorija. Što trebamo, staviti u zgradu 'Obećajem, majke mi, pa da povjerujete?' rekao je **Čedomir Backović**, šef pregovaračkog tima za poglavlje 23 i pomoćnik ministra pravde, okupljenim predstavnicima svih nacionalnih vijeća nakon njihovog upornog inzistiranja da se u Akcijski plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina stave konkretne obveze koje država ima prema manjinama.

Nepovjerenje manjina je logično – i do sada su postojala brojna zakonska rješenja koja se prosto nisu implementirala.

»Kako mislite zakoni nisu konzistentni? Ne slažemo se s pasusom u Akcijskom planu o nekonzistentnoj implementaciji zakona« inzistirala je i **Zorana Lužanin**, pomoćnica u Ministarstvu obrazovanja.

Tako su se tijekom dva dana aktivnog rada na sastavljanju Akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina konstantno »lomila koplja« između nacionalnih manjina s jedne strane, te predstavnika vlasti s druge. A **Saša Gajin**, stručnjak kojeg je angažiralo Vijeće Europe, a koji je zadužen za sastavljanje ovog akcijskog plana, morao je

diplomatski balansirati između ove dvije strane. »Zar ne mislite da treba pitati manjine o stvarima koje se njih tiče? Hoće li im biti dana prilika da se izjasne o nečemu što ih se tiče?« pitao je Gajin predstavnike Ministarstva.

VRŠAC: TKO ĆE KONJEM, TKO TOPOM A TKO KRALJEM?

»Mislim da se sinoć igrala jedna partija šaha između Ministarstva obrazovanja, Vijeća Europe i predstavnika manjina«, zaključio je u neformalnom razgovoru Saša Gajin nakon teškog radnog dana koji se završio iza

9 navečer u hotelu *Villabreg* u Vršcu, gdje su se predstavnici Radne grupe za izradu Akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina sastali s predstavnicima Ministarstva pravde i obrazovanja kako bi radili na finaliziranju spomenutog dokumenta (radi razjašnjenja pogledati stranicu 4 *Hrvatske riječi*).

Kako je u intervjuu za *Hrvatsku riječ* Gajin i rekao (a moći ćete ga pročitati u idućem broju) problem s ovakvim strateškim dokumentima, kao što je Akcijski plan, je da nisu dovoljno obvezujući; ipak, važno je što u ovom procesu sudjeluju i oni na koje se odnosi, a to su manjine –

samim time ovaj dokument ima veću političku težinu.

KLJUČNI ZAHTEJEVI HNV-A

Umješnost svih predstavnika nacionalnih manjina pri pregovaranju s vlastima jeste u tome da procijene i popuste tamo gdje rezultati nisu od suštinske važnosti, a da ne popuštaju kod onih elemenata koji su ključni. Za Hrvatsko nacionalno vijeće, od 10 oblasti kojima se Akcijski plan bavi, neke su ključne: obrazovanje na materinjem jeziku i financiranje udžbenika, politička participacija (predstavnik manjina u parlamentu Srbije), razmjerna

Predstavnici nacionalnih manjina

ŠTO JE KOORDINACIJA NACIONALNIH VIJEĆA?

Nakon što se počelo raditi na kreiranju Akcijskog plana za ostvarivanje prava manjina u sklopu poglavlja 23, javila se potreba da se nacionalna vijeća međusobno konzultiraju oko tema koje su od zajedničkog interesa, prije nego što se sastanu s predstavnicima vlasti. Na taj način se može izgraditi zajednički stav. Zbog toga su formirali neformalno tijelo koje su nazvali Koordinacija nacionalnih vijeća.

»Za razliku od Radne grupe za Akcijski plan, na sastancima Koordinacije ne sudjeluju sva nacionalna vijeća«, kaže Darko Sarić Lukendić.

»Nekada je lako doći do dogovora, nekada ne. Glavnu riječ vode oni koji imaju veće institucionalne kapacitete ili oni koji već imaju određeno iskustvo u bavljenju manjinskom tematikom. Oni mogu s velikom dozom vjerojatnosti pretpostaviti reakciju države, a nama to ostavlja mogućnost da aktivnije radimo«, kaže Sarić Lukendić.

zastupljenost u javnom sektoru (posebice na državnoj razini), osiguravanje emitiranja programa na manjinskim jezicima tamo gdje je javni servis ugašen (kao što je Radio Subotica), te promjene zakona o nacionalnim vijećima.

»Mislim da je nužno nacionalna vijeća definirati kao tijela manjinske samouprave i bitno je jačati njihove nadležnosti, pa da prijedlozi i mišljenja budu obvezujući. Inače, mi nismo tijelo samouprave nego smo savjetodavno tijelo«, kaže Slaven Bačić, predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća.

»Pitamo se i za manje bitne stvari kao što je promjena naziva ulica, pa je važno da budemo suštinski uključeni u donošenje odluka«, nastavlja Bačić.

Uz njega, na sastanku su bili i **Darko Sarić Lukendić**, predsjednik Izvršnog odbora HNV-a, te **Jasna Vojnić** i **Ivan Ušumović**, zaduženi za obrazovanje i informiranje u HNV-u. Ipak, do pitanja političke participacije se tijekom dvodnevnog radnog sastanka nije uspjelo doći, pa je zakazan sljedeći sastanak već za tjedan dana. Vlast ima želju ovaj akcijski plan (za nacionalne manjine) što prije završiti i poslati ga u Bruxelles te većinu pitanja svesti na lošu provedbu postojećih zakona. No, na takva požurivanja ne pristaju predstavnici nacionalnih vijeća.

»Ono što je bilo jako vidljivo, vrlo nerado prihvaćaju sugestije manjina, napose kada su u pitanju ključne sugestije kao što je recimo financiranje udžbenika ili

kada je u pitanju bila demokratska participacija. Ovaj dokument treba odražavati i potrebe manjina, a ono što smatram vrlo lošim je što se neki predstavnici vlasti odnose prema izradi ovog akcijskog plana kao da se on odnosi na potrebe vlasti a ne na potrebe manjina. Prevedeno, naši zahtjevi se trebaju svesti samo na ono što piše u postojećim zakonima, a ne što treba promijeniti«, zaključuje Bačić.

ZAŠTO JE POLITIČKA PARTICIPACIJA KLJUČNA?

Postoje različiti načini na koje države u našem susjedstvu reguliraju biranje zastupnika nacionalnih manjina u parlament. Ali, svaka država iz našeg okruženja ima neki mehani-

zam. Osim Srbije, u čijem su parlamentu do sada predstavnici nacionalnih manjina sjedili samo kao dio koalicije. Takve situacije, smatraju u HNV-u, nisu dobre jer tada zastupnik nije neovisan i igra »tuđu igru«. Osim toga, suštinska uključenost u donošenje odluka na razini države može značajno utjecati na mir.

»Ljubljanske smjernice upravo govore o tome da je pravo na političko predstavljanje jedno od temeljnih prava na kojima se inzistira, jer je to preduvjet za smanjenje tenzija unutar jednog društva. Na taj način marginalizirane grupe dovode se u poziciju da sudjeluju u procesu donošenja odluka i ne sjede poput publike u nacionalnom parlamentu. Tako se smanjuje rizik za stjecanje uvjeta za potencijalni konflikt«, kaže Darko Sarić Lukendić.

TKO U KONAČNICI AKCIJSKI PLAN DONOSI?

Predstavnici nacionalnih manjina utvrđuju samo prijedlog Akcijskog plana za ostvarivanje prava manjina, a onaj tekst koji bude usvojen na Vladi Srbije ne znači da će biti konačni tekst jer treba dobiti suglasnost Europske unije. Neće sve što manjine žele ući u Akcijski plan.

»Ali je sigurno da mnoge stvari za koje vlasti nisu željele da uđu u ovaj akcijski plan će ući. Dokaz za to je Akcijski plan za poglavlje 23 – prvi nacrt i posljednji se bitno razlikuju. Vidimo da se u Srbiji mnogo akcijskih planova vraća na doradu, bojim se da sličnu sudbinu čeka i ovaj akcijski plan za manjine«, zaključio je Bačić.

Hrvatsko nacionalno vijeće poslalo je više od 150 prijedloga za ovaj akcijski plan, i dok se za neke prijedloge našlo konkretno rješenje, mnoga pitanja ostala su otvorena. Takva pitanja nastojat će se rješavati »hladne glave«, na budućim sastancima, te u konačnici i na razini EU, ukoliko vlasti u Srbiji ne budu željele partnerski uvažiti potrebe nacionalnih manjina.

Predstavnici vlasti

PREDSJEDNICA NVSNM ANA TOMANOVA-MAKANOVA

SNS kadrira u nacionalnom vijeću Slovaka

Ne želimo povjerovati da ćemo postati žrtve nezakonske i nedemokratske prakse, koja je ovih dana kulminirala u našem manjinskom životu, kaže se u pismu

Ana Tomanova Makanova

»Nacionalno vijeće slovačke nacionalne manjine (NVSNM) je s velikom zabrinutosti primilo informacije o nedemokratskim i nezakonitim radnjama koje podsećaju na fašizam, kojima je u posljednje vreme izloženo više pripadnika slovačke nacionalne manjine – članovi NVSNM. U namjeri da stekne politički utjecaj i zauzme demokratski izabrano Nacionalno vijeće slovačke nacionalne manjine **Pavel Surovi**, član NVSNM i predsjednik političke stranke *Slovaci napred* (*Slováci vpred*), prešao je Rubikon i posegnuo za metodama vršenja pritiska, ucjenjivanjem, prijetnjama i obećanjima, koje ne pripadaju civiliziranom i demokratskom društvu«, navodi se u pismu koje potpisuje Predsjednica NVSNM **Ana Tomanova Makanova** i koje je upućeno domaćim i

međunarodnim institucijama, medijima i civilnom sektoru.

U pismu se navodi kako je »više članova NVSNM-a u utorak 10. studenog 2015. pozvano od aktualnog predsjednika Općine Kovačica **Jana Husarika** (kandidat Srpske napredne stranke) na razgovore. Međutim, te razgovore su vodila dvojica funkcionara SNS-a **B. Malović** i **D. Jovanović** bez prisustva predsjednika Općine. Na razgovorima je bio prisutan i član NVSNM i predsjednik političke stranke *Slovaci napred*, gospodin Pavel Surovi, koji ništa nije govorio. Poziv na razgovor su odbila dva člana NVSNM-a, iz Kovačice i Kisača. B. Malović i D. Jovanović su tijekom razgovora pokazali da raspolažu svim informacijama o članovima NVSNM-a i o članovima njihove najbliže obitelji i ucjenama, pritiscima, prijetnjama i obećanjima su sugerirali članovima NVSNM-a da potpišu unaprijed pripremljene dokumente, koje im je predao Pavel Surovi. Jednim dokumentom se osigurava nova većina u NVSNM-a, koja je potrebna za smjenu aktualne predsjednice, a drugi dokument je bila kandidatura gospodina Surovog za predsjednika NVSNM-a. Na ovaj je način Pavel Surovi u Kovačici, uz prljavu pomoć predstavnika neslovaka iz Srpske napredne stranke, dobio glasove tri člana NVSNM-a.«

»NVSNM oštro prosvjeduje i poziva nadležna tijela da ne dopuste ovakvu kriminalizaci-

ju društvenog života u zemlji, jer se time ugrožavaju osnovna ljudska i manjinska prava pripadnika slovačke nacionalne zajednice i izravno se podrivaju temelji demokratskog društva, a u društveni život se unose elementi političkog totalitarizma, diktature i fašističkih metoda«, navodi se u pismu i ujedno traži »da se utvrdi tko stoji iza tih pritisa i po čijem nalogu se ove stvari događaju«.

U pismu se ističe kako su »NVSNM izabrali građani slovačke nacionalnosti na izravnim demokratskim izborima. Stoga je nedopustivo da se demokratski izražena volja pripadnika slovačke nacionalne manjine nasiljem, prijetnjama i uvjetovanjem mijenja. Još šokantnija je činjenica da ove nasilne promjene obavljaju članovi SNS-a, koji uopće nisu pripadnici slovačke nacionalne manjine u Srbiji.

Nacionalno vijeće slovačke nacionalne manjine očekuje da će na nastalu situaciju reagirati, kako domaća nadležna tijela, tako i međunarodne institucije, jer ova pojava prevazilazi okvire uobičajenog političkog nadmetanja i predstavlja flagrantno miješanje u prava manjine koja je demokratskim putem izabrala svoje nacionalno vijeće kao tijelo kulturne autonomije.«

Nacionalno vijeće očekuje da će svi njegovi članovi »prilikom obavljanja svoje funkcije moći slobodno odlučivati, da neće biti izloženi pritiscima, prijetnjama i nasilju samo zbog toga što izra-

žavaju svoj stav, da neće morati strijepiti za svoje radno mjesto, sigurnost i zdravlje svojih obitelji i djece i za njihovu budućnost.«

»Smatramo da živimo u slobodnoj i demokratskoj državi, u kojoj sve institucije rade nezavisno od političke vlasti i u skladu s Ustavom i važećim zakonima, u državi gdje se prava nacionalnih manjina poštuju, gdje se priznaju rezultati demokratskih izbora i pluralizam, kao i to da se pripadnici nacionalnih manjina smatraju ravnopravnim građanima Srbije« navodi se u pismu.

»Želimo vjerovati da će pripadnici slovačke nacionalne manjine, nakon 270 godina života na ovim prostorima, i ubuduće biti priznata manjina, koja je lojalna ovoj državi i dalje sposobna sama voditi Nacionalno vijeće, kao tijelo kulturne samouprave, koji se bavi pitanjima očuvanja nacionalnog, kulturnog i jezičnog identiteta Slovaka u Srbiji. Ne želimo povjerovati da ćemo postati žrtve nezakonske i nedemokratske prakse, koja je ovih dana kulminirala u našem manjinskom životu.

Hoćemo li živjeti slobodno i sigurno, skupa s većinskim narodom i pripadnicima drugih nacionalnih manjina ili ćemo biti prinuđeni iseliti u potrazi za sigurnijim životom i tražiti politički azil u Slovačkoj i u drugim zemljama Europske unije, kojoj se naša država želi pridružiti? Hoćemo li očuvati pravo na vlastiti identitet ili će nas progutati mrak?«, zaključuje se u pismu.

DUNAVSKO-PANONSKA MIKROREGIJA GODINU DANA POSLIJE

Tri države i šest gradova

Prije skoro godinu dana šest gradova iz Hrvatske, Mađarske i Srbije formiralo je Dunavsko-panonsku mikroregiju. Tu regiju u pograničnom pojasu ove tri države čine Osijek, Beli Manastir, Mohač, Baja, Apatin i Sombor. O nekim konkretnim rezultatima i zajedničkim projektima još se ne može govoriti, jer se zajednička strategija tek treba uraditi. A izrada te strategije bila je razlogom za okupljanje svih članova mikroregije u Somboru u petak, 13. studenog.

razdoblje, a upravo proračunsko razdoblje od 2014. do 2020. godine potiče ovakav vid suradnje. Mi u Osijeku imali smo konkretne i realne projekte i tako smo uspjeli postati vodeći u Hrvatskoj po infrastrukturnim projektima koji se financiraju iz Europske unije. Trenutačno je u tijeku realizacija projekta vodoopskrbe Osijeka vrijedna 72 milijuna eura. To je projekt 'Osijek 1'. Na njega će se nasloniti 'Osijek 2', pa 'Osijek 3', ali da biste mogli ići dalje morate od nečega početi», kaže dogradonačelnik Osijeka **Denis Ambruš**.

značajna sredstva iz europske kase. »Dobili smo od Europske unije darovnicu od 24 milijuna eura bez ograničenja u načinu korišćenja tih sredstava. Na dobrom smo putu da dobijemo deset milijuna eura za izgradnju sustava odvodnje u prigradskim naseljima i proširenje pročištača. To su iskustva koja ćemo podi-

protekla godine nije prošla tek tako, već u pripremi projekata, prije svega onih koji se odnose na prekograničnu suradnju.

»Ono gdje najviše i najbrže možemo uraditi je turizam. U tom smislu mogu najaviti da će u Somboru krajem ovog mjeseca biti formirana turistička mikroregija ovih šest gradova. To znači

ZRAČNA LUKA ZA CIJELU REGIJU

Zračna luka u Osijeku zabilježila je rast broja putnika i u ovoj godini, do sada, je imala 35.000 putnika. Ovaj broj putnika ostvaren je zahvaljujući građanima pograničnog djela Mađarske, Bosne i Hercegovine i Srbije koji su koristili letove iz osječke zračne luke. Najinteresantnije destinacije su Jadran i Njemačka.

ISKUSTVA OSIJEKA I BELOG MANASTIRA

Strategija Dunavsko-panonske mikroregije treba omogućiti bolju suradnju i jedinstven nastup pred partnerima iz Europske unije, a Somboru i Apatinu tu mogu biti dragocjena iskustva partnera koji dolaze iz država Unije. Kako iskoristiti što više novca i kako postići da ulaganja lokalne samouprave budu što manja kada je riječ o sufinanciranju europskih projekata Sombor i drugi partneri mogu naučiti od Osijeka, grada koji je u Hrvatskoj privukao najviše novca iz EU fondova: za osam godina 350 milijuna eura.

»Važno je pripremiti što kvalitetnije projekte za naredno

Sumirajući trogodišnje iskustvo, u razdoblju otkada je Hrvatska članica Europske unije, Ambruš kaže da se krenulo od projekta gdje je omjer sredstava bio 80 posto EU, a 20 posto

jeliti s našim prijateljima», kaže gradonačelnik Belog Manastira **Ivan Doboš**.

U Osijeku i Belom Manastiru imaju konkretne ideje koje mogu pomoći članicama Dunavsko-panonske mikroregije. Denis Ambruš navodi konkretan primjer suradnje sa Somborom u suzbijanju komaraca. Kao prednost vidi to što gradovi partneri gradu Osijeku kao što su Maribor, Pečuh ili Tuzla više neće biti samo partneri Osijeka već i gradova iz ove mikroregije. Ambruš je optimist i vjeruje da će nakon definiranja zajedničkih

da ćemo izaći s objedinjenom turističkom ponudom, koja bi mogla biti interesantna turistima širom svijeta. Obuhvaća nekoliko gradova i nudi različitu ponudu kulturnih sadržaja, gastronomije i prirode. Interesantno je da nam se žele priključiti i drugi gradovi, kao što su Subotica, Tavankut, Pečuh. To nam je potvrda da je ova ideja mikroregije prepoznata kao realna i dobra za sve lokalne zajednice», kaže Živanović.

Potporu Dunavsko-panonskoj mikroregiji dao je i konzul Republike Hrvatska u Subotici **Velimir Pleša**, koji je kao pozitivan primjer istaknuo to što su dvije članice Europske unije, Mađarska i Hrvatska, spremne pomoći Srbiji koja još uvijek nije dio Unije.

»Nas granice razdvajaju, ali problemi i potrebe nas vezuju i zato je važno da stvorimo uvjete kao što je ova mikroregija. Bez obzira na postojanje granica, ljudi zajedno razgovaraju o svojim problemima i pokušavaju naći zajedničko rješenje», kazao je predsjednik Skupštine Vojvodine **István Pásztor**.

Z. Vasiljević

MIKROREGIJA

U Dunavsko-panonskoj mikroregiji živi oko 300.000 stanovnika. Tu su rezervati prirode Gornje Podunavlje, Kopački rit i Gemenc, a kroz ovo područje protiče i rijeka Dunav.

lokalni proračun. »Vremenom se taj odnos mijenja i sve manje sredstava morate crpiti iz vašeg lokalnog proračuna«, kaže Ambruš.

Iako znatno manji od Osijeka, i Beli Manastir je uspio osigurati

projekata prva sredstva na terenu već početkom 2016. godine.

U REGIJU ŽELE I DRUGI

Dogradonačelnik Sombora **Vladislav Živanović** kaže da

DR. SC. ŽARKO ILIN, PREDSEDNIK DRUŠTVA POVRTLARA VOJVODINE

Poticaji trebaju biti tri puta veći

Godišnje se proizvede povrća, sjemena i sadnog materijala za povrtlarsku proizvodnju u vrijednosti koja premašuje milijardu eura. Sljedećih 25 godina površine zasijane povrćem će se smanjivati, ali će se prinosi značajno povećati.

Razgovor vodila: Zlata Vasiljević

Kada se govori o poljoprivrednoj proizvodnji, primate uvijek imaju osnovne ratarske kulture – kukuruz, pšenica, soja, suncokret i šećerna repa. Razumljivo, jer su i najzastupljenije. Nekakva vijest ili prilog o povrtlarskoj proizvodnji mogu se rijetko pročitati ili vidjeti, a i kada ih ima uglavnom su to priče proizvođača koji se bave ovom proizvodnjom, ili priče o povrtlarima koji bacaju ili zaoravaju svoje proizvode nemoćni nositi se s niskim

cijenama povrća iz uvoza. No, povrtlarska je proizvodnja u nas ipak značajna, a uz poticaje i veći skrb države mogla bi donositi još veću zaradu. Povrtlarstvo jest intenzivna proizvodnja, ali je samim tim i ostvarena zarada veća. Prema prinosu po jedinici površine, ostvarenom dohotku, neto prihodu i udjelu ljudskog rada, povrtlarstvo može osigurati pet do osam puta veću vrijednost proizvodnje na otvorenom, a u plasteniku 190 do 250 puta u odnosu na pšenicu.

Imajući to u vidu, povrtlarstvo bi moglo biti budućnost za gazdinstva s malo zemlje, i to prije svega mlađe obitelji, jer se u toj proizvodnji zahtijeva puno rada. Stručnu pomoć povrtlari mogu dobiti u Vojvođanskom društvu povrtlara na čijem je čelu profesor Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu dr. sc. **Žarko Ilin**.

HR: Koliko u strukturi poljoprivredne proizvodnje čini povrtlarska proizvodnja i koje se vrste povrća najviše proizvode?

Tijekom proteklih 40 godina povrtlarskom je proizvodnjom bilo obuhvaćeno oko devet posto obradivih površina. Godišnje se povrće posije na 293.000 hektara, a ekstremi u tih 40 godina bili su 260.000 hektara koliko je bilo posijano 1970. godine i 340.000 hektara koliko su proizvođači zasijali 1996. S tih relativno malih površina godišnje se proizvede oko 2, 5 milijuna tona povrća i 852 tona krumpira. Preračunato u eure, godišnja proizvodnja povrća, krumpi-

ra, sjemeni i sadnog materijala premašuje milijardu eura. Ako promatramo samo proizvodnju povrća i krumpira, ona godišnje iznosi oko 435 milijuna eura. Čist prihod od proizvodnje povrća ili krumpira je minimum 100 eura po toni, što znači da se u proizvodnji povrća i krumpira ostvaruje godišnji čist prihod od 330 milijuna eura. Inače kod nas se najviše gaji krumpir, koji se godišnje sije na oko 90.000 hektara, zatim grah (22.000 hektara), luk (21.000 hektara), kupus, kelj, paprika, rajčica (na po 19.000 hektara). Na začelju ove liste je začinska paprika, koja se sije na oko 3.500 hektara. S agronomskog stajališta najveći značaj ima proizvodnja povrća na otvorenim njivama. S ekonomskog pak stajališta najveći značaj ima proizvodnja u zaštićenom prostoru kao što su staklenici i plastenici.

HR: Dominantna je otvorenom, ali može li se reći kako se sve više povrća gaji u zatvorenom prostoru?

Kada je riječ o proizvodnji u zatvorenom prostoru, kod nas prevladavaju plastenici tunelskog tipa. Povrće u plastenicima tunelskog tipa gaji se na pet do šest tisuća hektara, ali se te površine stalno povećavaju. Važno je reći kako se u tim zatvorenim uvjetima povrće još uvijek sadi ili sije na zemljištu na kojem je platenik podignut. No, opadanje prinosa i kvalitete povrća vrlo brzo natjerat će proizvođače da prihvate neki od sustava proizvodnje bez zemlje (kamenja vuna, supstrati neorganskog podrijetla) ili da platenik sele s površine na površinu. U razvijenom svijetu dominira proizvodnja na neorganskim supstratima i tako je 95 posto proizvodnje u zatvorenom prostoru u Nizozemskoj na kamenoj vuni. S već spomenutih 6.000 hektara, uz smjenu minimum dvije, a češće tri vrste, godišnje se proizvede 840.000 tona svježeg povrća vrijednog 655 milijuna eura.

HR: Veliki značaj za povrtlarsku proizvodnju ima navodnjavanje, pa se nameće i pitanje koliko njiva

pod povrćem uopće navodnjavamo?

Navodnjavanje je obvezna agrotehnička mjera u proizvodnji povrća, jer povećava prinos za minimum 30 do 40 posto, a u ekstremno sušnim godinama čak za dva do tri puta. Navodnjavanje je mjera bez koje se ne može zamisliti suvremena povrtlarska proizvodnja. Trenutačno se navodnjava od 150.000 do 160.000 hektara pod povrćem i krumpirom i to iz bunara, sekundarne kanalske mreže, vodotokova ili uređenih sustava.

HR: Koliko je proizvodnja povrća zastupljena u Europskoj uniji i može li ta proizvodnja zadovoljiti tražnju tog tržišta?

Za oko 500 milijuna ljudi EU godišnje se proizvode oko 55 milijuna tona povrća. Najveći proizvođači su Italija, Španjolska, Francuska, Nizozemska. Od novijih članica Unije značajan proizvođač povrća je Poljska. Inače, u EU se povrće gaji na pet posto obradivih površina, ali u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji sudjeluje s 15 posto. Proizvodnja povrća u zemljama EU veća je od potreba stanovništva. Mjerama agrarne politike u EU skrbe o vlastitoj proizvodnji i za svoje potrebe i za izvoz. To se može najbolje vidjeti kroz dobru ponudu i potrošnju velikog broja povrtlarskih vrsta tijekom cijele godine. Potiče se i subvencionira proizvodnja, ali i potrošnja posebice svježeg povrća.

HR: Koliko naša zemlja može izvesti povrća i uspijeva li te viškove plasirati na inozemno tržište?

Značajni smo proizvođač povrća, kako za svoje potrebe tako i za izvoz. Godišnja vrijednost izvoza je oko 96 milijuna eura. Četvrtinu izvoza čini konzervirano povrće, a isto toliko je i udio izvoza smrznutog povrća. Ali procjene su kako će do 2037. godine doći do pada površina pod povrćem. Blagi rast moguć je kod proizvodnje krastavaca i začinske paprike. Do 2037. godine proizvodnja povrća past će na oko 197.000 hektara, ali se istodobno očekuje značajno

povećanje prinosa po hektaru, pa samim tim i veća ukupna proizvodnja. Isto se tako očekuje da će u idućih 25 godina površine pod plastenicima i staklenicima dostići 10.000 hektara.

HR: Može li proizvodnja povrća biti perspektiva, prije svega za mala poljoprivredna gospodarstva koja ne obrađuju stotine hektara zemlje nego 10, 20 hektara?

Nažalost, proizvodnja hrane, a posebice povrća, prepuštena je nemilosrdnom tržištu. Izravni poticaji puno su manji nego što je o u regiji, a napose u zemljama EU. Proizvodnja povrća je ozbiljan i dugoročan obiteljski komercijalni posao. Intenzivna proizvodnja zapošljava dodatnu radnu snagu. U uvjetima bez dodatnog navodnjavanja dnevno je potrebno do 1,5 radnika po hektaru, a u intenzivnoj proizvodnji u uvjetima navodnjavanja i do četiri radnika dnevno po hektaru. U zaštićenom prostoru taj broj angažiranih radnika, ovisno o stupnju automatizacije, zahtijeva četiri do 10 radnika dnevno po hektaru. Trenutačno, domaća proizvodnja može biti na granici konkurentnosti samo uz povećanje izravnih davanja (poticaja) po hektaru za minimum tri puta i uz regresiranje repromaterijala, prije svega, dizela, gnojiva, sjemeni, rasada i zaštitnih sredstava, što trenutačno u povrtlarstvu nije slučaj.

Intenzivna proizvodnja organizirana na otvorenom zahtijeva dobru organizaciju i specijalizaciju proizvodnje. Takva proizvodnja podrazumijeva proizvodnju povrća kao glavnog usjeva, kao što su paprika, luk, rajčica, mrkva, peršin, krastavac, zatim naknadnih usjeva (kupus) u postronj sjetvi ili sadnji i predzimskoj sjetvi (zimski luk, spanać).

HR: Kakve mjere agrarne politike mogu povećati konkurentnost proizvodnje?

Mjere agrarne politike u proizvodnji hrane, napose u najintenzivnijim granama poljoprivrede kao što je proizvodnja, čuvanje, prerađivanje i distribucija povrća,

moraju biti sveobuhvatne i što je možda još važnije – na što duži rok, utemeljene na zakonu, a ne na uredbama. Konkurentnost domaće proizvodnje povrća omogućit će mjere agrarne politike primijenjene na način i sukladno mjerama agrarne politike u zemljama EU. Ove su mjere u funkciji opstanka i razvoja sela (takozvani ruralni razvoj), a podrazumijevaju izravnu potporu proizvođačima povrća plaćanjem po hektaru, mjere potpore koje su usmjerene k razvoju sela i institucionalnu potporu razvoju povrtlarstva financiranjem novih tehnologija, mehanizacije i suvremene opreme za proizvodnju povrća, kako na otvorenom tako i u zaštićenom prostoru. Mjere agrarne politike u proizvodnji trebaju osigurati konkurentnost proizvodnje u odnosu na okruženje, ali i na zemlje EU, napose u odnosu na zemlje iznad 45 stupnjeva sjeverne zemljopisne širine. Osim konkurentnosti proizvodnje važno je mjerama agrarne politike osigurati količinu, kontinuitet i kvalitetu proizvedenog povrća za svježju potrošnju, toplu i hladnu preradu, kiseljenje, dehidraciju ili sušenje, proizvodnju polu i gotovih jela i proizvodnju dječje hrane u prvom redu za domaće tržište, ali i za izvoz. Kao što sam već rekao, trenutačno domaća proizvodnja može biti na granici konkurentnosti samo uz povećanje izravnih poticaja po hektaru za minimum tri puta i uz regresiranje repromaterijala, a što trenutačno u povrtlarstvu nije slučaj. Problem za naše povrtlare je i jednostrana primjena Sporazuma o pridruživanju EU, što je dovelo s jedne strane do ukidanja carina, ali s druge strane nisu razvijene druge mjere zaštite naše proizvodnje koje dopušta Svjetska trgovinska organizacija. Isto tako rujna 2010. godine na snagu je stupio sporazum o slobodnoj trgovini s Turskom, koja proizvodi veoma jeftino povrće zbog povoljnih klimatskih uvjeta i jeftine radne snage, a to je ono s čime se naši povrtlari ne mogu nositi.

PRAVILNIK UGROZIO RAD MALIH ŠKOLA

U »krivim« paragrafima

Ova školska godina počela je s jednim neugodnim iznenađenjem za većinu škola, napose za one s manjim brojem odjeljenja. A to neugodno iznenađenje je *Pravilnik* o kriterijima i standardima za financiranje ustanova koje obavljaju djelatnost osnovne naobrazbe i odgoja. Mnogo je tu nelogičnosti i mnogo pro-

blema koje je u praksi stvorila primjena tog pravilnika. Prije svega *Pravilnik* je donesen samo tri dana pred početak školske godine kada su već sve pripreme za novu nastavnu godinu bile završene. To je značilo da je dio stručnih suradnika, a riječ je o psiholozima, pedagogima, knjižničarima i pravnicima u onim manjim školama

(do 15 odjela) praktički preko noći ostao bez polovice norme i plaće, a druga ravan problema je otežano funkcioniranje škola koje primjerice sada pravnik ima dva ili tri puta na tjedan ili pedagoga koji radi samo po četiri sata dnevno. Isto tako, te škole su ostale i bez administrativnog radnika koga su i do sada imale na polovicu radnog vremena, pa

se otvara i pitanje kako isplaćivati plaće. Iako su se mnoge škole obratile Ministarstvu prosvjete tražeći da zadrže broj postojećih izvršitelja (pozivajući se na članak broj 8. *Pravilnika*) sve njihove zahtjeve Ministarstvo je odbilo jednoobraznim odgovorom. Naši sugovornici iz škola kažu da ukoliko je cilj donošenja ovog *Pravilnika* bila ušteda to

»Svjedoci smo sve većeg broja slučajeva nasilja. Po zakonu smo dužni da se u školi provodi inkluzija, dužni smo se posvetiti i darovitoj djeci i zato je važno da u školi postoje i pedagog i psiholog. Smatramo da sva djeca imaju pravo i na pedagoga i psihologa bez obzira jesu li iz manje ili veće škole«, kaže **Meira Mrđenov** iz Društva psihologa

Pravilnik se mora doraditi uzimajući u obzir specifičnosti kao što su škole koje imaju nastavu na jezicima nacionalnih zajednica. Mislimo da je kostur Pravilnika dobar i da je namjera dobra, kaže Borislav Staničkov

demantira podatak da je zbog njegove primjene u somborskim osnovnim školama bez posla ostalo 23 stručnih ljudi, a da je s druge strane po slovu *Pravilnika* moguće angažirati 44 nova, uglavnom pomoćna, radnika. A sporni *Pravilnik*, koji je donesen doslovce minut do dvanaest i koji školama nije ostavio vremena prilagoditi se novoj situaciji, propisuje u ovisnosti od broja odjela, koliko škola može imati stručnih suradnika, a u odno-

na jezicima nacionalnih zajednica Ministarstvu su se obratile i preko nacionalnih vijeća. Jedna od takvih je škola 22. oktobar u Monoštoru koja se obratila i Hrvatskom nacionalnom vijeću. U dopisu se navodi da škola ima 224 učenika, a da izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture pohađa 137 učenika. U školi je i 65 romske djece, a među 45 učenika koji su obuhvaćeni produženim boravkom uglavnom su romska djeca.

imale administrativnog radnika na pola radnog vremena, a ovaj *Pravilnik* ukinuo je i tu polovicu. Najavljeno je bilo osnivanje na nivoima okruga jedne službe koja bi radila za škole kao što je

inkluzija, dužni smo se posvetiti i darovitoj djeci i zato je važno da u školi postoje i pedagog i psiholog. Smatramo da sva djeca imaju pravo i na pedagoga i psihologa bez obzira jesu li iz manje ili veće škole», kaže **Meira Mrđenov** iz Društva psihologa koje se također obratilo Ministarstvu prosvjete.

Kako je dvomjesečna primjena *Pravilnika* pokazala da postoje problemi u primjeni pojedinih njegovih dijelova očekuje se da će on biti izmijenjen. To je u razgovoru za naš list potvrdio načelnik Školske uprave Sombor **Borislav Staničkov**.

PRIMJEDBE HNV-A

Hrvatsko nacionalno vijeće donijelo je na svojoj sjednici 25. rujna Zaključak da se Ministarstvu prosvjete upute primjedbe na *Pravilnik*. Između ostalog navodi se da je *Pravilnik* neophodno izmijeniti i dopuniti, jer njegova primjena onemogućava ostvarivanje kvalitetne nastave na jezicima nacionalnih manjina i dovodi do neuvažavanja specifičnog nastavnog plana i programa na jezicima nacionalne manjine. HNV također navodi da je potrebno voditi računa o ustanovama koje su proglašene za ustanove od posebnog značaja za nacionalnu manjinu od strane nacionalnih vijeća, o seoskim školama i o školama u pograničnim mjestima.

su na površinu objekta koliko pomoćnih radnika angažiranih na njihovom održavanju. U odnosu na broj odjeljenja škole su svrstane u one s manje od 15 odjeljenja, one između 16 i 23, 24 i 31 i tako redom. Upravo od broja odjeljenja ovisi ima li škola pravo na »polovicu« pravnik, pedagoga i knjižničara ili će ih imati u punom radnom vremenu.

»SLUČAJ« ŠKOLE U MONOŠTORU

Preko Aktiva direktora osnovnih škola somborske škole uputile su Ministarstvu prosvjete svoje primjedbe. Svaka od škola obratila se i pojedinačno, a one škole koje su specifične, jer su u pograničnom dijelu i koje su specifične po tome što imaju nastavu

Školu u Monoštoru pohađa i 16 učenika s kojima se radi po posebnom programu za djecu s posebnim potrebama.

»S ovih 16 učenika mora se raditi posebno i individualno, a mi u školi sada nemamo pedagoga s punim radnim vremenom. Isto tako odgojiteljima u produženom boravku je potrebna pomoć pedagoga koga opet imamo samo na pola radnog vremena. Na pola radnog vremena, odnosno tri ili dva dana u tjednu imamo i pravnik, a postoje pravni poslovi koji se moraju uraditi u određenim rokovima. Ostali smo i bez pola knjižničara, a imamo knjižnicu s više od pet tisuća knjiga, pa smo tako sada u istom rangu sa školama koje imaju nekoliko puta manje knjiga od nas. Škole s 15 i manje odjela, kakva je i naša, do sada su

naša. Međutim taj prijedlog još nije ni ušao u skupštinsku proceduru, a *Pravilnik* nas obvezuje da to radno mjesto moramo ukinuti«, pojašnjava ravnateljica škole u Monoštoru **Marija Mrgić**.

U dopisu monoštorske škole upućenom HNV-u navodi se da *Pravilnik* onemogućava kvalitetno obrazovanje kroz specifičan način rada nastavnih i izvanastavnih aktivnosti, stručnu pomoć i aktivno angažiranje pravne struke u cilju zaštite prava manjina kroz obrazovni i odgojni proces.

KOREKCIJE ĆE IPAK BITI

Na sporni *Pravilnik* reagiralo je i Društvo psihologa Zapadnobačkog okruga, koje smatra da u školama trebaju postojati i pedagog i psiholog, što se sada također zbog primjene *Pravilnika* mijenja. U praksi to znači da one škole koje su do sada imale i pedagoga i psihologa u ovisnosti od broja odjela ostaju bez jednog od ta dva stručnjaka ili će imati pravo na njih, ali s umanjenim radnim vremenom.

»Svjedoci smo sve većeg broja slučajeva nasilja. Po zakonu smo dužni da se u školi provodi

»Ovaj *Pravilnik* nije mogao predvidjeti sve što se na terenu događa i očekujemo da će biti mijenjan. Uostalom, uspjeli smo svojedobno, isto tako, u nekom djelu izmijeniti *Pravilnik* za srednje škole. U Ministarstvu se temeljito radi na tome da se popravi i *Pravilnik* za osnovne škole, jer se njegovom primjenom male škole uskraćuju za, prije svega, pedagoško-psihološku službu i administrativno osoblje. Problem su i istureni odjeli velikih škola. Praktički, po ovom *Pravilniku* samo velika škola stacionirana na jednom mjestu ima pravo na sve ono što joj je neophodno. Da zaključim, mislim da će i ovaj *Pravilnik* uskoro pretrpjeti izmjene, a sve u interesu djece«, kazao je Staničkov.

Zlata Vasiljević

U SUBOTICI ODRŽANA TRIBINA O ZAKONU O POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU, KOJI SE VEĆ NA

Za izmjene kasno, za prosvjed nejasno

S obzirom na to da će Zakon o poljoprivrednom zemljištu biti usvojen za nekoliko dana, subotičkim poljoprivrednicima ostala tek mogućnost da razmišljaju o prosvjedima

Iako niti ranije nije bilo previše sumnje, sad je potpuno jasno: Zakon o poljoprivrednom zemljištu bit će usvojen za nekoliko dana, a na poljoprivrednicima je da odluče kako će na to reagirati.

A ako je suditi po onomu što se dalo vidjeti u utorak na tribini, koju je u Novoj općini organizirala subotička Udruga poljoprivrednika, reakcija će biti – nikakva. Tridesetak poljoprivrednika, petnaestak novinara i izostanak svih pozvanih na tribinu u povodu Zakona koji se već našao u skupštinskoj proceduri najbolji su pokazatelj vjere u same sebe onih koji će njime najviše biti pogođeni, ali i poštovanja onih koji po službenoj dužnosti plaću primaju štiteći navodno njihove interese, odnosno onih koji će ih se u skorašnjoj izbornoj kampanji naknadno sjetiti. Drugim riječima, na ovaj skup nije došla ministrica poljoprivrede **Snežana Bogosavljević – Bošković**, a pokrajinski tajnik za poljoprivredu **Branislav Bogaroški** na tribinu je poslao

svog zamjenika **Branislava Kneževića**, baš kao što se i namjesto gradonačelnika **Jenőa Maglaija** pojavio član Gradskog vijeća zadužen za poljoprivredu **Simon Osztrogonác**. No, kako smo već i rekli, sve i da se »prva postava« p(r)ozvanih i pojavila, dočekali bi ih tridesetak rezigniranih poljoprivrednika.

INVESTITORI I GRAĐANI TREĆEG REDA

Možda najbolje objašnjenje za ovakvu apatiju (koja, uzgred, nije karakteristična samo za poljoprivrednike nego za društvo u cijelosti) dao je Branislav Knežević riječima kako mnogi »i ne znaju što im se sprema«. A sprema im se – i po njegovom izlaganju, ali i na temelju ranije potpisanih dokumenata ili Zakona koji će vrlo brzo biti usvojen – mnogo toga. Sprema im se, recimo, za nešto manje od dvije godine izvjesnost da će stranci (1. rujna 2017.) potpuno ravnopravno moći kupovati ovdašnju zemlju, naravno uko-

liko ju prije toga ne razgrabe strani ili domaći tajk... ovaj, investitori. Naime, prema računici Kneževića, u Vojvodini će po sili Zakona o restituciji jednog lijepog dana nasljednicima biti vraćeno oko 100.000 hektara

hektara, i to na javnim dražbama. Pri tomu, kaže Knežević, mogućnost da do 30 posto zemljišta u državnom vlasništvu na teritoriju svake lokalne samouprave dođe samo jedna pravna, ali ne i fizička, osoba stavlja domaće

PROSVJED?

I **Miklós Nagy** iz Sente rekao je kako nakon donošenja Zakona poljoprivrednicima ne preostaje ništa drugo nego da na demokratski način »demonstriraju svoju snagu«. On je dodao kako organiziranje prosvjeda ovisi isključivo o samim udrugama poljoprivrednika, jer im nitko drugi u tome neće pomoći. Međutim, na njegov upit koliko su subotički poljoprivrednici na to spremni, nije bilo potpore čak niti od onog jednog koji je predložio prosvjed. Čovjek je, naime, izašao iz dvorane.

zemljišta. Međutim, kako je od oko 450.000 hektara zemljišta u državnom vlasništvu u Vojvodini obradivo tek oko 300.000, od čega se 30 posto u startu daje »investitorima« (150.000), ispada da će domaćim poljoprivrednicima u cijeloj Pokrajini za obradu državnog zemljišta ostati tek 50.000

poljoprivrednike u položaj »građana trećeg reda«. Primjera radi, on je naveo da po toj računici samo kompanija *Tennise* – koja u Njemačkoj nema ni hektara zemljišta – u Vojvodini za svoju 21 farmu može doći čak do 60.000 hektara poljoprivrednog zemljišta! Na primjeru Subotice to bi moglo izgledati ovako: od oko 16.000 hektara zemljišta u državnom vlasništvu, trećina se automatski izdvaja za potencijalnog investitora, što znači nešto preko 5.000 hektara. Međutim, kako je obradivo tek oko 12.000, a obično se u najam na dražbama i po pravu prečeg (stočarima) izda između 11.500 i 11.700 hektara, ispada da će tajkun (domaći ili strani, svedjedno) u startu ispred nosa poljoprivrednicima odnijeti skoro 50 posto

SKUPŠTINA VOJVODINE PROTIV ZAKONA

Skupština Vojvodine usvojila je u utorak na izvanrednoj sjednici šest amandmana na Zakon o poljoprivrednom zemljištu koji će biti upućeni zastupnicima Skupštine Srbije. Zastupnici Skupštine Vojvodine zatražili su od svojih kolega u republičkom parlamentu da ne prihvate prijedlog Vlade Srbije kojim se uvodi mogućnost prodaje i davanja u najam poljoprivrednog zemljišta u državnom vlasništvu na 30 godina. Tim povodom predsjednik Vlade Vojvodine **Bojan Pajtić** rekao je kako predloženi zakon omogućuje prodaju neobnovljivih resursa, i to, kako je naveo, »na netransparentan način tajkunima«. Ističući da Zakon treba povući iz procedure, pokrajinski tajnik za poljoprivredu **Branislav Bogaroški** rekao je da će zbog mogućnosti dugoročnog izdavanja državnog zemljišta u najam »investitorima« biti oštećeno između 10 i 14 tisuća poljoprivrednika.

NALAZI U SKUPŠTINSKOJ PROCEDURI

obradivog zemljišta na teritoriju Subotice. Tu ovoj priči, međutim, nije kraj. Ističući kako budući Zakon nije predvidio jasne kriterije po kojima će to zemljište biti izdavano investitorima, Knežević kaže kako on zapravo ostavlja širom otvorena vrata korupciji, koje u našem društvu ionako ne manjka. S obzirom na to da u budućem zakonu nije navedeno što investicijski plan treba sadržati (obvezno zapošljavanje, primjerice) kao niti pod kojim će cijenama ono po pravu prećeg na 30 godina biti izdavano »investitorima«, Knežević kaže kako će država sigurno zabilježiti gubitak u prihodima u odnosu na one koje sada od najma ostvaruje. Ističući da Srbija godišnje od najma poljoprivrednog zemljišta (kroz pravo prećeg ili na dražbama) ostvaruje priljev sredstava od oko sedam milijardi dinara, koji se, uzgred, manje ili više troše namjenski (40 posto lokalnoj samoupravi i po 30 Vojvodini i Srbiji), on tvrdi kako ovu sumu država sigurno neće dobiti od »investitora«.

PROSVJEDNO ŠAPTANJE

Neslaganje s budućim Zakonom iznio je i Simon Osztrogonác riječima kako subotička lokalna samouprava ne može podržati njegovo usvajanje već i zbog toga što će, izdvajanjem 30 posto površina, ostati

zemljišta u državnom vlasništvu na teritoriju Grada. Drugim riječima, kako je rekao, nije svejedno hoće li trećina za »investitore« biti odvojena iz površine od 24, 20 ili 16 tisuća hektara. Ostaju, međutim, upitne njegove riječi koje se tiču toga da lokalna samouprava ne podržava donošenje

zna se kojoj on stranci pripada« (**Ilija Maravić**, Srpska napredna stranka, prim. a.).

Sam Miroslav Kiš rekao je da su sudjelovanjem u izradi nacrtu Zakona, kao i na (malobrojnim) javnim tribinama, poljoprivrednici pokazali dobru volju za suradnju s državom u jednom tako značajnom pitanju kao što je ovo. Međutim, ističući da su – i pored obećanja da će njihovi prijedlozi i sugestije biti uvršteni u tekst Zakona – »izigrani, prevareni i poniženi«, Kiš je rekao kako Udruzi poljoprivrednika, a vjerojatno niti Asocijaciji, ne preostaje ništa drugo nego li da zatraže ostavku ministrice poljoprivrede Snežane Bogosavljević-Bošković, a ukoliko ona to ne učini, onda da njezinu smjenu zatraže od premijera **Aleksandra Vučića**. Od predsjednika Vlade, kaže Kiš, poljoprivrednici će zatražiti i povlačenje ovog zakona, odnosno izradu novog, a ukoliko to ne učini...

Od tridesetak poljoprivrednika u Subotici jedan je rekao – prosvjed!

Z. R.

SLOVAČKI MODEL

Govoreći o mogućnosti prometovanja domaćim poljoprivrednim zemljištem fizičkim osobama iz Europske unije od 1. rujna 2017. Branislav Knežević kaže kako protiv toga postoji jednostavan mehanizam zaštite, »samo ukoliko država to želi«. Kao primjer za to on navodi model Slovačke po kom prometovanje poljoprivrednim zemljište stranim osobama u Slovačkoj također nije onemogućeno, ali uz uvjet da ta osoba živi najmanje 10 godina u Slovačkoj i da je isto toliko godina tamo i registrirana kao poljoprivredno gospodarstvo.

bez značajnih sredstava koja se ostvaruju na dražbama. On je posebno istaknuo »kaos« koji vlada u katastru i Geodetskom zavodu, jer nitko od njih – uključujući i lokalnu samoupravu – ne raspolaže točnim podacima o tome koliko je poljoprivrednog

ovog zakona, jer je na upit organizatora tribine **Miroslava Kiša** hoće li Skupština grada za dan-dva sazvati izvanrednu sjednicu na kojoj bi jedina točka dnevnog reda bio Zakon odgovorio kako u to ne vjeruje, jer sjednicu saziva predsjednik Skupštine grada, »a

TRUDNOĆA I MAJČINSTVO U ZRELIJIM GODINAMA

Mama u 48. godini

*Ono što sam željela je da zasnujem obitelj
kada nađem pravog životnog suputnika.
Nisam htjela da to bude tek tako. Uspjela
sam dočekati životnog partnera i dobiti sina
Bojana, koji je naša najveća dragocjenost,
kaže Dijana Kopunović – Torma*

Jedan od razloga što se sve veći broj žena odlučuje na rađanje prvog djeteta u četrdesetim godinama je činjenica da se način života promijenio, a samim time i uloga žene u društvu. Najčešća tri razloga koje žene navode kada se radi o odgađanju trudnoće su: karijera prije majčinstva, financijski problemi i kasno pronalaženje partnera koji je »onaj pravi«. Prema mišljenju dr. **Branke Milisavljević**, neonatologinje u subotičkoj bolnici, najbolje vrijeme za trudnoću i rađanje djece je:

»Najbolje, najsigurnije i najzdravije razdoblje za rađanje djece je od 20. do 35. godine života. Nakon toga, rizik komplikacija se sve više povećava, ne samo u pogledu spontanijih pobačaja i povećane neplodnosti, već i komplikacija, deformacija i smrtnosti – i mama i djece. Žene starije od 35 godina imaju povećani rizik komplikacija u ranoj trudnoći, ali i u poodmaklom stadiju trudnoće. Kod starijih žena je povećana opasnost od pobačaja, ektopičke trudnoće ili rađanja mrtvorodenčadi. Daljnje

komplikacije koje se dovode u vezu sa starijom životnom dobi majke uključuju dijabetes, prijevremeno odvajanje posteljice, povišen tjelesni tlak i carski rez«.

BILO JE VRIJEDNO SVEGA

O osobnom iskustvu majčinstva u zreljim godinama razgovarali smo s **Dijanom Kopunović – Torma**, psihologinjom u predškolskoj ustanovi *Naša radost* u Subotici. Dijana je prvo dijete rodila u 48 godini i o svojoj odluci i iskustvu govori sljedeće:

»Nisam se uopće dvojila. Ono što sam željela je da zasnujem obitelj kada nađem pravog životnog suputnika. Nisam htjela da to bude tek tako. Uspjela sam dočekati životnog partnera **Ferencu Tormu** i dobiti sina **Bojana**, koji je naša najveća dragocjenost. U mom slučaju liječnici su profesionalno odradili svoj posao. Bilo je nekih koji su smatrali da je to rizično, jer sam imala 48 godina. Ukazivali su na potencijalne rizike i opasnosti, ali mi smo se odlučili da rodimo

dijete i nismo se na to obazirali. Preporučivali su mi amniocentezu, ali ja sam odbila jer je i to rizik za plod, pogotovo u tim godinama. Hrabro smo se upustili u tu priču, i sada smo sretni, pogotovo zato jer je on ovakav kakav jeste.«

Trudnoća u zreljim godinama više nije rijetkost, međutim još uvijek sredina u kojoj živimo nije sklona takvoj odluci. Radi toga je važno da žena ima potporu najuže obitelji i da u odluci nije sama.

»Ono što je interesantno je da dok nisam zatrudnjela svi su govorili da je to normalno što ću imati dijete, jer sam svima govorila da je to moja velika želja. Kada sam ostala trudna, neki su se malo iznenadili, ali su uglavnom svi bili susretljivi i podržavali me. Mislim da bi svaka žena dobila potporu kada bi se na to odlučila. Najvažnija mi je

bila potpora majke i supruga. Sve smo zajedno dogovarali, npr. oko amniocenteze i drugo. Zaista je na kraju bilo vrijedno svega«, s ponosom ističe Dijana.

PREDNOSTI I NEDOSTACI

Svako životno razdoblje, kada je riječ o rađanju i podizanju djeteta ima svoje dobre i loše strane. Kao prednost majčinstva u zrelijoj dobi stručnjaci navode kako žene tada imaju više vremena za djecu, jer su karijeru već stvorile. Te majke su prema djeci odgovornije. Emocionalno su zrelije i spremnije za žrtvu i upornost, te imaju veliko životno iskustvo. Dijana Kopunović Torma takva stajališta potvrđuje, te navodi sljedeće:

»Prednosti majčinstva u zrelijim godinama ima puno. Zato što mi kao stariji roditelji sasvim drugačije gledamo na odgoj dje-

teta. Imamo više strpljenja, više vremena. Kada si mlad imaš i sam potrebu lutati, posvećivati neko vrijeme isključivo sebi. Sada vrijeme posvećuješ sebi na način što ćeš biti sa svojim djetetom. To je sada ostalo jedino nešto što nisi uradio. Ja sam u mladim godinama proputovala, izlazila i stvarno me je svugdje bilo, i jedino što nisam imala je da vidim kako je to biti majka. Sada to imam i to je maksimalno ispunjenje svih mojih želja. Mi i sada svi zajedno putujemo, izlazimo. Moj sin Bojan je od rođenja navikao da je stalno s nama i na putu i bilo gdje da smo.

Jedini nedostatak koji vidim je rizik da se dijete rodi s nekim genetskim poremećajem. Međutim, taj rizik postoji i kada si mlad. Tako da ja osobno ne znam za drugi nedostatak. U posljednje vrijeme sve više žena se odlučuje na rađanje u zrelijim godinama. Svatko najbolje zna što je dobro za njega, svako vrijeme ima dobre i loše strane. Kao što rađanje kada si mlad ima svojih poteškoća, tako i rađanje u zrelijoj dobi ima svoje dobre i loše strane. Općenito, ja bih preporučila svakome tko to želi da se upusti u to. Ja sam pokazatelj da to vrijedi i da se ne treba plašiti, nego hrabro ući u cijelu priču.

NAPREDNIJA DJECA

Rezultati britanskog istraživanja s djecom uzrasta od 9 mjeseci do 5 godina starosti pokazala su da su djeca majki starijih od 40 godina zdravija i inteligentnija od djece mlađih žena, te su manje sklona ozljedama. Djeca starijih majki imaju manje potrebe za medicinskom njegom, razvijaju širi vokabular u ranijem uzrastu te postižu bolje rezultate na testovima inteligencije. To su znanstvenici povezali sa životnim iskustvom i zrelosti roditelja. Kao psihologinja naša sugovornica ima svoje viđenje:

»Iz iskustva mogu potvrditi da su djeca starijih roditelja naprednija u odnosu na djecu mlađih roditelja. I ja sam čitala

ta istraživanja i mislim kako ima nešto u tome. Ne mogu, niti želim biti psiholog vlastitom djetetu jer sam mu majka, ali znam te neke karakteristike. Moj sin je prije vremena rođen. Bio je u inkubatoru, a sada je jedna momčina od 19 mjeseci. Dostigao je sve što se tiče tjelesnog razvoja i svih vještina koje treba imati. On je jedno znatiželjno, strpljivo dijete koje je zainteresirano za sve nove stvari.«

HRABROST I ČVRSTA ŽELJA

Mnoge žene u zrelijim godinama razmišljaju o trudnoći i rađanju djece. Medicina je danas napredovala tako da postoji mogućnost i za one koje više na prirodan način ne mogu roditi dijete. Kod odluke o tome upustiti se ili ne u avanturu trudnoće u zrelijim godinama uvijek su tu argumenti za i protiv. Kao žena koja je osobno sve prošla Dijana govori sljedeće:

»Ja bih svim ženama preporučila da hrabro krenu u sve. Istina, treba najprije ispitati sve fizičke karakteristike majke, jer smo i suprug i ja bili potpuno zdravi kada smo se odlučili za dijete. Sve ostalo neće biti

i stalno su bile u strahu od toga hoće li uspjeti ili ne, i imale su problem. Kako mi razmišljamo, tako će nam biti. Treba vjerovati i biti siguran u uspjeh. Ja sam uživala u svakom trenutku trudnoće i nikakvih problema nisam imala. Putovala sam, radila skoro do kraja i to je za mene jedno od najljepših razdoblja života. Niti u jednom trenutku mi nije palo na pamet da imam 48 godina. Vrijeme je relativna stvar, jer mojih 48 godina je možda kao 25 godina kod nekog drugog tko je možda bolestan i ima niz poteškoća. Ja sam bila potpuno zdrava i spremna roditi dijete.«

POSTAVLJANJE GRANICA OD STARTA

Iako je po profesiji psihologinja, Dijana pokušava biti Bojanu samo majka, međutim postoje situacije u kojima vidi prednosti znanja koje kao psiholog posjeduje.

»Ja se trudim biti samo majka, jer ako se upecam na to da sam i psihologinja, onda drugačije gledam i postavljam stvari. Ono što ne bih možda radila kao majka, a kao psiholog bih,

će nailaziti na barijere i bit će mu teško shvatiti zašto je to tako jer 'ja sam do sad sve mogao, kako sad ne mogu?'. Puno radim s roditeljima na poslu u *Našoj radosti* i jedan od najvećih problema je upravo taj problem s određivanjem granica kod djece. Dolaze roditelji djece od četiri godine i govore da ne znaju što će s djetetom. Tada je postavljane granice već jako teško. Zato postavljanje granica znači voljeti svoje dijete. To ne znači krutost, već se pravila moraju naučiti. Ako nešto ne može, to nikada ne može, a ne nekada može, a nekada ne.«

NJEŽNI BORAC

Za kraj, pitali smo Dijanu na koji način su odabrali ime djeteta i planiraju li još djece.

»Moj sin se zove Bojan zato što smo se trudili da se ime slaže s prezimenom. Htjeli smo da ime bude nešto važno, a Bojan znači vođa Huna. Bojan je bio vođa, a opet u isto vrijeme ime sadrži boje, šarenilo i nježnost. Kroz to ime smo obuhvatili i njega kao borca jer se rodio prije vremena, bio je u inkubatoru, izborio se za sebe i postao divan dječak. Mislim da mu ime potpuno odgovara. Drugo dijete ne planiram, ostvarila sam svoj san. Ako bude, neću se protiviti, ali želim se posvetiti njemu maksimalno i mislim da se na njemu vidi da je dijete obasuto pažnjom i ljubavlju.«

O tome hoće li se žena u zrelijim godinama odlučiti na rađanje djeteta i na koji način, ovisi od nje same, njenog zdravlja, fizičke i psihičke spremnosti. Međutim, nedavna istraživanja su otkrila kako žene koje zatrudne prirodnim putem, a imaju više od 40 godina života, duže žive od prosjeka. Zašto je to tako? Prema jednoj teoriji utjecaj na to ima estrogen, koji utječe na zdravlje srca, kostiju i drugih organa. A možda se i sama Majka priroda pobrinula da duže budu tu za svoju djecu ukoliko rode kasnije.

Aleksandra Prčić

U Europi je 70-ih godina prošlog stoljeća samo 5 posto

žena prvo dijete rađalo u četrdesetim godinama. Danas je

ta brojka puno veća, te se procjenjuje da u zrelijim godi-

nama, svoje prvo dijete rađa 20-25 posto žena.

problem. Najvažnije je od svega imati sigurnost i stabilnost obitelji i onda imati dijete koje je kruna života. Bitno je kakav odnos žena ima prema trudnoći. Ako se svega plaši, onda bolje da to ne radi zato što to puno utječe na trudnoću. U trudnoći je važno da žena bude vesela i opuštena, a napose je to važno u zrelijim godinama. Treba uživati u svakom trenutku trudnoće i vjerovati kako će sve biti u redu. Znam neke žene koje su godinama pokušavale ostati trudne

je postavljanje granica od starta, jer je to jako važno. Dijete mora znati što smije, a što ne smije. Neki kažu: 'ne treba malom djetetu ništa zabranjivati'. Mislim da je to pogrešno. Naš posao je dijete odgajati, a ne samo maziti ga i njegovati. Mi smo ti koji usmjeravamo i dajemo neke okvire, a on će se razvijati sukladno tome. Ljudi su društvena bića i moramo poštivati neka pravila. Na roditeljima je da mu to omoguće kako bi se dobro osjećao i bio uspješan. Ako to ne nauči, dijete

Vaši dojmovi o Interliberu?

ZORAN NAGEL,
prof. geografije

Novine

Ovo je bila šesta godina da smo vodili učenike Gimnazije, ali i drugih škola, na Interliber. To je manifestacija vrijedna za posjetiti, jer vidimo kakvih sve novina ima u svijetu knjige, dobijemo uvid u aktualnu produkciju i ponudu. Odlaskom na Sajam nastojimo dodatno poticati kulturu čitanja kod učenika, a posjet je u stručnom smislu koristan i za nas nastavnike. Ponuda na Interliberu je dobra, ima puno knjiga i nakladnika, ali manje je inozemnih nakladnika u odnosu na beogradski Sajam knjiga. Ove godine smo bili u subotu, kada je posjećenost izuzetno velika.

Djeca pokazuju interes za knjigu, ima i onih učenika koji su na Interliber išli već nekoliko puta. Kako imaju dosta lektire u školi, ovo im je prilika da kupe neke naslove koji nisu obvezni, već više odgovaraju njihovom osobnom ukusu. Vidim da kupuju književna ali i znanstvena djela (povijest, informatiku...), a zanima ih i strip.

Odlazak na Interliber je ujedno prilika da vidimo Zagreb, osjetimo atmosferu glavnog grada. Uglavnom obilazimo neke od kulturnih znamenitosti u centru grada – katedralu, Kamenita vrata, Trg sv. Marka, Lotrščak..., a bude tu onda i ugodnih iznenađenja kao što je ove godine bio tamburaški nastup na Trgu bana Jelačića.

Isto tako, držim da je odlazak u Zagreb, iako jednodnevni, prigoda za učenike da malo vježbaju hrvatski jezik kojega uče u školi. Sve u svemu, dojmovi o Interliberu su odlični, a planiramo ići organizirano na Sajam i idućih godina.

TANJA DULIĆ,
prof. razredne nastave

Korisno

Uglavnom svake godine posjetim sajam Interliber u Zagrebu. Uvijek pronađem neku knjigu za sebe, kako za nastavu tako i za čitanje. Obzirom da se bliže blagdan, iskoristim priliku kupiti knjige najdražima koje darujem. Iako imamo predstavništvo Školske knjige u Subotici, za mene je vrlo značajan odlazak na Sajam u Zagreb, jer imam priliku vidjeti što nude i ostali nakladnici, a i iskoristiti sajamski popust koji je nekad veći, nekad manji, ali svakako značajan. Svake godine idem organizirano na dva dana sa školom iz Tavankuta. Nakon posjeta Sajmu, organiziran je odlazak u kazalište kada imamo priliku gledati neku aktualnu predstavu na hrvatskom jeziku. Drugi dan je rezerviran za posjet nekom drugom mjestu u Hrvatskoj. Ove godine posjetili smo svetište u Ludbregu, Čakovec i muzej old timer-a u Selnicama. Važno je da učenici koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku posjete Interliber, jer mogu potražiti za sebe i svoje najdraže neku knjigu po povoljnijim cijenama, a isto tako mogu pronaći knjige različitih žanrova koje su napisane na hrvatskom jeziku, a nemaju ih u Subotici. Učenici se vesele svakom putovanju, a napose kada idu u Hrvatsku. Nažalost, mnogi roditelji ne mogu priuštiti svojoj djeci odlazak na Sajam. Osim plaćanja putovanja, trebaju dati učenicima nešto novca da si mogu kupiti makar jednu knjigu. Trebalo bi se više angažirati oko financijske pomoći kako bi što više djece posjetilo Sajam knjiga. Odlaskom na Sajam bi se mogli nagraditi dobri učenici kao poticaj za dobro učenje i vladanje.

VERICA FARKAŠ,
prof. razredne nastave

Usavršavanje

Na Interliberu sam bila više puta. Svakako da je to vrlo značajna manifestacija, poput drugih sajмова knjiga. Budući da radim u nastavi na hrvatskom jeziku, odlazak na taj sajam mi je značajan u smislu nabave literature za stručno usavršavanje. Svaki se godine u ponudi može naći nešto novo, nešto korisno. Naglasila bih i potporu koju imamo od velikog hrvatskog nakladnika Školske knjige. Nekada je ona bila značajnija, ali postoji i sada. Ove je godine nas nekoliko nastavnika bilo u posjetu tom poduzeću, gdje su nas, među ostalim, upoznali s njihovim internetskim projektom Školska e-knjiga – nova dimenzija poučavanja. Bilo bi lijepo kada bismo to mogli koristiti i mi nastavnici koji predajemo u ovdašnjoj nastavi na hrvatskom jeziku. U većini slučajeva, knjiga je danas u životu djece prisutna »koliko mora biti«, koliko ih mi u školi obvezujemo na to nastavnim programom. Broj učenika koji čitaju nešto izvan lektire je mali. Na to utječu i novi mediji, poput interneta. No, na knjigu se djeca navikavaju i u obitelji: u obiteljima u kojima i roditelji čitaju, veća je vjerojatnoća da se ta navika razvije i kod djece. Posljednjih godina na Interliber idem organizirano sa školom Matija Gubec iz Tavankuta. U pitanju je dvodnevni posjet u okviru kojeg obilazimo i neke druge gradove u središnjoj Hrvatskoj, što je još jedna zanimljivost. Ipak, svake godine s ovom skupinom na Sajam ide manje nas nastavnika. Mislim da bi neka institucija, možda HNV, trebala financijski pomoći, da nas na Interliberu bude više.

**RAZGOVOR O MANJINSKIM
MEDIJIMA U ITALIJI:**
**BOJAN BREZIGAR, PREDSEDNIK UPRAVNOG ODBORA
PRIMORSKOG DNEVNIKA**

Dnevni list Slovenaca u Italiji

*Italija podržava slovensku manjinu i u nacionalnom i političkom smislu
suo uspostavili dobru suradnju * Novine Primorski dnevnik su prihvaćene u društvu kao važan element cijele slovenske manjine u Italiji*

Koliko je teško stvoriti manjinski medij i kakvo je sadašnje funkcioniranje *Primorskog dnevnika*, neke su od tema o kojima je govorio predsjednik Upravnog odbora *Primorskog dnevnika*, novina na slovenskom jeziku u Italiji koja je pokrenuta 13. svibnja 1943. godine, **Bojan Brezigar**. Imali smo priliku čuti njegovo izlaganje, a i porazgovarati s njim na drugom modulu Akademije za menadžment medija, koji je održan 6. i 7. studenog u Novom Sadu.

Kako funkcionira *Primorski dnevnik* i je li teško bilo pokrenuti ga s obzirom na to da je manjinski tjednik?

Bilo je vrlo teško jer smo u početku imali puno problema s Talijanima u Trstu. Znae, nakon Drugog svjetskog rata nije bilo suradnje i bilo nas je malo, a vrlo je teško kad imaš problem kao manjina. Ali veoma smo se trudili i u novinarskom svijetu smo bili promatrani kao kolektiv, što je bilo poprilično korisno za nas.

Jeste li nailazili na negativne komentare ili otpore kad ste započeli s poslom, a i tijekom rada?

Svakoga dana. Kada objavljuješ novine, prosto će uvijek naići netko tko se protivi i netko tko će naći nešto s čime se neće složiti. A napose u emotivnom razdoblju poslije Drugog svjetskog rata, kao i kada je proglašena Deklaracija o Jugoslaviji u korist Slovenije. Tada je bilo puno emotivnog naboja i ljudi bi redovito zvali novine ili pisali pisma. Prosto treba to shvatiti kao nešto normalno, treba to prihvatiti i živjeti s tim.

Koji su razlozi tomu? Jesu li samo politički ili mislite i da je zbog moguće konkurencije?

Ne, to nije konkurencija. To je bio problem između Talijana i Slovenaca u toj oblasti. Za vrijeme austrijskog carstva Talijani su optužili Beč da su podržavali Slovence koji su protiv Talijana u Trstu. Nakon toga su došli fašisti koji su zatvorili škole i sve ostalo da bi se nastavilo s nacistima. Nakon toga su došli liberali i, sve to je trajalo desetljećima. Mora se pratiti generacijski proces i promjene u mišljenjima ljudi. Čak i kad se ode u Beograd vide se posljedice NATO bombardiranja prije 15 godina. To je bilo prije 15 godina, ali ljudi koji su tada bili 30 godina, sada imaju 45 i oni i dalje rade na svojim pozicijama i sjećaju se svega toga, jer kad se takve stvari dogode to je problem generacije. Ono što je važno i što smo mi učinili je da smo od 80-ih do 90-ih godina imali potporu talijanskih novinara i novina. Najvažnije je da se ide dalje i da se ne otvaraju takve teme, teme o prošlosti, nego da se ide unaprijed i da se prošlost ostavi, a da se sada priča o sadašnjoj politici.

***Primorski dnevnik* ima dugu tradiciju zahvaljujući svojim čitateljima. Koliko se često događaju manifestacije vezane za slovensku zajednicu? Koliki je broj pripadnika slovenske nacionalnosti u Italiji?**

Veoma je teško reći broj, ali 50 do 60 tisuća ljudi. Dobro čuvamo tradiciju, ali danas nemamo neke velike događaje ili manifestacije. Italija podržava slovensku manjinu i u naci-

onalnom i političkom smislu smo uspostavili dobru suradnju. Integrali smo se u zajednicu i u političko društvo.

S obzirom na to da ste prošli dosta toga da biste dostigli ovakav uspjeh, jeste li zadovoljni?

Pa preživjeli smo. I dalje objavljujemo novine svakog dana. Nemamo puno novinara, ali imamo mlade novinare, a novine su prihvaćene u društvu kao važan element cijele slovenske manjine u Italiji

Kristina Ivković Ivandekić

Pokreni se za posao

Sedmu godinu za redom, 100 perspektivnih poduzetničkih ideja imat će priliku biti realizirane u okviru nacionalnog natječaja *Pokreni se za posao*, zahvaljujući potpori kompanije *Philip Morris*.

Pokreni se za posao pomaže ljudima s dobrom i održivom poslovnom idejom da započnu ili unaprijede svoj mali biznis, a sve u cilju smanjenja nezaposlenosti i ohrabivanja ljudi da se otisnu u poduzetničke vode. Poduzetništvo je glavni pokretač ekonomskog napretka u Europi i svijetu i prepoznato je kao ključna karika za oporavak gospodarstva u Srbiji.

Pokreni se za posao realizira nevladina organizacija *Eneca*, a značaj i dobri rezultati natječaja u proteklih šest godina osigurali su potporu i velikog broja partnera. Tako će i ove godine Nacionalna služba za zapošljavanje, kao jedan od ključnih partnera, preko svoje mreže filijala i ureda, informirati nezaposlene osobe i pomoći im oko prijavljivanja za program *Pokreni se za posao*.

Sedmi po redu godišnji natječaj upravo je otvoren i trajat će do 29. veljače 2016. godine. Detaljnije informacije o natječaju, načinu prijavljivanja kao i sam formular prijave za natječaj možete pronaći na sajtu www.pokrenisezaposao.rs, a interesantne informacije o natječaju i postojećim poduzetnicima pratiti na stranici: <https://www.facebook.com/pokrenisezaposao.rs>.

Tamo gdje je davno dežurao liječnik

NEKAD
i
SAD

Pogled na prizemnu zgradu na uglu ulica Maksima Gorkog i braće Radića, u Subotičanima budi nostalgичna sjećanja na dugo vrijeme popularnih posjeta filmovima na velikom platnu, te na kino *Zvezda* koji se tu nalazio, zajedno sa sjedištem poduzeća *Suboticafilm*. Desetljećima su sugrađani u ovom objektu uživali u filmovima, ali i u tematskim razgovorima o različitim aspektima umjetničkog stvaralaštva, popularnim osamdesetih godina prošlog stoljeća, koji su na ovom mjestu organizirani. Filmove je kasnije zamijenio kafić, te glazbeni klub i koncerti, do današnje djelatnosti trgovine.

I u daljoj prošlosti su ovoj lokaciji pripadale značajne funkcije. Naime, kuća se tu nalazila još 1779. godine, vlasnik je bio grad, a u njoj je stanovao gradski liječnik. Ista namjena objekta zadržana je desetljećima, i nakon proširenja. Stambenu i zdravstvenu funkciju oko 1875. godine smijenila je obrazovna, tu je bila škola sve do kraja Prvog svjetskog rata. Potom je objekt dodijeljen Bunjevačkoj prosvjetnoj matici. Nova dogradnja i adaptacija objekta urađena je 1926., a 1933. godine kupio ga je biskup *Lajčo Budanović* i u njemu je djelovala *Subotička matica*, a kasnije savez hrvatskih društava, sve do nacionalizacije nakon Drugog svjetskog rata.

Objekt je još u postupku vraćanja Subotičkoj biskupiji.

K. K.

ZBOR ZAGREBAČKE CRKVE SV. BLAŽA NASTUPIO U SUBOTICI

Glazbena večer puna vedrine

Okosnicu koncertnog programa činila je čuvena Mozartova Krunidbena misa, a uz djela iz svjetske glazbene baštine, publika je imala priliku čuti i skladbe nekoliko hrvatskih skladatelja

U godan protekli vikend ljubiteljima glazbe u Subotici, posebice one klasične, osigurao je Mješoviti zbor sv. Blaža iz Zagreba koji je gostovao u ovome gradu. Zbor je u subotu održao cjelovečernji koncert u punoj franjevačkoj crkvi, a sutradan nastupio i na misi u katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske.

Zbor je nastupio skupa s pratećim Komornim orkestrom, te vokalnim solistima a na koncertu predstavio se zanimljivim, sat i pol dugim programom. Okosnicu programa činila je Mozartova Misa u C-duru KV 317 za soliste, zbor i orkestar (poznatija kao Krunidbena), a imali smo prilike čuti i djela V. Lisinskog, G. Verdija, A. Kabilja, I. pl. Zajca, L. Sorkočevića, P. Mascagnija, C. Francka. Kao solisti su nastupili: Ljiljana Čokljat – sopran, Renata Mihelčić – sopran, Blanka Tkalčić – alt, Siniša Galović – tenor i Ivica Trubić – bas. Za orguljama je bio Davor Ljubić, a koncertom je ravnao voditelj zbora Ronald Braus.

DIO REPETOARA

U izjavi za naš tjednik, Braus ističe kako je zadovoljan prijemom subotičke publike, kao i samom činjenicom da su imali prilike predstaviti se ovdje. Govoreći o programu koncerta, kaže sljedeće: »Mozartova Krunidbena misa je kapitalno djelo koje ljudi rado slušaju jer posjeduje vedrinu, nije preduga i vrlo je efektna. To je koncertna forma prigodna za ovakva gostovanja. Izveli smo i dio našeg sveukupnog repertoara kroz Verdijeve operne zborove i arije, te smo htjeli i da se svaki

solist još i zasebno predstavi. Uz djela iz svjetske glazbene baštine, na repertoaru su bila i djela hrvatskih skladatelja. I naš mali gudački kvartet se predstavio samostalno s dvije točke. Za kraj, odnosno bis ostavili smo dobro poznati Zbor Židova iz opere Nabucco«.

POVEZNICA

»Poveznica između našeg zbora i Subotice je i naša članica, časna sestra **Zrinka Šestar** iz reda Naše Gospe koja je jedno vrijeme službovala ovdje u Subotici«, kaže voditelj zbora Ronald Braus.

STOTA OBLJETNICA

Zbor zagrebačke crkve sv. Blaža ove godine slavi 100 godina kontinuiranog rada. Trenutno broji 40-ak članova svih generacija, koji su većinom amateri. Međutim, s njima redovito nastupaju i profesionalci – operni solisti kao i članovi komornog orkestra akademski su glazbenici. Osim u Hrvatskoj, zbor je nastupao i u inozemstvu – Austriji, Italiji, Sloveniji i Bosni i Hercegovini.

»U Zagrebu je naša crkva ta gdje se može čuti lijepo pjevanje. Redovito predvodimo pjevanje na svetoj misi nedjeljom kao i sva bitna slavlja u župi. Predvodimo i blagdan sv. Eufemije u Rovinju, što nam je velika čast. Nastupamo i u mjestima izvan Hrvatske u kojima u značajnijem broju žive Hrvati. Tako smo već ranije gostovali kod gradišćanskih Hrvata u Austriji, Bosni i Hercegovini, Sloveniji. Nakon Subotice, plan nam je gostovati kod Hrvata u Boki kotorskoj, te u talijanskom Molizeu. Svake

je godine neka druga zemlja u pitanju. Grad Zagreb podupire naš rad, na čemu smo zahvalni«, navodi Braus.

Organizatori koncerta u Subotici bili su Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, Katoličko društvo za kulturu, povijest i duhovnost Ivan Antunović Subotica i Udruga Electe Subotica. Koncert je ostvaren uz potporu Ureda za obrazovanje, kulturu i sport grada Zagreba i Udruge Hrvatska kuća.

D. B. P.

BRANKO VILUS, REDATELJ

Dokumentarni film je moćno oružje

Uloga dokumentarnog filma i jeste da mijenja društvo, a bitno je da ga vidi što veći broj ljudi, da pod njegovim utjecajem počnu mijenjati pristup prema prirodi ili drugim ljudima

Na ovogodišnjem *Srem film festu*, član žirija bio je i **Branko Vilus**, redatelj iz Hrvatske. Bila je to prigoda za razgovor s njim o snazi dokumentarnog filma da mijenja neke stvari u društvu pa tako i utječe na bolji odnos dviju susjednih naroda. Branko Vilus rođen je u Zagrebu 1973. godine, gdje je završio Školu za primijenjenu umjetnost i dizajn, te Pedagoški fakultet. Od 1990. godine aktivan je član *Zelene akcije*, gdje kao voditelj projekata, počinje snimati kratke aktivističke video materijale. Od 2002. godine radi kao snimatelj, montažer i redatelj, na projektima za više emisija na HTV-u, za Novu TV, za *Hrvatski filmski savez* i za *Associated Press*, te projekte za *T-com*, *Vidi-TV*, *Unicef*, *UNDP* i druge. Osnivač je *Sisak Eco film festivala*, a njegov prvi autorski dokumentarni film *Predsjednički vlak* (2009.), prikazan je na šest međunarodnih festivala, a na *Luksuz festivalu* u Krškom, osvojio je nagradu za najbolji dokumentarni film. *Sol, maslina, kamen* (2013.) je njegov drugi autorski dokumentarac.

Kako ste se odlučili baviti filmom?

Prije deset godina sam počeo raditi kao ekološki aktivist. Počeo sam snimati ekološke akcije u jednoj organizaciji u Zagrebu u kojoj sam tada radio. Od tada je počeo moj put filmskog autora. Tada su u stvari počela neka

moja prva iskustva, potom sam počeo raditi za televiziju i malo pomalo, ušao u taj filmski svijet. Za ovo vrijeme od kako se bavim dokumentarnim filmom, mogu reći da je dokumentarni film postao dosta popularan. U posljednjih deset godina vidno je da raste broj gledatelja, ali i autora koji rade dokumentarni film. Prije je nekako bilo, barem ja imam taj osjećaj, da su autori koji nisu imali dovoljno sredstava i tehničke potpore za igrani film radili dokumentarnu formu, kao neku podvrstu i nešto manje bitno.

Vaš film *Predsjednički vlak* bavi se situacijom u poslijeratnoj Bosni i Hercegovini...

To je priča snimljena u vlaku koji prometuje između Zagreba i Ploča. Iako povezuje dva grada u Hrvatskoj, ova željeznička linija prolazi gotovo cijelom Bosnom i Hercegovinom, kroz Banja Luku, Sarajevo i Mostar, ponovno povezujući ratom razdvojene narode. Bošnjaci, Hrvati i Srbi, možda kao nigdje drugdje, u Bosni dijele isti prostor bez obzira na vjeru i narodnost. Ne postoje vagoni ni kupeji rezervirani za nacije, postoji samo jedan vlak rezerviran za putnike. Meni je osobno bilo zanimljivo kako na tom putu izgleda i okoliš, ali i naravno i razgovori koji putnici vode na tom putu. Jer u vlaku se više priča nego u drugim prevozima. Nekako više postoji

ta prisnost, s obzirom na to da sjede jedni pokraj drugih i jedni naspram drugih. Razmišljao sam što ti ljudi misle o političkoj situaciji u Bosni i Hercegovini i u Hrvatskoj. Pitanje koje sam im postavio bilo je – što biste uradili da ste predsjednik države bez obzira kojoj naciji pripadate? Odgovori su bili vrlo interesantni.

Teme koje obrađujete u dokumentarnom filmu su prevashodno one koje se tiču prirode i zaštite okoliša. Kolika je snaga dokumentarnog filma, može li on promijeniti neke stvari u društvu?

Dobar dokumentarac ima snagu. U principu njegova uloga i jeste da mijenja društvo, a bitno je da ga što veći broj ljudi vidi. Lijepo je vidjeti dobru fotografiju u filmu, a bitno je da ima i neku dublju poruku i da ona na nekoj podsvjesnoj razini čovjeka i gledatelja potakne da pod utjecajem filma mijenjaju svoj pristup prirodi i drugim ljudima, ili čak krenu mijenjati svijet. Što više gledatelja ima, promjena će biti više.

Koliko festivali utječu na osvješćivanje nekih problema, te suradnju autora u tom smislu?

Većina autora dokumentarnih filmova pristupa lokalnim problemima, ali tako da se o njima razmišlja globalno. U tom smislu, ako su ta razmišljanja

šira, samim tim je i autorima puno prirodnije surađivati i razmišljati ne samo o problemima kod sebe nego i kod drugih. Upravo na ovakvim međunarodnim festivalima dokumentarnog filma, gdje su uključeni autori iz gotovo cijelog svijeta i gdje se ne postavlja pitanje tko je otkuda, priča se o rješavanju problema na svim razinama. Prilika je to da što više surađujemo i razmjenjujemo iskustva. Drago mi je što je to tako.

U kojoj mjeri dokumentarni film, kao moćno oružje, može pridonijeti rješavanju problema ovdje na Balkanu, za koji možemo reći da je »bure baruta«?

Cilj dokumentarnog filma i jeste da dođe do šire društvene javnosti. On može biti jako dobar, ali i loš. Točno je da je dokumentarni film moćno oružje i mora se dobro paziti kako se pristupa temi, a isto tako treba se i dobro razmisliti kako će film djelovati na gledatelje. Dosta vremena sam radio kao televizijski aktivist, radio više promotivnih video materijala i filmova i imao dosta iskustva upravo u odabiru tema koje su se ticale i politike i okoliša. Svim tim temama pristupao sam s dosta ozbiljnosti i smatram da je to jako važno i da tako moraju raditi i ostali, napose tamo gdje su teme međuljudski odnosi, gdje smo najosjetljiviji.

Suzana Darabašić

IZLOŽBA SLIKA OD SLAME U SLOVAČKOM
GRADU PEZINOK

Zlatne niti panonske ravnice

Slike od slame iz zbirke HKPD-a **Matija Gubec** iz Tavankuta od 9. studenog postavljene su u izložbenoj dvorani Kulturnog centra u gradu Pezinok nadomak Bratislave.

Izložbu *Zlatne niti panonske ravnice* organizirao je **Zlatko Blažević**, podrijetlom iz Stare Pazove, koji se u Slovačku preselio prije šesnaest godina. »Posebno mi je zadovoljstvo organizirati predstavljanje kulturne baštine iz moga kraja, jer se pokaže nešto novo u ovome gradu, ljudi vide nešto što nisu vidjeli. Neki ljudi koji su prirustvovali otvorenju ove izložbe već su ranije bili u Srbiji i u Hrvatskoj, te se može reći da im je poznata regija gdje vi živite, ali s ovakvom likovnom tehnikom se još nisu sreli, te im je to bilo vrlo interesantno«, pojasnio je Blažević.

O posjetu i kulturnom programu u Slovačkoj, te o budućim planovima predsjednik HKPD-a **Matija Gubec** **Ladislav Suknović** nam je rekao: »Izložba slika od slame koja je upriličena u Kulturnom centru u Pezinoku otvorila je nove kulturne poveznice i buduće projektne aktivnosti. Naše izložbene

aktivnosti su do sada bile orijentirane uglavnom na regiju, pa je ova izložba na kulturnoj sceni Bratislave izazvala veliku pozornost i zanimanje. Već prigodom otvorenja izložbe su dogovarane buduće aktivnosti i izložbe. Veliku pozornost su privukle slamarke koje su uz izložbeni štand upriličile demonstraciju tehnike pletenja slame i dobile prve ponude za održavanje radionica s tamošnjim ženama.«

Na otvorenju izložbe prisustvovali su ravnateljica Kulturnog centra **Pezinok** **Ingrid Noskovičeva**, gradonačelnik Pezinoka **Oliver Solga**, hrvatski veleposlanik u Bratislavi **Jakša Muljačić**, te **Ankica Vlašić**, opunomoćena ministrica pri Veleposlanstvu. U programu otvorenja nastupile su i članice kulturnog društva iz Šenkvice, mjesta u kojem žive potomci Hrvata doseljenih iz okolice Kostajnice i Siska, danas deklariranih Hrvata. Nakon završetka izložbe u Pezinoku, izložba se početkom prosinca seli u Muzej kulture Hrvata u Slovačkoj u Djevinskom Novom Selu.

I. D.

TJEDAN U BAČKOJ

(Ne)vjeruj!

Jedna od rubrika koju rado pročitam u lokalnom tjedniku je i rubrika »Pisma čitatelja«. Odmah da se razumijemo nisu to ona pisma čitatelja tipa »nesretno sam zaljubljena, što da radim« i slično, već pisma ili bolje reći tekstovi u kojima građani ukazuju na neke probleme, pohvale nekoga ako ima razloga, osvrću se kritički na neka događanja u Somboru, predlažu nešto. Ovog tjedna pažnju mi je privuklo poduže pismo u kojoj jedna anonimna Somborka iznosi jedno svoje prosto nevjerotano iskustvo iz koga proizilazi da se danas nikome ne može i ne smije vjerovati. A priča počinje sasvim bezazleno, na ulici ispred njezine kuće gdje se ona pred put u Novi Sada, čekajući supruga da izveze automobil, našla u priči sa susjedom. Tom razgovoru priključila se nepoznata gospođa koja se, niotkuda, tu stvorila sa mlađim muškarcem. To što se upustila u priču s njom autorica pravda svojom prirodnom ljubaznošću, dok bi oni sumnjičaviji to nazvali neoprežnošću. Nije trebalo dugo da se drska nepoznata žena uputi u dvorište akterke naše priče uz riječi »da vidim što ste stvorili za 10 godina«. Nije napravila ni nekoliko koraka u dvorište, a na nju je skočio pas ovih vlasnika kuće. Ponudenu pomoć, pregled u hitnoj pomoći i zvanje policije odbili su uz riječi – da će to riješiti na svoj način. No, nisu prošla ni dva dana, a pred kapijom vlasnika psa pojavio se mladić (onaj isti), predstavljajući se kao sin žene koju je napao pas. Obavijestio je vlasnike da je slučaj prijavio, ali da je u prijavi naveo da ga je ugrizao nepoznati pas. Vlasnici su ga ispratili riječima da onda novac traži od općine i ako hoće novac, neka uzme odvjetnika i neka ih tuži. Tortura ovih ljudi nastavila se i dalje telefonskim pozivima kojih je bilo nekoliko puta dnevno, da bi na kraju u poštanskom sandučiću našli poruku u kojoj im se prijete tužbom, te da se dobro raspitaju koliko će ih sve to stajati. Očajna žena kaže da im se život posljednih tjedana pretvorio u pravi horor, a sve to zato što je nepozvana u njihovo dvorište ušetala nepozvana žena, iako stoji jasno upozorenje na kapiji. Svoju neopreznost ova žena sada skupo plaća, ali je svoje iskustvo odlučila podijeliti s drugima, kako im se ne bi dogodilo nešto slično. Naravno, opreznosti nikada na odmet; možda nam je treba i više nego li smo toga svjesni. Zato nije ni čudo što ljudi na ulici prosto zaziru kada im se obrati nepoznati prolaznik, uputi neku lijepu riječ. Zato nije ni čudo što svi odmahuju glavom kada nepoznati čovjek zatraži neku pomoć. Kako je krenulo, hoćemo li uskoro moći vjerovati i sami sebi?

Z. Vasiljević

U SRIJEMU ĆE SE PŠENICA ZASIJATI NA 60.000 HEKTARA

Sjetva se bliži kraju

Iako je optimalni rok odavno prošao, uslijed povoljnih vremenskih uvjeta sjetva pšenice na pojedinim parcelama u Srijemu privodi se kraju. Poljoprivredni stručnjaci predviđaju da će do kraja mjeseca ovom kulturom biti posijano 80 posto planiranih površina u Srijemu. Velika količina vlage u prethodnom razdoblju, kao i kasno vađenje šećerne repe, uvjetovale su probijanje agrotehničkog roka za sjetvu pšenice. U narednom razdoblju očekuju se povoljne vremenske prilike, što će svakako pogodovati boljem nicanju i klijanju pšenice, koja je poslije kukuruza druga po redu zastupljenosti poljoprivrednih kultura na srijemskim oranicama.

VEĆE POVRŠINE POD PŠENICOM

U odnosu na prošlu godinu, kada je u optimalnom agrotehničkom roku zasijano više od polovine planiranih površina, ove je to urađeno samo na trećini površina. Prema riječima poljoprivrednih stručnjaka, očigledna je namjera da površina pod pšenicom bude i veća što se vidi iz velike količine prodanog sjemena ili dosta doradenog sjemena u privatnoj režiji: »Proizvođači imaju veći interes za pšenicom, jer je ova godina bila izuzetno dobra, uz rod i preko osam tona po hektaru, a i cijena pšenice je dosta stabilna u odnosu na druge poljoprivredne kulture. Na burzi je cijena pšenice 20 dinara s PDV-om, a sušari za lagerovanje pšenice plaćaju 18 dinara po kilogramu«, ističe **Đuro Pajić** iz Poljoprivredne stručne službe u Rumi.

Prema podacima Srijemske gospodarske komore, strna žita će se ove godine u Srijemu naći

na oko 60 tisuća hektara, a od toga će pod pšenicom biti 55 tisuća. Ipak, preporuka stručnjaka je da svi koji još nisu posijali pšenicu povećaju količine sjemena za deset posto zbog sjetve izvan optimalnog roka:

»Optimalan rok je bio do kraja listopada, ali zbog vremenskih prilika i kiše sjetva nije urađena na vrijeme. Određeni broj poljoprivrednih proizvođača je pripremio svoje zemljište i već završio pripremu, a oni koji to nisu uradili, svoje radove privode kraju. Prije toga je potrebno pripremiti cjelokupnu količinu gnojiva, fosfora i kalija i zatim pripremiti zemljište za sjetvu«, ističe **Goran Drobnjak** iz Poljoprivredne stručne službe u Rumi.

SVOJE ILI ORIGINALNO SJEME?

Iako se poljoprivredni proizvođači odlučuju zasijati pšenicu na većim površinama, tvrde da je ove godine sjetva dosta skuplja u odnosu na prošlu godinu. Kako bi smanjili troškove, većina njih se isključivo zbog uštede, odlučuje zasijati vlastito sjeme dok se tek mali broj odlučio kupovati deklarirano sjeme:

»Žito ću ove godine posijati na površini od 10 jutara. Imao sam solidan prinost od kojega ću otplatiti dug koji sam imao. Ja obično tako radim. Međutim, neću sijati kupljeno sjeme nego 'tavanušu'. Mnogi to tako ovdje rade. Prvo ga reproduciraju kao svoje sjeme, a onda ono koje uzmemo original do godine ostavimo za sjeme i tako ga predamo. Gledamo da uštedimo na svemu, jer drugačije ne možemo opstati. Mi koji imamo malo zemljišta moramo voditi računa o svakoj sitnici kako bismo imali makar neku zaradu. Zato

Ove godine sjetva je dosta skuplja u odnosu na prošlu godinu * Stručnjaci ne preporučuju sjetvu vlastitog sjemena, ukoliko se to radi, preporuka je da se obavi kvalitetna zaštita * Poljoprivrednici očekuju da se više pozornosti posveti i manjim gospodarstvima

ću ove godine sijati svoje sjeme kako bi me sjetva izašla jeftinije«, kaže poljoprivrednik iz Nikinaca **Zvonko Sabljak**.

Stručnjaci ne preporučuju sjetvu vlastitog sjemena, jer se korištenjem »tavanuše« unose brojni uzročnici zaraznih bolesti i korova, a urod i kvaliteta su mnogo manji.

»To, na žalost, nije za preporuku jer svakako da je sjeme koje je doradeno u pravim pogonima kvalitetnije. Međutim, proizvođači najčešće iz ekonomskih razloga pribjegavaju sjetvi vlastitog sjemena. Ukoliko to rade, preporuka je da obave kvalitetnu zaštitu«, ističe Drobnjak.

POTICAJI KASNE

Željko Paulić iz Nikinaca obrađuje površinu od 10 hektara na kojima su zastupljene industrijske kulture. Ove godine odlučio se zasijati veću površinu pod pšenicom na površini od 3 do 4 hektara: »Možda ću sijati i na većim površinama ukoliko uspijem uzeti nešto zemljišta u najam, ali ću se ipak odlučiti da zasijem originalno sjeme. Nećemo se igrati. Gnojiva su nešto skuplja u odnosu na prošlu godinu, pa će samim tim i sjetva biti skuplja, ali očekujemo da će i cijena pšenice koju smo ostavili na čuvanje, porasti. Veliki

Ljudi se zadužuju, uzimaju repromaterijal i u paritetima kupuju; nekako se snalaze. Vremena se mijenjaju, okrećemo se nekim zapadnim sustavima i težnja je da se ugledamo na poljoprivrednike koji se tamo udružuju. Kod nas je to tek na početku i vidjet ćemo hoćemo li se u narednom razdoblju uspjeti organizirati po tom zapadnom principu«.

Što se tiče subvencija države, poljoprivrednici navode da bi se sustav trebao promijeniti i da bi se više pozornosti trebalo posvetiti manjim gospodarstvima. Svima njima problem su financijska sredstva, jer poticaji kasne,

je to izazov. Ja se bavim i drugim djelatnostima, ali neću prodavati zemlju niti je davati u najam iako je nekada nama malim proizvođačima zaista teško. Država ide na ukрупnjavanje i mali poljoprivrednici će teško opstati u narednom razdoblju. Najviše nas koči cijena poljoprivrednih proizvoda, koja je jako bitna u cijelom tom lancu.

te su se, upravo iz tih razloga, priuđeni snalaziti kako znaju i umiju, odnosno, iako nije po preporuci, sijati vlastito sjeme. I pored toga, nadaju se da će im vremenski uvjeti ići na ruku i da će prinosi pšenice, ali i cijena, biti dobri kako bi uspjeli barem donekle podmiriti sve svoje troškove.

Suzana Darabašić

TJEDAN U SRIJEMU

Da

Na stranicama raznoraznih tjednika, dnevnih izdanja novina, sve češću pozornost javnosti privlače naslovi ružnih događanja, u zemlji i u regiji. Slična situacija je i u Srijemu i moglo bi se reći da je, na žalost, takvih priča sve više. Moju pozornost zaokupila je jedna lijepa vijest. Ovih dana javnost Srijema imala je mogućnost čitati o jednom prelijepom događaju. Naime, 27 parova s teritorija Grada Srijemska Mitrovica, izgovorilo je proteklog tjedna sudbonosno Da pred matičarem, na prvom kolektivnom vjenčanju koje je održano u mitrovačkoj Gradskoj kući. Manifestacija je organizirana u povodu obilježavanja gradske slave svetog Dimitrija i Dana Grada, a namjera Grada bila je da ovaj događaj, u kojem su glavni akteri lijepi zaljubljeni ljudi, postane tradicija. U Srijemskoj Mitrovici kažu da je za prvo kolektivno vjenčanje vladalo veliko zanimanje mladenaca, a za kolektivno vjenčanje su se prijavili parovi različite starosne dobi, što pokazuje da je na ovaj jedinstven događaj dano pravo svakome. Pokrovitelj prvog kolektivnog vjenčanja u Srijemskoj Mitrovici je lokalna samouprava, koja je mladencima uz potporu Kazneno-popravnog zavoda, poklonila vikend medeni mjesec u hotelu Moravica u Sokobanji. Prema riječima gradonačelnika Srijemske Mitrovice **Branislava Nedimovića**, ideja je bila da se ove godine Dan grada ne obilježi megalomanskim slavlјima, nego je želja bila da se ovaj datum obilježi na najljepši mogući način, a to je upravo vjenčanje što većeg broja parova. Predvorje Gradske kuće bilo je preuređeno za ovu prigodu, a mladenke su bile opremljene vjenčanicama i omogućeni su im i besplatni tretmani za frizuru i šminku. Nakon kolektivnog vjenčanja, svi mladenci su prošetali do centra grada kako bi i ostali mladi ljudi osjetili, barem na trenutak, djelić zadovoljstva vjenčanja i razmislili da zajedno sa svojim izabranicima, budu sljedeći par koji će se vjenčati u svom gradu. Mladenci nisu krili svoje zadovoljstvo i po osmjesima na licima vidjelo su da su uživali u cijeloj ceremoniji. Ovaj događaj svakako bi mogao poslužiti za primjer i drugim lokalnim samoupravama, da barem nekom gestom daju do znanja mladim ljudima da im je stalo do njihove budućnosti. Iz općinskog proračuna troše se sredstva za razne namjene, nekada itekako manje važne, a jedna od njih mogla bi upravo biti usmjerena za mlade. Time bi oni bili sretniji, osjetili bi se više vrijedni i bili bi potaknuti da svoj zajednički život započnu u svojoj zemlji i svom gradu. Bitna je samo dobra volja i ideja, a Mitrovčani su pokazali da u Srijemu prednjače u tome.

S. D.

38. MEĐUNARODNI SAJAM KNJIGA I UČILA – *INTERLIBER*

Knjigama vrijeme ne može naškoditi

»**M**oji dojmovi o *Interliberu* jednaki su kao i prošle godine, zato jer su i prošle bili isti kao i prethodne, jer su meni dojmovi na *Interliberu* uvijek isti. Zabavno mi je šetati među brojnim štandovima prepunim knjigama, ali i stripovima, koje također jako volim, i sve to mogu pronaći po mnogo povoljnijim cijenama nego što je uobičajeno. Vidim se, usput, s mojim kolegama i prijateljima iz nakladničke branše, a kako već godinama surađujem s nakladničkom kućom *Obelisk*, koja objavljuje moja djela, na ovom *Interliberu* imam i autorsku ulogu druženja s čitateljima«, iznio je **Krešimir Mišak** svoj dojam s ovogodišnjeg *Interlibera* i na najbolji način napravio odličan uvod u reportažnu priču s 38. Međunarodnog sajma knjiga i učila održanog od 10. do 15. studenog u Zagrebu.

Jeste *Interliber* uvijek isti, ali upravo zbog jednakosti kvalitete

u izboru i ponudi, pristojnoj za džep svakog posjetitelja, svake godine ga posjećuje sve više i više poklonika knjige. A tako je isto bilo i ove godine.

SURADNJA ZAGREBAČKOG VELESAJMA I ZAJEDNICE NAKLADNIKA I KNJIŽARA

Iako se svi slažu kako su vremena za knjigu izuzetno teška, ističući brojne probleme koje opterećuju nakladnike i knjižare, svako novo izdanje *Interlibera* kao da donosi posve drukčiju sliku one koja je već pomalo uvriježena u kolektivnoj svijesti. Kako čitanost opada i interes za kupovinu je sve manji, financijske poteškoće sve više koče nakladnike u tiskanju novih knjiga, te pojava *e-knjiga* ozbiljno prijeti svojim tiskanim prethodnicama neke su od glavnih pesimističnih svakodnevnih smjernica, ali one kao da ne važe tijekom pet sajamsko-knjiških

dana. I zato treba naglasiti trud svih nakladnika i knjižara (ukupno 266 izlagača), koji skupa sa Zagrebačkim velesajmom, svake godine uspiju, barem na kratko, razbiti pesimističnu melankoliju u svijetu knjige, rastjerujući je studenim vjetrom (ovog puta ga vani nije bilo, jer su temperature bile proljetne). Njima u čast, i njihovim naporima da opstanu u surovnoj hrvatskoj knjiškoj stvarnosti posvećen je ovaj reportažni prikaz.

LIJEPO VRIJEME I DOBRE CIJENE

Nevjerojatno toplo vrijeme za sredinu studenoga pridonijelo je odličnom posjetu ovogodišnjem *Interliberu*, a sajamski paviljoni 5 i 6 bili su svakodnevno preplavljeni rijekom znatiželjnih ljubitelja knjige. Na njihovu, ali i na radost, brojnih izlagača.

»Čini se kako je ovo prekrasno, toplo vrijeme učinilo

svoje i prema našim spoznajama znatno je više posjetitelja nego lani, što nas nakladnike i izlagače čini veoma sretnim, kratko je prokomentirao vlasnik *Frakture* **Seid Sardarević** i prepustio riječ uredniku **Romanu Simiću Bodrožiću**:

»Zasigurno ima nešto u ovom lijepom vremenu, jer osjeća se jedno odlično ozračje, gužva je na svim štandovima; ljudi uzimaju knjige u ruke, kupuju ih i vidi se kako postoji veliki interes. Nadam se kako to nije zbog toga što tijekom godine idu manje u knjižare, pa čekaju *Interliber* i dobre cijene. No, ma što bilo u pitanju nas iz nakladničke branše raduje vidjeti sve te ljude koji potvrđuju potrebu održavanja ove knjiške manifestacije. Što se naše nakladničke kuće tiče, jako nam dobro idu naslovi: *Skitnje do Santiaga (Notebom)*, *Hahaha (Bine)*, *Iskreno vaš Šurik (Ulicka)*, od domaćih naravno **Miljenko Jergović** sa *Sarajevo*,

Plan grada, **Luka Bekavac** s *Policijskim satom*, ali i mnogi drugi stariji naslovi s naše tzv. *Back liste*, što samo potvrđuje činjenicu kako knjigama vrijeme zbilja ne može naškoditi.«

Šetajući naizmjenice u oba sajamska paviljona, jer se tijekom svih sajamskih dana uvijek nešto zanimljivo događa na nekom od brojnih štandova, ovisno o knjižskim afinitetima, ali i naravno financijskim potencijalom namijenjenim za trošak, doslovno svatko može pronaći nešto za sebe i svoje trenutačne mogućnosti. Jer, osim za naše pojmove pojedinih visokih cijena, od 100 i više kuna, dominirale su akcijske cijene ispod 50 pa sve do nevjerovatnih 3, 5, 9 i 10 kuna, što je ruku na srce dostupno baš svakom posjetitelju *Interlibera*. Upravo zbog značajnih sniženja mnogi su sada uspjeli doći do željenog primjerka određene knjige

knjiga **Josip Pavičić** je i ovoga puta sudjelovao na *Interliberu* sa svojom nakladničkom kućom *Naklada Pavičić*. Na naše pitanje kako se vidi u dvostrukoj ulozi, odgovara:

»To su različiti poslovi, različiti pristupi, ali kada čovjek spadne na to da sam u svom poduzeću objavljuje svoje knjige to nije dobro, jer izgubi taj kritički pristup. S jedne strane trebalo bi objavljivati ono što je dobro i može ljude zanimati, i što se, na koncu, može prodati, a čovjek nema uvijek baš tako izoštren odnos prema vlastitim knjigama, pa tu malo popusti. U biti knjigu nije teško izdati, sve je stvar financijske podloge, ali je malo knjiga koje mogu samostalno podmiriti troškove svoje proizvodnje. Moja nova knjiga zove su *Gluho kolo* i nastala je kao skup mojih kolumni pod naslovom *Hrvatska gibanica*, ali

strahom, a s druge i s nekom dozom odobravanja i mogu reći sreće. Sa strahom, jer se sjećam kako su ti *interliberi* izgledali prije, bio je to naprosto jedan provincijski vašar, s par štandova i ništa više, a sada je to puno novih štandova i novih naslova, koliko god da je nakladnička industrija u defenzivi. Ono što je najvažnije, ima puno mlade publike i sve to skupa pruža na određeni način optimizam. Imam novu knjigu i kao njen autor se osjećam vrlo ugodno, a *Interliber* je, osim svoje prodavačke namjene, i izvrsno mjesto za druženje s kolegama iz ove branše, jer se s pojedincima imam prilike vidjeti samo ovdje, što sve skupa čini jednu više nego zanimljivu interakciju. Kupio sam nekoliko knjiga meni dragih autora, a uskoro ću imati susret s kupcima i čitateljima mojih knjiga«, nasmijao se na rastanku Ferić.

ČITATELJI

Ovoga puta namjerno nismo zatražili izjavu niti jednog posjetitelja Sajma, odnosno potencijalnog čitatelja milijuna knjiga izloženih u dva velika sajamska paviljona. S razlogom. Osim već spomenutih nakladnika i knjižara, bez čijeg rada i truda ne bi bio organiziran još jedan *Interliber*, jednako tako sajam knjiga bez posjetitelja – čitatelja (kupaca) ne bi imao smisla. Jer, deseci tisuća poklonika knjige koji sredinom studenoga, svakoga sajamskoga dana, iz cijele Hrvatske i njezine dijasporu dođu s jasnim ciljem u Zagreb, zavrjeđuju samo riječi hvala. Jer i dalje vole i štiju knjigu. Kupuju je i čitaju. Upravo zbog toga nismo htjeli nikoga izdvajati, jer svi štovatelji knjige dobro znaju zbog čega svake godine dođu na *Interliber*. Radujući se knjigama i dobrim cijenama po kojima ih mogu nabaviti.

Dražen Prčić

Zoran Ferić i Seid Serdarević

Josip Pavičić

Roman Simić Bodrožić

Krešimir Mišak

NOVI HRVATSKI NASLOVI

Na 38. *Interliberu* promovirana su nova djela mnogih hrvatskih autora poput primjerice **Vedrane Rudan** *Zašto psujem*, **Borivoja Radakovića** *Što će biti s nama*, **Mirjane Krizmanić** *O toleranciji*, **Mani Gotovac** *Snebivaš me*, **Ludwig Bauer** *Seroquel ili Čudnovati gospodin Kubitschek*, **Jurica Pavičić** *Žena s drugog kata*, **Milena Benini** *Da En*, **Miro Gavran** *Suze i smijeh*, **Pavao Pavličić** *Tajno ime* i mnogi drugi.

koju su do sada gledali samo na pristojnoj udaljenosti, a sada se pod povoljnijim uvjetima našla u njihovim vrećicama, rančevima i tašnama. Zbog povećanog obima kupovine, organizatori su u 6. paviljonu, prvi puta, postavili *Knjižider*, gdje su posjetitelji mogli pohraniti svoje već kupljene knjige i rasterećeni nastaviti u daljnji knjiški pohod.

NAKLADNICI I PISCI

Doajen hrvatskog nakladništva, ali i sam autor brojnih

koje sam tijekom sedam godina redovito objavljivao u *Večernjem listu*, a namijenjena je svim štovateljima britkog štiva koje zanima hrvatska zbilja.«

Šetajući dalje i razgledajući knjišku ponudu, na štandu VBZ-a se pripremalo predstavljanje novog djela **Zorana Ferića** pod naslovom *Na osami blizu mora*, pa smo iskoristili prigodu i na trenutak ukrali jednog od najpoznatijih autora hrvatske mainstream književnosti.

»*Interliber* doživljavam vro ambivalentno: s jedne strane sa

Pet sajamskih dana uvijek iznova, uz promotivne cijene i besplatan ulaz, oživljava interes za knjigu* Dominirale su akcijske cijene ispod 50 pa sve do nevjerovatnih 3, 5, 9 i 10 kuna* Knjigu nije teško izdati, sve je stvar financijske podloge, ali je malo knjiga koje mogu samostalno podmiriti troškove svoje proizvodnje

Most na kraju svijeta u Turskoj

ZAGREB – Dugometražni igrani film *Most na kraju svijeta* redatelja **Branka Istvančića** uvršten je u službeni selekciju natjecateljskog programa prvog izdanja Edirne međunarodnog film festivala (International Edirne Film Festival) koji se održava od 20. do 26. studenoga u gradu Edirne u turskoj pokrajini Trakiji. Osnovni cilj Edirne film festivala je povezivanje zemalja Balkana i jačanje veza kroz kulturu i umjetnost. U konkurenciji dugometražnih filmova, na festival je prijavljeno 130 ostvarenja od kojih je u selekciju ušlo njih deset.

Predstavljanje knjige Ban Josip Jelačić od Petrovaradina do Beča

NOVISAD – Predstavljanje knjige *Ban Josip Jelačić od Petrovaradina do Beča* bit će održano večeras (petak, 20. studenoga) u Muzeju Vojvodine u Novom Sadu. Knjigu je nedavno objavilo HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina. Početak je u 18 sati.

Šokačko veče 2015. u Sonti

SONTA – Manifestacija *Šokačko veče 2015.* održat će se, četrnaesti put zaredom, u subotu, 21. studenoga, s početkom u 19 sati, u velikoj dvorani Doma kulture u Sonti. Pored folklorne i dječje sekcije organizatora i domaćina, KPZH *Šokadija* iz Sonte, na manifestaciji će nastupiti i gosti – KUU *Prigorec* iz Sessvetskog Kraljevca (Hrvatska) te OKUD *Ivo Lola Ribar* i TO *Tandora* KUD-a *Mažorec* iz Sonte. Tijekom večeri bit će proglašena i pobjednička pjesma s natječaja *Za lipu rič*.

I. A.

Promocija zbirke Lira naiva 2015.

SOMBOR – Promocija knjige *Lira naiva 2015.* bit će priređena sutra (subota, 21. studenoga) u Hrvatskom domu u Somboru. Sudjelovat će pjesnici iz Hrvatske, Novog Sada i okolice, a program će upotpuniti tamburaši i pjevačka skupina HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora. *Nazor* je i organizator promocije, a program počinje u 20 sati.

Z.V.

HKUPD Stanislav Preprek u HKC Bunjevačko kolo

SUBOTICA – U nedjelju, 22. studenoga, u HKC *Bunjevačko kolo* u Subotici predstaviti će se HKUPD *Stanislav Preprek* iz Novog Sada. Nastupit će njihova pjevačka skupina koja izvodi izvorne narodne pjesme i članovi literarne sekcije, a bit će riječi i o zbirci poezije *Preprekovo proljeće 2014.* Početak je u 18 sati.

Čajanka u Lemešu

LEMEŠ – Uoči blagdana svete Kate, HBKUD *Lemeš* u nedjelju 22. studenoga organizira čajanku u Domu kulture u Lemešu. Početak druženja, degustacija čajeva i čajnih kolačića je u 18 sati a prigodni

prateći program počinje u 19 sati. Cijena ulaznice 100 dinara. Moto manifestacije je kineska izreka: »Kako se vodom peremo izvana, tako se čajem peremo iznutra«.

Ž. Z.

Godišnji koncert Gupčevih folkloraca

TAVANKUT – HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta u nedjelju 22. studenog organizira godišnji koncert njihova folklornog odjela koji će biti održan u fiskulturnoj dvorani osnovne škole u Donjem Tavankutu, s početkom u 18 sati. Cijena ulaznice je 100 dinara.

Istoga dana (blagdan Krista Kralja) ranije, na svetoj misi u 10.30 minuta, udruga će se prisjetiti svih pokojnih članova *Gupca*. Nakon svete mise organizira se obilazak njihovih grobova na mjesnom groblju.

I. D.

Svjetla starih fotografija u Plavnoj

PLAVNA – Promocija knjige *Svjetla starih fotografija* bit će održana večeras (petak, 20. studenoga) u Plavni, u knjižnici mjesnog HKUPD-a *Matoš*, s početkom u 18 sati. Knjiga je nastala kao izbor tekstova iz rubrike *Priča o fotografiji* u tjedniku *Hrvatska riječ*, a objavljena je u nakladi udruge *Cro-info* iz Subotice.

O knjizi će govoriti njezin urednik **Mirko Kopunović**, te dvoje autora tekstova: **Zvonimir Pelajić** i **Stanka Čoban**. Ista će knjiga biti predstavljena idućeg petka, 27. studenoga, u Somboru.

Večer ikavice u Stanišiću

STANIŠIĆ – HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića organizira *Večer ikavice* pod nazivom *Ikavicu Hrvat zbori*, koja će biti održana u iduću subotu, 28. studenoga, u dvorani MKUD-a *Ady Endre*. Sudjelovat će hrvatska kulturno-umjetnička društva iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Mađarske i Srbije. Početak je u 19 sati.

Obljetnica kolonizacije Hrvata u Vojvodinu

STANIŠIĆ – Obilježavanje 70. obljetnice Savezne kolonizacije Hrvata iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine u Vojvodinu bit će održano u nedjelju, 29. studenoga, u dvorani MKUD *Ady Endre* u Stanišiću. Predavanje će tom prigodom održati dr. sc. **Mario Bara** s Hrvatskog katoličkog sveučilišta u Zagrebu. Početak je u 10 sati. Organizator je HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića.

Zagrebačka Opera b.b. u Somboru

SOMBOR – Nakon Teatra *EXIT*, u Somboru će u studenom gostovati još jedno kazalište iz Zagreba. Komorno kazalište *Opera b.b.* gostuje 30. studenoga s operetom **Emmericha Kalmana** *Grofica Marica* u režiji **Velimira Čokljata**. Opereta će biti izvedena na velikoj sceni Narodnog kazališta od 20 sati.

Z.V.

PROJEKT POETSKO MAPIRANJE VOJVODINE

Manjinska poezija bliže većinskoj publici

*U projektu sudjeluje i Anita Đipanov iz Monoštora,
koja piše na šokačkoj ikavici*

Tijekom prošle i ove godine Centar za razvoj civilnog društva iz Zrenjanina je od Ministarstva za kulturu i informiranje dobio potporu za dva projekta koji se tiču poetskog stvaralaštva mladih Vojvodana na nekom od manjinskih jezika. Prvi projekt je podrazumijevao snimanje dokumentarnog filma *M.A.P.A.* – *Poetsko mapiranje Vojvodine*, u kome je predstavljeno četvero mladih pjesnika – **Miklós Benedek**, **Anita Đipanov** (koja stvara na hrvatskom, odnosno šokačkoj ikavici), **Peter Antalovics** i **Aneta Lomenová**. Skraćenica za naziv filma *M.A.P.A.* dolazi od prvih slova njihovih imena. Film je postavljen na youtube-u i facebook, te distribuiran fakultetima i časopisima, a CRCD sada se radi na promociji vojvođanskog manjinskog pjesništva.

»Krajnji cilj projekta jeste da se pjesničko stvaralaštvo mladih izvuče iz geta manjinskih kultura i uveže u širi suvremeni prostor javnosti«, kaže **Snežana Ilić** iz CRCD-a. »Jednostavno rečeno, željeli smo, a radit ćemo i dalje na tome, da se i u srpskim gradovima čuje živa riječ na jezicima nacionalnih manjina kako bi mladi ljudi shvatili da ne postoji samo jedan jezik suvremenog književnog stvaralaštva u Srbiji. To je utoliko važnije iz razloga što se ukupan broj govornika manjinskih jezika u našoj zemlji smanjuje iz godine u godinu i ovo postaje već pomalo melanoličan pokušaj da se zabilježi nestajuće višeglasje u njenoj kulturi«.

Anita Đipanov iz Monoštora ističe zadovoljstvo što je sudjelovala u ovom projektu. »Bio je to poziv na jedno novo puto-

van područja Vojvodine putem književnih tribina. Nedavno je tako organizirana tribina u Valjevskoj gimnaziji, jednoj od najstarijih u Srbiji. Tribina je započela prikazivanjem filma *M.A.P.A.*, nakon čega je vođen živ, zanimljiv razgovor s gimnazijalcima i profesorima. Do kraja godine predviđen je još jedan književni susret, ovoga puta u Beogradu, u prostorijama nevladine udruge *Žene u crnom*.

Otkrila sam kartu svoje manjinske pripadnosti i autentično na ikavici jasno poručila tko sam. Izabranom pjesmom za film pokazala sam također i široku lepezu šokačkih riči i izraza. Nastup u valjevskoj gimnaziji, kao i veoma lijep prijem od strane domaćina, ostavili su bespogovorno, izuzetno pozitivan dojam na mene«, kaže Đipanov.

D. B. P.

KULTURAMA

Mozartova Krunidbena misa

Na subotnjem koncertu u subotičkoj Franjevačkoj crkvi, imali smo prilike čuti jedno poznato djelo sakralne glazbe – **Mozartovu Krunidbenu misu**. Skladana 1779., spada u najpoznatije Mozartove misne skladbe. Nakon 18 mjeseci bezuspješnog traženja posla u Parizu i Mannheimu, Mozartov otac **Leopold** pronašao je svome sinu posao dvorskog orguljaša i skladatelja u Salzburškoj katedrali. Misa je bila gotovo sigurno praizvedena na Uskrsnu nedjelju 4. travnja 1779.

Zašto je ova misa nazvana *Krunidbena misa*? Ne možemo biti sigurni u odgovor, ali jedno od tumačenja je da je korištena u krunidbenim svečanostima u Pragu 1791. ili 1792., na kojima je dirigirao Mozartov rival **Antonio Salieri**. Mnogo vjerojatnije je da je naziv »krunidbena« dobila tek u 19. stoljeću na bečkom dvoru nakon što je postala preferirana skladba za carska i kraljevska krunisanja te za svečane mise zahvalnice.

Krunidbena misa je kratka misa odnosno *Missa brevis*. Ovaj naziv se koristi za skladbu koja je kratka zato što je tekst misnog ordinarija koji je obično prilagođen glazbi u punoj misi (*Missa solemnis*) izostavljen, ili zato što je vrijeme trajanja skladbe kratko. Karakteristika ove mise je da su simfonijski elementi, solisti i zbor veoma jasno odvojeni jedni od drugih. Posebnu ulogu ima i oboa. Orkestar zahtjevan od strane salzburškog nadbiskupa je morao imati malu armiju glasnik, pompozni instrumenata usprkos kratkoj duljini. Ovo je podrazumijevalo trube i timpane. Ovakva misa također zahtjeva četiri solo pjevača. Kako postići da svi solisti dođu do izražaja za kratko vrijeme trajanja? Mozart je osmislio da kombinira četiri solista, stvarajući kvartet glasova. To je kao minijturni ansambl u okviru većeg ansambla.

Krunidbena misa se sastoji iz sljedećih dijelova ordinarija mise: 1. *Kyrie*: trijumfalno otvaranje 2. *Gloria*: nagli dijalozi između zbora i solista, koji kulminiraju u dramatičnom tuttiu. 3. *Credo*: glasan početak prije negoli što dođe tiši dio, stavak pun samopoštovanja. 4. *Sanctus*: veličanstveni dio u kojem se koristi moć timpana za uljepšavanje svečanosti. 5. *Benedictus*: kontrastni dio gdje kvartet solista dolazi do izražaja. 6. *Agnus Dei*: predivan solo za sopran, koji nas uzdiže u raj.

Misa je puna radosti i slavlja, s brzim ritmovima i bogatim tonskim nijansama. Iz sveukupnih uglazbljenih Mozartovih misnih skladbi, uz *Veliku misu u C-mollu* i *Misu brevis u D-duru*, *Krunidbena misa* ističe se kako po čestim izvedbama tako i po svojoj popularnosti.

Kornelije Vizin

PREDSTAVA *BALON* ZAGREBAČKOG TEATRA EXIT GOSTOVALA U SRBIJI

Priča o glumcu i našim životima

Na prvi pogled Balon je predstava o glumcu i iluziji koju on stvara, međutim ona je mnogo više od toga. Ona ukazuje i na apsurdne društvene zbilje u kojoj živimo

Nagrađivana predstava *Balon* zagrebačkog Teatra EXIT gostovala je prošloga tjedna u Beogradu, Somboru i Subotici. Ovaj je hrvatski teatar poznat po bravuroznim glumačkim predstavama, što je *Balon* i potvrdio.

Autor teksta predstave je **Mate Matišić**, a režiju potpisuje **Mislav Brečić**. U prvom redu, *Balon* se bavi glumcem i pitanjima vezanim za taj poziv, dok u pozadini ukazuje na naše frustracije, koje si stvaramo sami ali i potpomognuti brojnim apsurdima društveno-političke zbilje u kojoj živimo.

ŽANROVSKA KOMBINACIJA

U somborskom kazalištu *Balon* je igran na maloj sceni, a taj kontakt gledatelja i glumaca prijao je i jednima i drugima. Završetak predstave gledatelji su ispratili burnim pljeskom, a glumci su se na pozornicu vraćali četiri puta. »Meni je ovdje bilo izvrsno. Volim kada je publika blizu i reagirala je od samog početka odlično na našu predstavu«, kaže jedan od četvero aktera u predstavi, poznati glumac **Krešimir Mikić**. »Predstava kombinira dva žanra. Jednu farsu i jednu grotesknu komediju koja je zabijena u jedan tragični okvir. Isto tako predstava provocira, jer se bavi pitanjima prije svega vjere, kriminala, morala, tako da nikada ne znamo kako će publika reagirati. Imamo toliko toga zajedničkog i sličnog, mada ove

upitne vođe pokušavaju na nas uvjere da smo, ne znam kako posebni i specifični, prije svega

Maestralna gluma Matule i Mikića ono je što se izdvaja u ovoj predstavi. Matula se tran-

dača koji zaokuplja pažnju jedne depresivne žene. S druge strane Mikić na sceni pokazuje svoje glumačko umijeće transformišući se u nekoliko uloga – od zabrinutog supruga, pomalo nespretnog policajca i na koncu mafijaša.

MAESTRALNA GLUMA

Na prvi pogled *Balon* je predstava o glumcu i iluziji koju on stvara, ali ona je mnogo više od toga. »Ovo je jedna od rijetkih od predstava koja ima sve ono što jedna predstava treba imati. Prije svega ima maestralne glumce. To su dvije muške uloge gdje glumac zaista može pokazat maksimum i Matula i Mikić to su i uradili. Mislim da je zapravo predstava i politička. Publika jako reagira na to i ovdje, a u Hrvatskoj osobito. Duhovita je, zabavna je, a opet sve na kraju 'stisne' oko srca«, kaže glumica **Branka Trlin**. Na njezinu izjavu nadovezuje se njena kolegica **Judita Franković** koja za predstavu *Balon* kaže da gledateljima daje priliku i da uživaju, razmišljaju i nasmiju se.

Srbijanska mini turneja kojom su bila obuhvaćena tri grada, rezultat je višegodišnje suradnje Teatra EXIT i Ateljea 212. Zagrebački glumci pozvani su gostovati u Beogradu, a nakon toga su svoje gostovanje ponudili kazalištima u Somboru i Subotici. Što je i prihvaćeno, a na, možemo slobodno reći, radost ovdašnje publike.

H. R.

bolji od susjeda. Ova predstava pokazuje da to i nije tako«, smatra glumac **Vilim Matula**.

sformira od neuroznog glumca, što je bio na početku predstave, u jednog zanimljivog pripovje-

BAN JOSIP JELAČIĆ OD PETROVARADINA DO BEČA, SKUPINA AUTORA, NAKLADNIK HKPD JELAČIĆ, PETROVARADIN, 2015.

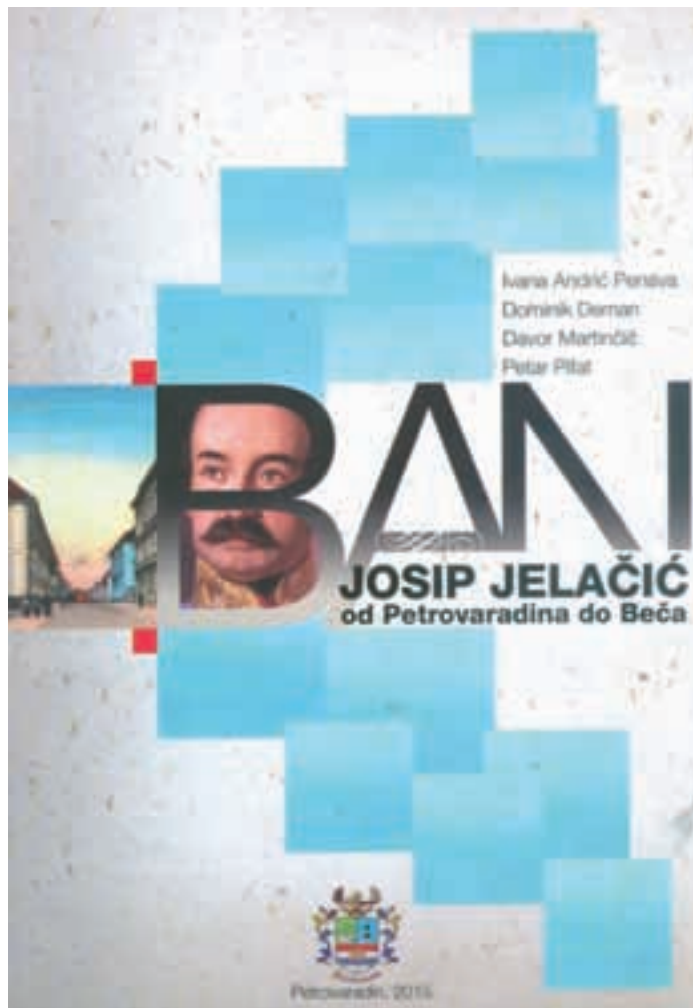
Mili moj narode srijemski

Ivana Andrić Penava, Dominik Deman, Davor Martinčić i Petar Pifat autori su knjige *Ban Josip Jelačić od Petrovaradina do Beča*, koja je, iako u naslovu nosi ime poznatoga bana koji krase središnji zagrebački trg, u stvari posvećena »hrvatskom narodu u Srijemu i Vojvodini, njegovu identitetu te društvenim i sociokulturnim procesima koji su utjecali na činjenicu da su na tim prostorima ostavili snažan biljeg kroz političko, društveno, kulturno i gospodarsko djelovanje«, kako u predgovoru navodi dr. sc. **Mario Bara**.

Knjiga je bogato opremljena zemljovidima (gdje to sadržaj zahtijeva), fotografijama osoba, ali i novinskih članaka, dijelova grada, grbova, slika koji čitatelju približavaju sadržaj iznesen u tekstu. Pisana je na hrvatskom standardnom jeziku, te nas kronološki vodi kroz vrijeme od dolaska Hrvata u Srijem i Petrovaradin do njihova suvremena života tamo. Prvo poglavlje, *Kratki pregled povijesti Hrvata u Srijemu i Petrovaradinu*, iz kojega saznajemo o životu Hrvata u Srijemu u srednjem vijeku, njihovoj ulozi u doba preporoda ali i njihovu životu danas, daje nam i uvid u to kako su se razvijale i čuvala najznačajnije sastavnice hrvatskoga nacionalnoga identiteta kroz jezik, školstvo i katoličanstvo.

DOKUMENTARNA GRAĐA

Središnji dio knjige, poglavlje *Josip Jelačić, od Petrovaradina do Beča, Život i djelo Josipa Jelačića*, objašnjava podrijetlo obitelji **Jelačić**, djetinjstvo i rane dane **Josipa Jelačića**, njegovo banovanje kao i društveno i kulturno djelovanje te njegov značaj za hrvatsku i europsku povijest. Nadalje, o Jelačićevoj neraskidivoj povezano-

sti sa Srijemom i Petrovaradinom saznajemo u poglavlju *Josip Jelačić, od Beča do Petrovaradina*, u kojemu je, među ostalim, široj čitateljskoj publici dan uvid u njegov govor *Mili moj narode srijemski*, kojega je održao na skupštini Srijemske županije u Iloku 21. srpnja 1848. godine. Tekst govora je ovdje tiskan u cijelosti (str. 55.-56). Osim govora, poglavlje donosi i pismo koje je Josip uputio bratu **Đuri**, a u kojemu se osvrće na borbe koje je 1849. godine zajedno sa Srbima vodio protiv mađarskih revolucionara, te ocrta užasne prizore ostale nakon borbi: »Sva naša lijepa i bogata sela su razorena i zapaljena, nigdje čitave kuće i živog bića, svi zdenci pokvareni i zatrovani lešinama,

nigdje drveta, lešine nepokopane i u raspadanju, nikakve mogućnosti da ih de pokopa...« (str. 56.). Ovakva dokumentarna građa daje uvid u razmišljanja i svjetonazor Josipa Jelačića. Nešto kasnije, u istom poglavlju, opisuje ulogu bana Jelačića u hrvatsko-srpskom sporu oko pripadnosti Srijema iz 1848./49. godine.

ČUVARI USPOMENE

Posljednja dva poglavlja knjige Josip Jelačić u Petrovaradinu i HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina – čuvar uspomene na slavnog bana prikazuju kako se kroz sretnije i one manje sretne godine održavalo ili sputavalo sjećanje na bana Josipa Jelačića. Najznačajniju

ulogu u očuvanju Jelačićevih korijena svakako ima društvo *Jelačić* iz Petrovaradina, koje je aktivno i danas i koje je, osim toga, i izdavač ove značajne knjige. Društvo, njegove sekcije i njegovi članovi mogu se pohvaliti ne samo ovim djelom nego i nizom postignuća i nagrada dobivenim u sportu, glumi, pjesništvu.

Ova knjiga predstavlja vrlo opsežan, kvalitetan i značajan povijesni doprinos, te je istodobno i mjesto na kojemu su sabrani ključni podaci ne samo o Josipu Jelačiću nego i o srijemskim Hrvatima. Također je odlična osnova za dalja istraživanja, jer donosi i bogatu literaturu koju čitatelj može konzultirati za više informacija o pojedinim pitanjima. Hoće li doprijeti do šire čitateljske publike i izaći iz okvira manjinske publikacije, ostaje da vidimo. Ulomak iz *Obzora* iz 1901. nam opisuje kako »šačica kojekakovića (...) neće ni da čuje o hrvatstvu (...) Njima nije po volji ni proslava stogodišnjice rođenja bana Jelačića (...) reže i stiskaju u žepu pestnice.«, a na nama ostaje da vidimo je li se i koliko toga promijenilo u nešto više od 100 godina (su)života.

Ulogu ove knjige najjasnije izražava rečenica iz predgovora:

»Izdavanjem knjige *Ban Josip Jelačić od Petrovaradina do Beča* petrovaradinski Hrvati žele na skroman način odati počast banu kao sugrađaninu i sunarodnjaku, uvjereni da time nadomještaju prazninu koja o Jelačiću postoji u dosad objavljenim publikacijama i memoriji naroda (...)« (str. 11).

Te su napore prepoznali i Veleposlanstvo Republike Hrvatske iz Beograda, Hrvatsko nacionalno vijeće i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, koji su pomogli tiskanje.

Marina Balažev

TRIBINA U ZAGREBU

Desetljeće rada Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj

Predstavljanje rezultata desetljeća rada Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj (ZZHM) upriličeno je u utorak, 17. studenoga, u Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu. O Zavodu su govorili, uz ravnatelja HMI mr. sc. Marina Knezovića, ravnatelj Mađarskog instituta u Zagrebu dr. sc. Dinko Šokčević, ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata Tomislav Žigmanov, te prvi i aktualni ravnatelj Zavoda – dr. sc. Ernest Barić i dr. sc. Stjepan Blažetin.

ZZHM utemeljila je Hrvatska državna samouprava kao posebnu instituciju prije 11 godina, točnije 2004. Od osnutka do 1. listopada 2010. ravnatelj je bio Barić, dok je aktualni čelni čovjek Blažetin. U fokusu izlaganja, uz viziju razvitka hrvatske akadem-

ske zajednice u Mađarskoj, bili su nakladnički projekti koji su proteklog desetljeća objavljene u knjižnim nizovima poput Biblioteke Nova i Posebnih izdanja. Uz to, zasebno su analizirana tri zadnja sveska serijske publikacije sa Međunarodnog kroatičkog znanstvenog skupa. Među zapaženim rezultatima desetljeća su i radovi i objavljena djela s područja jezikoslovne kroatistike, dodirnog jezikoslovlja, etnologije, povijesti, književnosti, zavičajne leksikologije, djela o prožimanju leksikologije i leksikografije koja su stvorila potrebu za cjelovitom leksikografskom obradom hrvatske manjinske zajednice u Mađarskoj. Najavljen

je Leksikon Hrvata iz Mađarske, čiji se projekt kreira u Zavodu, a koji će okupit brojne znanstvenike iz raznih struka, a bit će dostupan i u elektroničkom obliku. Zavod posvećuje pozornost odnosu digitalne tehnologije i kulture što se može pratiti i na internetskom portalu ZZHM-a. Suraduju od 2012. sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice, dok s Hrvatskom maticom iseljenika suraduju 11 godina tj. od svog osnutka osobito u popularizaciji nakladničkih projekata. Suradnja s Maticom bit će nastavljena na izradi Leksikona, kao i ostalih projekata iz domene manjinske tematike. Odnedavno Zavod suraduje i s Mađarskim

institutom u Zagrebu, od njegova utemeljenja 2014., čiji programi uzorno promiču mađarsku kulturu, umjetnost i znanost u Hrvatskoj – doprinoseći toleranciji i interkulturalnom dijalogu. Posebno je bilo riječi o književnim draguljima iz Rasutog biserja Blažetinove zapažene Antologije hrvatske poezije u Mađarskoj 1945.-2000., te njegove Antologije hrvatske dječje poezije u Mađarskoj od 1945. do 2010. pod naslovom Sjajna igra. Na zagrebačkoj tribini bilo je riječ i o planovima vezanim za interkulturalne znanstvene i kulturne projekte na relaciji Zagreb – Pečuh – Subotica.

Zaključno, 17 naslova, od toga 14 knjiga i 3 zbornika, koji ukupno opsežu više od 4.500 stranica zalag su da Zavod nastavi svoju inovativnu djelatnost.

(www.matis.hr)

GOSTOVANJE IZLOŽBE

Kolekcija Pavla Beljanskog: biseri moderne u Zagrebu

Umjetničkom paviljonu u Zagrebu jučer je otvorena izložba *Kolekcija Pavla Beljanskog: biseri moderne* Spomen-zbirke Pavla Beljanskog iz Novog Sada, koja će trajati do 10. siječnja 2016. godine.

Hrvatska publika ima priliku vidjeti 80 odabranih umjetničkih dela 30 autora zastupljenih u kolekciji novosadske spomen-zbirke. Ovi umjetnici pripadaju munchenskom krugu impresionista ili internacionalnom krugu Pariške škole. Među njima su **Nadežda Petrović**, **Milan Milovanović**, **Jovan Bijelić**,

Kosta Hakman, **Petar Lubarda** i mnogi drugi. Pojedini autori poput **Petra Dobrovića**, **Save Šumanovića**, **Ivana Tabakovića**, **Milana Konjovića** ili **Ignjata Joba** djelovali su i u okviru zagrebačke likovne scene. Izdvaja se najmarkantnija ličnost kulturnog života Zagreba i Hrvatske, slikar **Vlaho Bukovac**, koji je inicirao izgradnju Umjetničkog paviljona 1895. godine. Njegova slika *Velika Iza* (1882.) zauzima istaknuto mjesto u postavci i ujedno naglasiti značaj za instituciju u kojoj se čuva – ona je bila ishodište za osnivanje Nagrade

Spomen-zbirke Pavla Beljanskog za najbolji diplomski rad iz nacionalne povijesti umjetnosti. Posebnu simboliku ima i djelo **Marina Tartalje** *Mladi diplomata* (1923.) svojevrsni lajt motiv izložbe, koje se smatra inicijalnim za oblikovanje jedne od najznačajnijih privatnih zbirki na prostoru bivše Jugoslavije.

Izložba je dio sveobuhvatnog projekta razmjene izložbi između Srbije i Hrvatske: paralelno s ovom, u Spomen-zbirci Pavla Beljanskog od 3. prosinca 2015. do 21. veljače 2016. bit će realizirana izložba *Miroslav Kraljević i sljedbenici* iz zbirke Moderne galerije iz Zagreba, autora dr. Zvonka Makovića.

H. R.

REGIONALIZACIJA REPUBLIKE SRBIJE S POSEBNIM OSVRTOM NA PROŠLOST I »PREDVIĐENU« BUDUĆNOST POKRAJINE VOJVODINE

Proces metropolizacije

Metropolizacija ima značenje koncentracija svih resursa jedne države u jedan grad, u slučaju manjih država, to je ujedno i glavni grad. Ovom procesu suprotno je decentralizacija, ili »popularnom« riječju regionalizacija, ujednačen raspored i iskorištavanja postojećih resursa po cijelom teritoriju zemlje. Prilikom proučavanja razvoja, stagnacije ili propadanja gradova, identificirali smo osam grupa utjecaja, koje smo nazvali faktorima ili silama koji u manjoj ili većoj mjeri utječu na svaku sljedeću fazu razvoja i oblikovanja jednog grada, koji često pojedinačno, ali najčešće zajednički utječu na sudbinu jednog naselja, grada. Jedna od bitnih faktora je prirodna datost, ili lokalni resursi i mogućnost vođenih odnosno suhozemnih komunikacija, zatim način privređivanja, ali vrlo bitni su i odluke nositelja vlasti odnosno planera. Ako je nešto već izgrađeno (most, željeznica, cesta) onda i ona utječe na daljnji tijek razvoja, jer ona djeluje kao »magnet«, koji danas privlači suvremene ulagače, bili oni sama država ili pojedinci, korporacije. U prošlom nastavku na primjeru Subotice prikazali smo što je sve gradu »donio« relativno kratkotrajno razdoblje kada je bio upravni centar jedne »male regije«, tj. sjeverne Bačke. Subotica danas je samo centar jedne veće općine, čiji se teritorij skoro poklapa s nekadašnjim teritorijem posjeda slobodnog kraljevskog grada. Njezin razvoj usporedit ćemo s razvojem centra AP Vojvodine, Novim Sadom i s razvojem glavnog grada Republike Beogradom. Kao pomoćno sredstvo koristimo »Uporedni pregled broja stanovnika« Republike Srbije, rezultati

popisa stanovništva 2011. godine, knjiga 20.

SUBOTICA OD 1910. GODINE DO DANAŠNJIH DANA

U Austro-Ugarskoj, popis stanovništva je izvršen 1910. godine, prema kojoj u Ugarskom dijelu Monarhije, Subotica po broju stanovnika bila treći grad (s 94.610 stanovnika koji su živjeli na prostoru šire okolice grada) iza Budimpešte (880.371) i Segedina (118.324). Novi Sad je u to doba imao 33.590 stanovnika. Nakon Trijansonskog mira, Subotica postaje pogranični grad u novoformiranoj kraljevini SHS. Budući se radi o različitim metodologijama popisa stanovništva, slobodno možemo reći da ni grad Beograd, zajedno sa širom okolinom nije ima mnogo više stanovnika od Subotice. U Kraljevini Jugoslaviji ozbiljan popis stanovništva je izvršen 1931. godine, kada je u Subotici popisano 100.038 stanovnika, no kako se približavao II. svjetski rat, iz grada su vrjednija industrijska postrojenja, (ukupno devet) preseljena, često zajedno s kvalificiranim radnicima, u »sigur-

nije dijelove države«. U ovom slučaju faktor »odluke nositelja vlasti« itekako je utjecao na stagnaciju grada (broj zaposlenih u industriji s predratnih 11.000, uoči II. svjetskog rata 1938. godine, pao je na 3.800 radnika). U Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslavije 1948. godine izvršen je popis, po kojem je u subotičkoj općini živjelo 123.688 stanovnika, od toga u samom gradu 66.741. Istovremeno, u Novom Sadu popisano je 111.358, a u Beogradu 634.003 žitelja. Danas općina Subotica ima 141.554 stanovnika, od toga u gradu, s Palićem 105.681.

NOVI SAD OD 1910. GODINE DO DANAŠNJIH DANA

Sudeći po austro-ugarskom popisu, Novi Sad je imao skoro trostruko manje »građana« nego Subotica. Kada su formirane banovine, grad je prvi put postao važno administrativno sjedište i broj stanovnika se duplirao na 63.966 (popis 1931. godine). Kada je postao »glavni grad« AP Vojvodine, broj stanovnika se izjednačio sa stanovništvom subotičke općine. Ova razlika se

sve više povećala u korist Novog Sada u odnosu na Suboticu, naročito nakon novog Ustava iz 1974. godine, kada je Pokrajina »dobila veću autonomiju« i broj stanovnika po popisu iz 1981. je porastao na 250.138. Veći porast stanovništva zabilježen je između popisa 2002. i 2011. godine, tako da grad Novi Sad ima danas 342.635 žitelja (ovo se odnosi na grad, koji se sastoji od više općina kao što su Petrovaradin, Srijemska Kamenica itd.).

RAĐANJE »METROPOLISA« ZVANI BEOGRAD

Dosta pouzdano polazište za analizu Beograda je popis iz 1931. godine, kada je već bio glavni grad jedne regionalne kraljevine. Tada je na području »Uprave grada Beograda«, u koju su bili uključeni Zemun i Pančevo, živjelo 241.543 ljudi. Prvi poslijeratni popis u Beogradu broji već 634.003 stanovnika, ali bez Pančeva (1948.), da bi područje grada između šezdesetih i sedamdesetih godina preskočilo brojku od milijun (1.209.360/71.); a za deset godina u grad se doselilo još pola milijuna ljudi, i to možemo zvati i »zlatnim dobom grada« u kojem je početkom devedesetih (1991.), uoči »novog rata« stanovalo je 1.602.226 ljudi. Kao posljedica »ratnih zbivanja« došlo je do pada broja stanovnika (ili je promijenjena metodologija), ali danas u Beogradu živi skoro milijun i sedamsto tisuća ljudi, ili skoro četvrtina (22,3 posto) populacije države. Ova tendencija je svakako u porastu, i prognozira se da će uskoro dva milijuna ljudi živjeti u »metropolisu Balkana«. Gradnja »Beograda na vodi« ovu tendenciju neće zaustaviti. Naprotiv, pojačat će je.

BLAGOSLOV KIPA NA LEMEŠKOJ KALVARIJI

Sveti Antun,
dar Franje Bošnjaka

U subotu, 14. studenog, blagoslovljen je novi kip na lemeškoj Kalvariji i to moćnog zagovornika, svetog Antuna Padovanskog. Svetu misu povodom blagoslova predslavio je bereški župnik, vlč. **Davor Kovačević** uz mjesnog župnika vlč. **Antala Egedija**. Tumačeći riječi evanđelja vlč. Kovačević birao je značajne, lijepe ili malo manje lijepe momente iz životopisa svetog Antuna i povezao ih s dnevno-političkim aktualnostima, svjetskim krizama i slabostima ljudskog roda.

Kip svetog Antuna, plastični odljev visine 80 cm, dar je obitelji **Franje Bošnjaka** iz Sombora koji je korijenima preko majčine strane vezan za Lemeš. Darovatelj koji je s djecom **Elvirom**, **Renatom** i **Ladislavom** prisustvovao blagoslovu ističe da se u potrebi utjecao moćnom zagovorom sveca i kada ga je obilno, višestruko isprobao odlučio se darovati kip te tako nastaviti praksu obitelji Bošnjak koja je kroz vijekove i povijest darovala i pomagala mnoge crkve u okolici. Tragajući za hramom Božjim u kome nema kipa svetog Antuna, naišao je ni manje ni više nego na kalvarijsku kapelu rodnog mjesta svojih predaka. Tijekom mise kip je bio postavljen uz žrtvenik da bi na koncu nakon obreda posvećenja bio premješten u drveni oltar koji već dugi niz godina prazan stoji u kapeli, a po riječima starih izvorno je bio postavljen u školi za vrijeme ravnatelja i ujedno kantora **Franje Žuljevića**. Ne zna se pouzdano za koji kip je načinjen. Novonapravljena ustakljena vrata prije nekoliko godina ostaju da se postave što prije, čime će se staviti točka na poglavlje oko izbora kipa i popunjavanja oltara.

Ovo je inače četvrti kip sveca u Lemešu. Pokraj malog gipsanog odliva u sakristiji župne crkve u lađi s hrvatske strane nalazi se veliki drveni kip tirolske izrade, dar **Franje Vidakovića** i supruge iz 1906. dok se s mađarske strane nalazi također drveni kip vrlo lijepe izrade, srednje veličine, za sada nepoznatog podrijetla.

Svetoj misi prethodila je molitva krunice i litanije na čast velikog čudotvorca iz Padove koju je organizirao puk. Događaju su prisustvovali uzvanici rimokatoličke zajednice iz Stanišića.

Željko Zelić

Krizma u Sonti

U nedjelju, 15. studenog, generalni vikar subotičke biskupije mons. **Slavko Večerin** podijelio je sakrament svete Potvrde krizmanicima u Sonti. Krizmu je primilo trinaestero učenika prvih razreda srednjih škola, polaznika vjeronauka u protekloj školskoj godini u OŠ **Ivan Goran Kovačić** u Sonti. Misno slavlje predvodio je mons. Večerin, a suslavio je sončanski župnik vlč. **Josip Kujundžić**. Jedanaestero

krizmanika bilo je odjeveno u starinske narodne nošnje sončanskih Šokaca, a dvojica u bjelinu ministrantskih haljina. Ovu prekrasnu sliku uokvirila je puna crkva vjernika i nadahnuto pjevanje crkvenoga zbora, praćeno svečanim tonovima velikih orgulja. Svjetlo u duši krizmanika i križ na čelu, uz riječi krizmatelja »Primi pečat Dara Duha Svetoga«, desna ruka kuma na ramenu kumčeta, pozdrav mira u vidu laganoga udarca krizmatelja po obrazu krizmanika trasiraju njegov put vjere za cijeli život. Ovaj sakrament prima se jednom zauvijek i ne može se ponavljati. Na koncu, vlč. Josip Kujundžić je zahvalio svima koji su na bilo koji način dali svoj doprinos ljepoti ovoga dana.

I. A.

Sveta Cecilija,
zaštitnica glazbenika

Svetica, mučenica, djevica, **Sveta Cecilija** je jedna od najznačajnijih figura ranoga kršćanstva. Zaštitnica je glazbenika, pjesnika i slijepih. Prema staroj predaji, smatra se, da je sv. Cecilija rođena u Rimu početkom trećeg stoljeća od poganskih roditelja. Roditelji je udaše za plemenitog, ali poganskog mladića **Valerijana**, a ona je upoznavši kršćansku vjeru, i njega s ljubavlju poučila o istoj. Nakon vjenčanja rekla je svome mužu da je položila zavjet djevičanstva. On je pristao zavjet ispoštovati, uz uvjet da uzmogne vidjeti anđela za kojega ona kaže da nad njom bdije. Cecilija je poslala svoga muža k papi **Urbanu** koji se krio u katakombama u Rimu. Ondje se i Valerijan obratio na kršćanstvo te je on kasnije zajedno s bratom propovijedao kršćanstvo. Ubrzo je rimski upravitelj njih dvojicu dao pogubiti, a njoj je naređeno da žrtvuje rimskim bogovima. Nakon što ju je bezuspješno pokušao udaviti, probao joj je odsjeći glavu, ali je tri puta samo uspio zarezati joj vrat. Prema nekim izvješćima mučeništvo je podnijela u Rimu oko 230. godine. Cecilija je pokopana u Kalistovim katakombama i to uz takozvanu kriptu papa. Kasnije je njezino tijelo papa **Paskal I.**, koji je bio vrlo pobožan prema sveti, dao prenijeti u kriptu bazilike u Trastavereu u Rimu. Krajem XVI. stoljeća sarkofag je svete Cecilije ponovno otvoren, a tijelo je pronađeno u još dosta očuvanom stanju. Govorilo se da može svirati na svakom glazbalu. Zato se časti kao zaštitnica glazbe i glazbenika. Na slikama se obično pojavljuje slušajući glazbu, pjevajući ili svirajući neko glazbalo. Spomen dan joj je 22. studenoga.

20. studenoga 2015.

VIJESTI

U susret
blagdanima

22. studeni –
Krist Kralj, Cecilija, Cilika
25. studeni –
Sv. Katarina Aleksandrijska
29. studeni –
prva nedjelja Došašća
30. studeni –
sv. Andrija apostol
4. prosinca –
Barbara
5. prosinca –
druga nedjelja Došašća,
sv. Nikola biskup
8. prosinca –
Bezgrešno začće
Blažene Djevice Marije
13. prosinca –
sv. Lucija, Materice

Katolički kalendar
za 2016. godinu

Katolički kalendar za predstojeću 2016. godinu, zidni i džepni, izašli su iz tiska i mogu se nabaviti u župnim crkvama. Subotička Danica će se moći nabaviti također u župama od 13. prosinca, od blagdana Materice po cijeni od 400 dinara.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Svetkovina Krista Kralja ubraja se među mlade svetkovine u liturgijskom kalendaru. Uvedena je 1925. godine od pape **Pia XI.**, kao protuteža totalitarističkim režimima koji su tada snagom oružja prijetili svijetu. Sve do 1970. slavljena je posljednje nedjelje listopada, neposredno pred svetkovinu Svih svetih, a onda je premještena na posljednju nedjelju crkvene godine i postala njezin vrhunac i završetak. Tako nasuprot svjetskim totalitarističkim režimima Crkva stavlja Krista Kralja koji osuđuje svako nasilje, a promiče ljubav i služenje.

NENASILNI KRALJ

Danas, u dvadeset i prvom stoljeću, kada je vladavina kraljeva nestala, a oni koji postoje više su samo figure nego istinski vladari, nameće se pitanje kako shvatiti značenje ove svetkovine. Međutim, univerzalnost Kristove osobe i njegovog kraljevanja nadilazi povijesne aktualnosti i u svakom vremenu pronalazi svoj smisao, te nudi jasnu poruku svijetu. Kao što i sam kaže, kraljevstvo njegovo nije od ovoga svijeta, pa tako ni njegovo kraljevanje nije poput kraljevanja nekog ovozemaljskog kralja. Njegovo je kraljevanje puno nelogičnosti, puno apsurdna promatrano u perspektivi ovozemaljskih kraljevanja, ali zato ostavlja bez teksta i stavlja nas pred trajno preispitivanje. Kao najbolja ilustracija »apsurdnosti«

Krist
Kralj

Kristovog kraljevanja je način na koji je završio svoj život. Zato na ovu svetkovinu i čitamo evanđelje u kojem ga Pilat ispituje o njegovom kraljevstvu.

Uz svakog kralja u povijesti čovječanstva vezuje se nasilje kojim on ostvaruje svoje naume. Krist je jedini kralj koji zahtjeva nenasilje i dopušta da se prema njemu nasilno odnose. No, to nije kukavičko nenasilje koje bi odobravalo sve kako bi sačuvalo nekakav mir i da se ne bi trpjele neke posljedice. Niti je to vanjska podložnost iza koje se krije unutarnji otpor. Isusovo nenasilje, iako je kralj, stav je svjedočenja za »istinu koja oslobađa« (Iv 8,32). Iako mu rimski moćnik Pilat postavlja pitanje formulirano kao opasnu optužbu u smislu mogućnosti podizanja bune protiv rimskog cara: »Ti li si židovski kralj?« (Iv 18,33), Isus nije ustuknuo bojažljivo, već hrabro odgovara iznoseći istinu koju nitko nije očekivao: »Kraljevstvo moje nije od ovoga svijeta« (Iv 18,36). Na Pilatovo uporno inzistiranje: »Ti si dakle kralj?« Isus ostaje dosljedan i bez imalo straha odgovara: »Ti kažeš: ja sam kralj. Ja sam se zato rodio i došao na svijet da svjedočim za istinu. Tko je god od istine, sluša moj glas« (Iv 18,37). Tako Isus svojom nemoći i nenasiljem potpuno slama moćnog i nasilnog Pilata, što se najbolje očituje u njegovom nemoćnom i zbunjennom pitanju: »Što je istina?« (Iv 18,38).

KRALJEV PRIMJER

Pilatovo pitanje koje je ostalo bez odgovora stoji i danas. Što je istina, tko je Isus Krist, Kralj? Kakav je to kralj bez novca i vojske, bez palače i brojnih poda-

nika, bez moći? Kakav je to kralj koji ne živi ni malo kraljevski? Isus sam je odgovorio na ova pitanja – njegovo kraljevstvo nije od ovoga svijeta. I nije on zato nemoćan, kako su to mislili njegovi suvremenici kada su ga osudili. Naprotiv, moćniji je od svakog najmoćnijeg vladara ovog svijeta. No, on svoju moć nije došao iskazati nasiljem, već ljubavlju i služenjem. Da pridobije i okupi svoj narod nije upotrijebio nikakve kazne i tlačenja, već je dopustio da bude ponižen i odbačen. Tako je postao ne samo kralj nego i Spasitelj.

I dok su se mnogi pitali tko je taj Isus koji je pred Pilatom riječima potvrdio da je kralj, ali ničim drugim nije dokazao svoje kraljevsko podrijetlo, odgovor je stigao vrlo brzo njegovim uskršućem, kao i vjerom njegovih učenika, koji su nasljeđujući svog Učitelja i Kralja spremno za njega i živote svoje dali. Širili su njegovo kraljevstvo sve do na kraj zemlje, kako im je i zapovjedio, tj. širili su njegovu riječ. Širili su i ono što ih je on svojim primjerom naučio: ljubav, nesebičnost, služenje. Tako se svijet suočio s novim odnosima među ljudima, kakve ni jedno tadašnje kraljevstvo nije poznavalo ni prihvaćalo, a koje će Pavao ukratko izreći: »Nema više: Židov – Grk! Nema više: rob – slobodnjak! Nema više: muško – žensko! Svi ste vi Jedan u Kristu Isusu« (Gal 3,28). Tako je Krist Kralj svojom blagošću, ljubavlju i predanjem u ljudskoj povijesti ostavio veći trag nego i jedan strogi, nasilni i hladnokrvni vladar, te nam je tako pokazao kojim putem valja ići za dolazak u njegovo kraljevstvo koje nije od ovoga svijeta.

MINI INTERVJU: VELJKO BAČIĆ, ODGOJITELJ IZ SONTE

Naša teta ima brkove

Uvijek nasmi-
jan, raspolo-
žen za razgo-
vor na sve teme, a naj-
odaniji djeci, Sončanin
Veljko Bačić, svoj
posao radi s velikom
voljom. Za sve neda-
će današnjice satisfak-
ciju nalazi u dječjim
osmjesima i pogledi-
ma punim povjerenja.
Odgojitelj je u Dječjem
vrtiću *Pčelica* u Sonti,
ali ne samo odgojitelj,
nego i veliki prijatelj
sve djece i velikog broja
njihovih roditelja, koji-
ma je isto tako svoje-
dobno bio odgojitelj.

Kada i kako ste riješili obrazovati se za zanimanje odgojitelja?

Iskreno, posve slučajno. Poslije desetog razreda namjeravao sam upisati srednju Medicinsku, nedostajalo mi je nekoliko bodova, pa sam školovanje nastavio u srednjoj Pedagoškoj. Ni s upisom fakulteta nije išlo po mojim željama, završio sam u Somboru na Pedagoškoj akademiji, smjer odgojitelja predškolskog uzrasta.

Jeste li pogriješili u izboru zanimanja?

Nisam pogriješio, vremenom sam zavolio ovaj posao, a volim ga i danas. S djecom radim tri desetljeća i nikada zbog toga nisam požalio. Veliki uzor u radu bio mi je pokojni **Dužo Runje**. Istina, u ovom zanimanju moraš se usavršavati sve do mirovine, no, kad nešto odista voliš, ni jedna žrtva ti nije teška.

Po dostupnim podacima jedini ste odgojitelj u Bačkoj. Koliko je Vaše zanimanje, kako mnogi tvrde, privilegij žena?

Znam više kolega koji su po obrazovanju odgojitelji, a danas rade druge poslove, od administrativnih, pa sve do funkcije ravnatelja. Vjerojatno nisu našli sebe u izravnom radu s djecom. Glede tvrdnji da je ovo stopostotno »žensko zanimanje« rekao bih da nije upitan spol odgojitelja, nego njegovi afiniteti u radu s djecom. Iskreno, žao mi je što u dječjim vrtićima ne radi više muškaraca, upravo zbog djece. Na temelju dugogodišnjih zapažanja mogu reći da djeci možda pomalo i nedostaju »muške tete«, jer su u odnosu s odgojiteljicama više sklona maženju, a sa mnom su veliki drugari. No, upravo kroz to drugarstvo uspijevam s njima realizirati, ne samo redovite programe nego i veći broj radionica u kojima sudjeluju i njihovi roditelji.

Ivan Andrašić

IGRA

Rulet

Osnovne sheme ulaganja u rulet igri.

Za vas koji se 1. put susrećete s ruletom, ukratko ćemo objasniti uloge koji su vam dozvoljeni i eventualnu isplatu-ukoliko ste postavili vaš ulog na polje koje je dobitno. Pravila ruleta su jednostavna i svaki ulog ima omjer vjerojatnoće dobitka, a samim tim i eventualni iznos varira.

VANJSKI ULOZI – žetoni postavljeni izvan rasporeda brojeva na stolu

Crveno-crno (1:1); Izbor je jasan, možete birati hoće li kuglica stati na crveno ili crno polje. Zeleni broj – 0 se ne računa.

Veći-manji (1:1); Ulog na brojeve manje (1-18) ili veće (19-36).

Par-nepar (1:1); Da li će kuglica završiti na parnom ili neparnom broju.

Trećina (tucet) (2:1); Birate između 3 tuceta (svaki 12 brojeva). Prva trećina pokriva brojeve (1-12), drugi tucet (13-24) i treći (25-36).

Kolona (2:1); Svaka kolona se sastoji iz 12 brojeva. Možete birati prvu, drugu ili treću.

UNUTARNJI ULOZI – Točan broj (35:1); Najveća isplata, ukoliko ste odabrali pravi broj.

Odvojen ulog (dva broja) (17:1); Pokrivite 2 broja tako što ćete žeton postaviti na crtu koja ih razdvaja.

Ulica (tri broja) (11:1); Ovaj ulog se postavlja okomito na crtu ispod odabrana 3 broja.

Korner (četiri broja) (8:1); Korner ulog ćete postaviti točno između željena 4 broja.

Crta (6:1); Crta povezuje dvije ulice i pokriva 6 brojeva.

TV PREPORUKA

NEDJELJA 22. STUDENOGA HRT1 20.05

Simon Čudotvorac, hrvatski film

Crna komedija. Nakon slučajnog saznanja o smrti majke svoje bivše ljubavi Mine, Simon odluči ukrasti njezino tijelo kako bi u Mini izazvao katarzične procese i učinio nešto za nju. Mina godinama nije bila u kontaktu s maj-

kom zbog mračnih obiteljskih tajni. Simon planira nekoliko dana skrivati tijelo, a onda oživjeti pokojnicu. On posjeduje takvu moć. Međutim, Simonu ukradu tijelo i on ga pokušava vratiti upadajući tijekom potrage u razne nevolje. Istovremeno, ne znajući ništa o Simonovim nevoljama, Mina se suočava sa svojom prošlošću i emocionalnom prtljagom koju godinama nosi.

Producent: **Jozo Patljak**
 Direktor fotografije: **Darko Drinovac**
 Montaža: **Dubravko Slunjski**
 Scenografija: **Velimir Domitrović**
 Kostimografija: **Branka Tkalčec**
 Ton: **Blaž Andračić**
 Maska: **Tina Jesenković**
 Glazba: **Dubravko Robić**
 Vfx: **Antonio Patljak**

Godina proizvodnje: 2013.

Uloge: **Sven Jakir, Jadranka Đokić, Elizabeta Kukić, Mia Anović, Dean Krivačić, Goran Grgić, Krešimir Mišak, Dražen Šivak**
 Scenarij: **Ivan Vidak**
 Režija: **Petar Orešković**

VRIJEDI PROČITATI

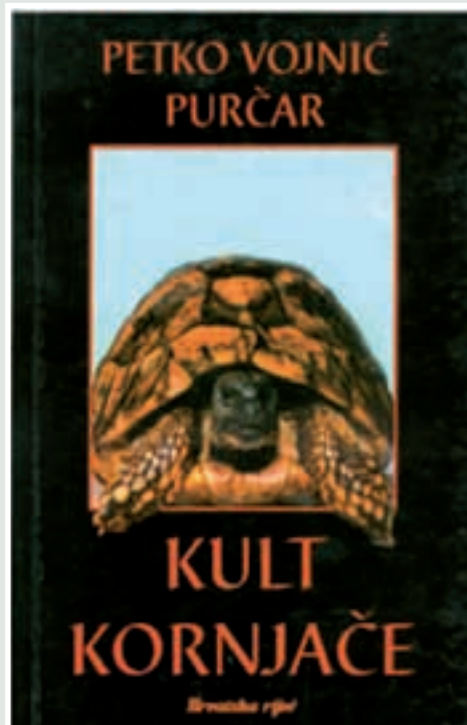
PETKO VOJNIĆ PURČAR

Kult Kornjače

Prateći društvene mijene i krize povijesne zbilje, kroz obiteljske uspone i padove Hrvata u Panoniji, napose u Bačkoj, Vojnić Purčar je ostvario djelo koje ga svrstava među vodeće hrvatske pripovjedače i romanospisatelje. Pripovjedni jezik njegove proze, uistinu je tekst posve

oslobođene imaginacije, u njemu se pisac služi jezikom ne samo kao predmetom stvaranja, već pokazuje i njegovu čudesnu moć u postupku nastanka fikcionalnog i iluzije, pa se na tom tragu, gdje-kada, empirijska realnost otvara prema metafizičkom, primjerice, kada nam skreće pažnju na ograničenost racionalne slike svijeta, kao u noveli *Hrast lužnjak*. (M.M.)

Petko Vojnić Purčar je hrvatski književnik koji živi u Novom Sadu, dobitnik je NIN-ove nagrade za roman *Dom sve dalje*, autor je brojnih književnih djela od kojih su pojedina doživjela filmsku, kazališnu i radijsku adaptaciju.

PJESMA ZA DUŠU:

Mi plešemo

Prljivo kazalište

I zato, što sam tako mlad
 što sam tako mlad
 i zato, što ne mogu
 s' tobom drugačije

I zato, što nemamo
 kamo što nemamo
 i zato, što nemamo
 love za skupe provode

Ref. 2x
 Mi plešemo
 cijeli dan i noć
 mi plešemo, la, la, la
 cijeli dan i noć

I zato, što sam tako mlad
 što sam tako mlad
 i zato, što ne mogu
 s' tobom drugačije

I zato, što nemamo
 kamo što nemamo
 i zato, što nemamo
 love za skupe provode

Ref. 4x

VRIJEME, LJUDI, DOGAĐAJI

Pripremaju: Lazar Merковиć i Milovan Miković

KRONOLOGIJA od 20. do 26. studenoga

20. STUDENOGA 1998.

Utemeljeno je Hrvatsko akademsko društvo (HAD). Za predsjednika je izabran prof. dr. sc. **Josip Ivanović**.

20. STUDENOGA 1998.

Obilježen je dan Teološkotehetskog instituta u Subotici. Tom prigodom, tridesetorici svršenih studenata – 25. na mađarskom i 5. na hrvatskom jeziku – uručene su diplome ove visokoškolske ustanove.

20. STUDENOGA 1999.

Gradonačelnik pariškog arondismana Du la Bar, **Jean Claud Noyer**, primio je subotičkog slikara **Josipa Agu Skenderovića** (1954.), u povodu dodjele Ordena za zasluge i privrženost Francuskoj, koji od osamdesetih godina XX. stoljeća živi i umjetnički djeluje u Parizu.

21. STUDENOGA 1737.

Umro **Lovro Bračuljević**, prozni spisatelj, franjevac, profesor filozofije u Budimu. Pisao je narodnim jezikom i bavio se problematikom pravopisa. U svom najznačajnijem djelu *Uzao serafinske (nascki) goruchie gliubavi* Bračuljević je zapisao: »Lipo i pofaljenje je pisati onako kako se govori, jer štogod je od više, nije faljeno već kuđeno. Zato u knjigah pišem onako kako govorimo i izgovaramo naške riči: jer kako se mogu izgovarati onako se mogu i knjigah štiti.« Lovro Bračuljević je rođen neutvrđenog datuma 1685. godina.

22. STUDENOGA 1938.

Održana je prva, redovita godišnja skupština Hrvatskog akademskog društva **Matija Gubec**. Novu upravu čine: predsjednik

Marko Horvatski, dopredsjednik **Đuro Tomić**, tajnik **Miroslav Štiner**, rizničar **Bela Bačlija**, knjižničar **Šime Francisković**, zatim **Ivo Stantić**, **Tereza Dulić**, **Ivan Tikvicki** i **Franjo Kujundžić**.

22. STUDENOGA 2004.

Zvonjavom zvona u svim crkvama u Subotici, počela je Interkonfesionalna (svekršćanska) konferencija na temu: »Uloga crkve u vjerskoj, kulturnoj i međunarodnoj suradnji na putu europskih integracija«. Nakon jednodnevnog rada u našem gradu, ovaj skup je zatim nastavljen dvodnevnom zasjedanjem u Bečeju.

23. STUDENOGA 1791.

Gradski vijećnik (senator) **Ivan Sučić** izabran je za suca slobodnog kraljevskog grada Maria Thereziopolis. Tu dužnost je obnašao dvije godine, 1778. izabran je za kapetana, a u ljeto 1796. postaje prvim gradonačelnikom Subotice.

23. STUDENOGA 1909.

Rođen je **Matija Poljaković**, dramski spisatelj i romansijer, po zanimanju pravnik. Autor je 34 dramska teksta: igrokaza u narodnom duhu, komedija, groteski, drama, radio drama, te dramskog serijala o *Boltinim zgodama i nezgodama*, snimljenog i djelomice prikazanog na mreži Jugoslavenske televizije. Njegov igrokaz *Ča Bonina razgala*, održao se na sceni subotičkog Narodnog kazališta više od dva desetljeća i doživio oko 150 izvedbi. Matija Poljaković umro je 15. ožujka 1973. godine.

23. STUDENOGA 1909.

Rođen je **Stjepan Bartolović**, profesor književnosti i jezika, spisatelj. Službovao je u Sinju,

Dubrovniku, Zagrebu i Subotici. Najviše se bavo etnografijom, narodnim jezikom, kulturnom prošlošću bačkih Šokaca. Umro je 11. veljače 1992.

23. STUDENOGA 1957.

Konstituiran je Narodni odbor Subotičkog kotara. Za predsjednika je izabran pravnik **Stipan Marušić**, potpredsjednici su **Miklós Szabó** i **Vlado Đanić**. Na posebnim sjednicama kako Kotarskog vijeća, tako i Vijeća proizvođača izabrani su **Marko Poljaković** i **Antun Bačić**.

24. STUDENOGA 1918.

U hotelu *Hungaria* (danas *Lifka*), održane su dvije skupštine bunjevačko-srpske skupštine, na kojima je izabrano 75 predstavnika Subotice za Veliku narodnu skupštinu Vojvodine u Novom Sadu. Izaslanici su još istoga dana krenuli na put. Na željezničkom kolodvoru im se pridružio izaslanik Bajskog trokuta.

24. STUDENOGA 1989.

Umro je primarijus dr. **Vinko Perčić**, istaknuti liječnik, gastroenterolog, šef Internističkog odjela subotičke Bolnice, utemeljivač glasovitih Internističkih dana. Kao strastveni kolekcionar sakupio je veliku zbirku djela likovne umjetnosti. Dio svoje kolekcije darova je gradu Zagrebu, a s drugim dijelom, zajedno sa zgradom, utemeljena je Zavičajna galerija **Dr. Vinko Perčić**. V. Perčić rođen je 20. veljače 1911. godine.

25. STUDENOGA 1918.

U Novom Sadu je započelo zasjedanje Velike narodne skupštine Vojvodine, kojem prisustvuju subotički izaslanici Bunjevaca i Srba. Na ovom skupu je odlučeno

no da se ovi krajevi odcijepi od Mađarske i posredstvom Srbije priključe novoj državi.

25. STUDENOGA 1971.

Pri Hrvatskom kulturno-umjetničkom društvu *Bunjevačko kolo* otvoren je Književni salon. Prvi gosti bili su književnici **Jasna Melvinger**, dr. **Draško Redep** i **Petko Vojnić Purčar**. Ustvari, bio je to nastavak nekadašnjeg Književnog salona **Ivana Pančića**, koji je krajem 50-tih i u prvoj polovici 60-tih godina XX. stoljeća djelovao u njegovom rodnom gradu.

26. STUDENOGA 1849.

Budući da je Subotica (Szabadka) ušla u sastav Srpske Vojvodine, carski povjerenik Bačke županije **Isidor Nikolić** obavijestio je Gradsko vijeće da je država naimenovala **Pavla Antunovića** za gradonačelnika. Naimenovan je i Magistrat od 10 članova. Podnačelnik je **Jovan Blagojević**, nadkapetan **Beno Mačković**, a nadbilježnik **Božidar Prokopčani**.

26. STUDENOGA 1918.

Na zasjedanju Velike narodne skupštine Vojvodine župnik **Blaško Rajić** i **Jaša Tomić** izabrani su za zastupnike Vojvodine pri Vladi u Beogradu. Sličnu misiju u Zagrebu obavljali su Subotičani dr. **Jovan Manojlović** i Novosađanin **Petar Konjović**.

26. STUDENOGA 1975.

Subotički televizijski predajnik, podignut u sklopu novoutemeljene Televizije Novi Sad, počeo (re)emitovanje programa na 43. kanalu koji pokriva veći dio sjeverne Bačke.

Tvrđava

Na fotografiji možemo vidjeti ostatke tvrđave u drevnom Moroviću koja je sagrađena polovicom XII. stoljeća i za koju se smatra da je »mađarski grad iz 1154. godine«. Postojanje ove tvrđave postavlja nekoliko pitanja. Današnja tvrđava je veoma mala i može otvoriti pitanja zbog čega je njoj, ako je već bila tako mala, davana takva važnost da je **Nikola Olah** tijekom XVI. stoljeća naziva »propugnaculum Slavoniae«. Sudeći po prvim podacima u samom početku Morović je bio mjesto u kome je prevladavalo katoličko stanovništvo. Prvi put u pismenim izvorima Morović

se spominje 1239. godine kao Morovički arhidakonat, što nesumnjivo govori da je mjesto dosta starije, čak iz XI. stoljeća.

UTVRĐENJE S DVIJE KULE

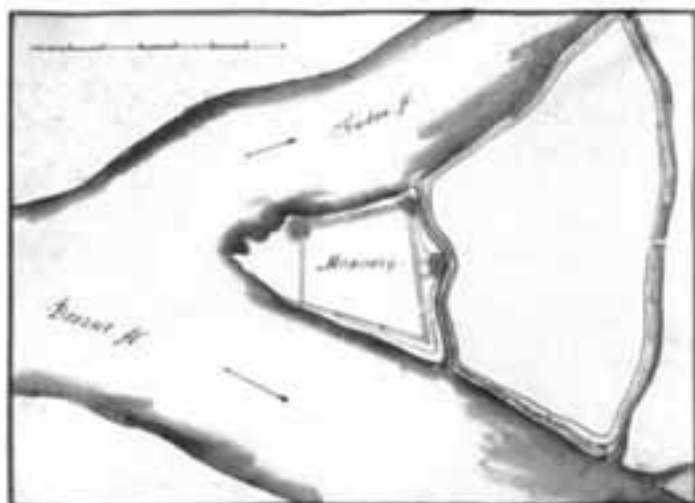
Iako danas ostaci tvrđave nemaju kula niti nekih vidljivih tragova da su one tu nekada bile, na Wiegelovoj karti iz 1699. godine na uglovima ucrtane su dvije kule, tako da se sa sigurnošću može reći da je morovička tvrđava imala dvije kule. Utvrđenje je izgrađeno od opeka, a bedemski zidovi su prilično masivni s debljinom od oko 2 metra. Na vanjskim zidovima

jasno su uočljiva vanjska ojačanja, kontrafori. Nažalost, do sada na ovoj tvrđavi nisu obavljena arheološka istraživanja. Ona leži na povišenom terenu na mjestu gdje se Studva ulijeva u Bosut i, po svemu sudeći, uzvišenje na kojem leži tvrđava nastalo je na umjetni način, nasipanjem. Nekadašnja tvrđava je bila neusporedivo veća od ove današnje. U svoje vrijeme tvrđava je bila opkoljena kanalima sa svih strana dok je danas jedan od kanala nasut. Sasvim je vjerojatno da Studva nije imala onaj tok koji danas ima i da su je Morovičani na umjetni način usmjerili na sadašnji tok. Bilo bi sasvim prirodno da je Studva i dalje tekla ravno (danas je tu ulica), a vjerojatno da je nekada tako i bilo. Iako tvrđava nije arheološki istražena, zna se da ispod njezinih temelja leže temelji starijih zidina, a možda čak i nešto više. Legende o tajnim hodnicima, koji idu na razne strane pa čak i do ispod Bosuta, ne moraju biti tek priče jer i druge tvrđave imaju takve kanale. Ono što kod tvrđave može posebno zadiviti jesu njezine čvrste zidine koje nisu uspjeli razlokati ili nešto više nauditi.

NAJSTARIJE NASELJE U SRIJEMU

Za Morović se kaže da je jedno od najstarijih naselja u Srijemu. Arheološki nalazi u bližoj okolini govore o tragovima života u najdubljoj prapovijesti. Otkriće rimskog groblja kod Morovića, kao i nalazišta srebrnog novca iz 3. vijeka naše ere, upućuju na zaključak da se tu nekada nalazilo razvijeno rimsko naselje. S kraja XIII. stoljeća postoji sačuvana jedna darodavnica u kojoj se spominje **Stevan Morović**, čiji je jedan sin dobio na dar neka imanja u Vukovskoj županiji. Tadašnju tvrđavu obnovio je ili sagradio tadašnji ban **Jovan Morović** 1332. godine. U XIV. stoljeću obitelj Morović imala je gotovo neograničenu vlast i stekla ogromno bogatstvo. Pripadala je najuglednijoj vlasteli u nekadašnjoj Vukovskoj i Srijemskoj županiji, a centar njene moći u zapadnom Srijemu predstavljao je grad Morović. Štit Slavonije, kako su neki tada nazivali Morović, doživljava vrijeme svog najvećeg srednjovjekovnog sjaja kada je ugarski kralj **Matija Korvin** 1484. predao tvrđavu u posjed svom sinu **Ivanu Korvinu**. Tvrđavi Morović u to vrijeme pripada 69 naseljenih mjesta u Srijemu i Slavoniji.

Suzana Darabašić

PROJEKT OSNOVNE ŠKOLE MATIJA GUBEC IZ TAVANKUTA

Razglednicom u svijet

Gradonačelnik Zagreba Milan Bandić, donio je darove

Svi bismo željeli putovati i upoznavati nove ljude, kulture, države, način na koji se živi, no često za to nemamo mogućnosti. U školskoj godini 2014./15. OŠ *Matija Gubec* iz Tavankuta organizirala je likovni natječaj za učenike osnovnih i srednjih škola pod nazivom *Moja Vojvodina*. Natječaj je bio raspisan za čitavu AP Vojvodinu s ciljem i željom da se vidi kako učenici doživljavaju sebe i svijet u kojemu žive. Na natječaj je pristiglo preko 350 radova, pa stručni žiri, koji je odabrao 12 najboljih, nije imao nimalo lak i jednostavan zadatak. Nakon izabranih 12 likovnih učeničkih radova, pretvorili smo ih u razglednice uz financijsku potporu Kancelarije za mlade Grada Subotice.

Riječ je zapravo o prvoj fazi projekta *Razglednicom u svijet* u kojemu se šalju razglednice vlastitoga kraja, a za svaku poslanu razglednicu prima se jedna zauzvrat iz nasumično odabranoga dijela svijeta uz pomoć internetske stranice www.postcrossing.com. Slanjem razglednice uči se o sebi samima, vlastitoj povijesti, kulturi i kulturno-povijesnim vrijednostima. Primajući razglednice upoznaje se geografija, povijest, informatika, jezik, kultura i način života ljudi u drugim zemljama. Na taj način razvija se svijest o drugome i drugačijemu, toleranciji i uočava se bogatstvo različitosti, uči engleski jezik te razvija informatička pismenost. Stoga je ovaj projekt istovremeno i iznimno poučan i zabavan, a u njemu mogu sudjelovati učenici svih uzrasta. Želimo saznati kako žive učenici u Hrvatskoj, dobivaju li petice ili desetke u Njemačkoj, kada su praznici u Tajvanu, jesu li nastavnici u Finskoj stroži od naših i kako provode ljetni raspust u Sibiru. Nekad je svijet oko nas bio manji, pa smo ga upoznavali s »prijateljima preko pisama«, no pravi poštanski sandučići danas su prazni pa se uzbuđenja prilikom otvaranja omotnice možemo samo prisjećati. Nove teh-

nologije možemo iskoristiti za rješavanje oba problema: upoznavati svijet i razveseliti prazne poštanske sandučiće. Gradonačelnik Zagreba i naš veliki prijatelj **Milan Bandić** je u svojoj posjeti Tavankutu 5. studenog 2015. podržao ovaj projekt, darujući nam kartu svijeta i Hrvatske na kojoj ćemo moći označavati otkuda nam stižu razglednice! Jedva čekamo otvoriti svoj poštanski sandučić!

I. B.

KATARINA PIUKOVIĆ I DANIEL KUJUNDŽIĆ DOBITNICI GLAVNE NAGRADE KVIZA ZA POTICANJE ČITANJA

Putovanja do znanja u Zagrebu

Daniel, Beca i Katarina mozgaju

I ove je godine održan Nacionalni kviz za poticanje čitanja koji organiziraju Knjižnice grada Zagreba, a u Subotici ga provodi Gradska knjižnica. Ljepota ovog kviza je što se svake godine nude novi sadržaji za čitanje nakon čega se popunjava online upitnik. UNESCO je 2015. proglasio Međunarodnom godinom svjetlosti i tehnologija zasnovanih na svjetlu pa je to i bila tema kviza.

U Subotici se ovom kvizu priključilo oko 120 djece koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku u Maloj Bosni, Đurđinu, Tavankutu i Subotici. Dodijeljene su dvije glavne i 13 utješnih nagrada. Dobitnici glavne nagrade **Katarina Piuković** i **Daniel Kujundžić**, oboje iz OŠ *Matko Vuković* imali su čast putovati u Zagreb na završnu priredbu i javno izvlačenje nagrada. No to nije bilo i jedino što su oni radili u Zagrebu.

Kako im je bilo, napisao nam Daniel Kujundžić uz preporuku da se svakako uključite i naredne godine, jer se isplati čitati.

Tri krasna dana

Nastavnica hrvatskog nas je uputila da sudjelujemo u kvizu za poticanje čitanja koji organiziraju Knjižnice grada Zagreba. Ovaj interesantni kviz u Subotici provodi Gradska knjižnica, koja nam je i osigurala naslove za čitanje. Trebali smo pročitati knjige *Mali fizičar* i *77 kuhinjskih pokusa*, kao i neke sadržaje na internetu. Ove knjige su bile baš zanimljive, pa mi ih nije bilo teško pročitati. Poslije nekog vremena doznao sam da sam baš ja osvojio glavnu

nagradu i da putujem u Zagreb na tri dana. Bio sam presretan. Osim mene, putovanje je osvojila i moja prijateljica iz razreda Katarina Piuković.

U Zagreb smo krenuli u srijedu, 11. studenog. Predvečer, kada smo stigli i smjestili se u hotel *Central*, odmah smo otišli u kino. U kinu je bio prikazivan novi animirani film *Mali princ*, koji mi se baš svidio. Čitao sam i knjigu koja mi se također dopala. Sljedećeg jutra smo posjetili Dječji odjel Knjižnica grada Zagreba, naših domaćina. Imaju baš lijepu knjižnicu. Vidio sam mnoge interesantne knjige, ali i prostor koji mi se posebice dopao. To je mediateka, gdje se posuđuju razni CD-i i DVD-i s filmovima, muzikom i igricama koje se mogu igrati i tamo na računalu. Potom smo otišli u kino *Europa*, gdje je bila završna priredba Kviza i izvlačenje nagrada. Bio je baš interesantan program posvećen godini svjetlosti. Pogledali smo nekoliko zanimljivih filmova na ovu temu. Potom je uslijedilo izvlačenje nagrada gdje sam dobio knjigu *Edbin* i specijalno dizajnirane slušalice za mobitel. Ostatak dana smo proveli na Sajmu knjiga *Interliber* u obila-

sku štandova, a prisustvovali smo i predavanjima i aktivnostima namijenjenim osnovcima. Ta predavanja su bila o raznim pokusima iz kemije, o nekim dijelovima mozga i slično. Bio je jedan štand gdje su nam ispisali ime na kineskom jeziku. Sve u svemu baš interesantno. Posljednjeg, trećeg dana smo najprije posjetili muzej *Iluzija*. Ovo mi se od svega najviše svidjelo. Bilo je puno zanimljivih stvari kao što je voda koja se penje, zrcalo u kojem se vidimo kako nas drugi vide i mnoge druge stvari. Kasnije smo ponovno otišli na Sajam gdje smo susreli i neke prijatelje iz Subotice. Na Sajmu sam kupio knjigu *Lavlji dječak* i par

stripova. Posjetili smo i štand Školske knjige, gdje smo također dobili darove, među ostalim i knjige.

Bila su ovo tri krasna dana u Zagrebu. Vrijeme je bilo prekrasno, sunce nas je grijalo pa smo mogli puno šetati i vidjeti mnogo toga. Na Sajmu sam bio prvi put i bilo je odlično, te bih volio ponovno otići. Predlažem i ostalim svojim vršnjacima da čitaju knjige i sudjeluju u ovakvim i sličnim programima. Možda i oni osvoje neku nagradu ili slično putovanje.

Daniel Kujundžić

PETAK **20.11.2015.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:07 Dobro jutro, Hrvatska
09:05 Vita jela, zelen bor
09:32 Gorski liječnik, serija
10:23 Skrivena Venecija:
Tkanine iz snova i maskerade, dokumentarna serija
11:08 Riječ i život:
12:00 Dnevnik 1
12:24 Dragocjeni biser, telenovela
13:19 Kod doktora, talk-show
14:02 Normalan život
14:47 Znanstveni krugovi
15:18 Crno-bijeli svijet, serija (R)
15:55 Najduži dan, dokumentarna serija
16:50 Hrvatska uživo
17:38 Život je lijep
18:12 Manjinski mozaik
18:29 Potrošački kod
19:00 Dnevnik 2
20:03 Povratak ubojice mekog srca, američki film
21:42 Uvijek kontra, talk show
22:27 Dnevnik 3
22:50 Eurojackpot
22:59 Crna lista, serija
23:46 State Of Grace, američko-britanski film
01:54 Kod doktora, talk-show
02:35 Vita jela, zelen bor
02:58 Život je lijep
03:30 Skica za portret (R)
03:34 Normalan život
04:20 Manjinski mozaik:
04:35 Riječ i život:
05:05 Potrošački kod
05:35 Dragocjeni biser
06:23 Dnevnik 2

05:55 Generalna špica - zastava, himna
06:00 Juhuhu
09:55 Kućni ljubimci
10:50 Kruške i jabuke, kuharski dvoboj
11:35 Čarolija, serija
12:25 Gastronomski užici s Alexom i Mattom, dokumentarna serija
12:50 Posljednji tango u Halifaxu, serija
13:40 Hongkonška veza, njemački film
15:10 Trilogija o bečkom Ringu, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Stipe u gostima, humoristična serija
17:20 Kruške i jabuke, kuharski

dvoboj
18:10 Neodoljive slastice Rachel Allen, dokumentarna serija
18:35 Velikani sporta, dokumentarna serija
19:00 Magazin rukometne LP
19:25 Bitange i princeze
20:00 Umorstva u Midsomeru
21:50 Lewis, serija
23:20 Nestanak, serija
00:10 Sinovi anarhije, serija
01:00 Hongkonška veza, njemački film
02:30 Noćni glazbeni program

05:30 RTL Danas, informativna emisija (R)
06:10 Virus attack, animirana serija
06:30 Lego Ninjago, animirana serija (R)
06:55 Sve u šest, magazin (R)
07:25 Pet na pet, kviz (R)
08:25 TV prodaja
08:40 Mijenjam ženu, dokumentarna sapunica
10:00 TV prodaja
10:15 Četiri vjenčanja, lifestyle emisija
11:15 TV prodaja
11:30 Hitna služba, dramska serija
12:30 Chicago u plamenu, dramska serija (R)
13:25 Shopping kraljica, lifestyle emisija (R)
14:25 Horvatovi, obiteljska humorna serija (R)
15:25 Big Brother, show (R)
16:30 RTL Vijesti, informativna emisija
17:00 Shopping kraljica, lifestyle emisija
18:00 Sve u šest, magazin
18:30 RTL Danas, informativna emisija
19:10 RTL Vrijeme, informativna emisija
19:15 Pet na pet, kviz
20:00 10, zabavna emisija
21:00 Big Brother, show uživo
23:20 Big Brother, show uživo iz kuće
23:50 Neprijatelj pred vratima, igrani film, ratni
02:20 Panična potjera, igrani film, triler
04:30 RTL Danas, informativna emisija (R)
05:15 Kraj programa

SUBOTA **21.11.2015.**

07:32 Crna lista, serija
08:20 Šerif iz Dodge Cityja,

američki film - Ciklus klasičnog vesterna
09:30 Duhovni izazovi
10:00 Prizma - multinacionalni magazin
10:45 Kulturna baština
11:00 Uvijek kontra, talk show
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Apokalipsa: Prvi svjetski rat - Ludilo, dokumentarna serija
14:15 Top Gear Patagonia - Specijal iz Patagonije
15:25 Ni krivi ni dužni, humoristična serija
16:00 Povratak ubojice mekog srca, američki film
17:40 Lijepom našom: Pazin
19:00 Dnevnik 2
19:55 LOTO 7/39
20:05 Pisac iz sjene, francusko-njemački film
22:15 Dnevnik 3
22:35 Carstvo ubojica, kinesko-hongkonško-tajvanski film
00:20 Crna lista, serija
01:10 Šerif iz Dodge Cityja, američki film - Ciklus klasičnog vesterna (R)
02:20 Skica za portret
02:28 Znanstveni krugovi
02:58 Kulturna baština
03:13 Duhovni izazovi
03:43 Veterani mira
04:28 Prizma - multinacionalni magazin
05:13 Dnevnik 2

05:55 Generalna špica - zastava, himna
06:00 Juhuhu
10:05 Umorstva u Midsomeru, serija
11:50 Trilogija o bečkom Ringu, dokumentarna serija
12:45 Neodoljive slastice Rachel Allen, dokumentarna serija
13:10 Italijo - ljubavi moja: Obala Kampanije, dokumentarna serija
14:10 Banneri ponovno na okupu, kanadski film
15:35 Jednostavna jela Rachel Allen, dokumentarna serija
16:00 Popodne na Drugom: Mapp i Lucia, serija
18:25 Kuhajmo kao Heston, dokumentarna serija
18:55 Rukomet, LP: Zagreb - Flensburg, prijenos
20:30 Derren Brown: Velika krađa umjetnina, dokumentarni film
21:55 Graham Norton i gosti
22:45 Pripravnik, serija

23:45 Carstvo poroka, serija
00:40 Banneri ponovno na okupu, kanadski film
02:01 Noćni glazbeni program

06:10 RTL Danas (R)
06:55 Mala sirena, animirana serija
07:20 Lego Ninjago, animirana serija
08:20 Zvezdani ratovi: Pobunjenici, animirana serija
08:45 TV prodaja
09:00 Mijenjam ženu, dokumentarna sapunica (R)
10:30 TV prodaja
10:45 Cirkus, zabavna emisija
12:05 TV prodaja
12:20 Dynamo: Majstor nemogućega, zabavna emisija
13:25 Cosentino, zabavna emisija
14:20 Nove plavuše s Harvarda - TV premijera, igrani film, obiteljska komedija
15:55 Big Brother, show (R)
16:30 RTL Vijesti, informativna emisija
16:40 Big Brother, show (R)
18:30 RTL Danas, informativna emisija
19:15 Galileo, zabavna/obrazovna emisija
20:00 Big Brother, show
21:40 Big Brother, show uživo iz kuće
22:10 Dan poslije sutra, avanturistički/znanstveno-fantastični
01:15 Big Brother, show (R)
02:50 Astro show, emisija uživo
03:50 RTL Danas
04:30 Kraj programa

NEDJELJA **22.11.2015.**

06:10 Klasika mundi: Festivalski orkestar iz Verbiera pod ravnanjem Neemea Järvi
06:55 Crna lista, serija
07:45 Saboter, američki film - Zlatna kinoteka
09:30 Pozitivno
10:00 Zagreb: Grkokatolička liturgija, prijenos
11:35 Biblija
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Labirint
15:55 Mir i dobro
16:25 Mušketiri, serija

19:00 Dnevnik 2
19:55 LOTO 6/45
20:05 Simon Čudotvorac, hrvatski film
21:45 Da sam ja netko, serija
22:40 Nemoj nikome reći, serija
23:15 Dnevnik 3
23:40 Nedjeljom u dva
00:40 Ekonomija & TD (R)
01:15 Saboter, američki film - Zlatna kinoteka (R)
04:28 Mir i dobro
04:53 Split: More
05:23 Pozitivno
05:51 Dnevnik 2

05:55 Generalna špica - zastava, himna
06:00 Juhuhu
09:32 Večera u dvorcu, dokumentarna serija
10:03 Detektiv Murdoch, serija
10:52 Velečasni Brown, serija
11:40 Recepti Mary Berry, dokumentarna serija (R)
12:15 Veliki preporod britanskog vrta, dokumentarna serija
13:15 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
14:15 Sune na odmoru, švedski film
16:00 Pjevaj moju pjesmu
17:20 Poirot, serija
19:05 Šimunovo u Lisinskom, koncert Šime Jovanovca i gostiju
20:15 Zatvorski krug, američki film
22:10 Dan poslije sutra - Tunisi - afrički dragulj, dokumentarna serija
22:55 Velečasni Brown, serija
23:40 Kalifornikacija, serija
00:10 Pa to je fantastično!, humoristična serija
00:40 Mulci, serija
01:10 Mulci, serija
01:40 Noćni glazbeni program

05:45 RTL Danas, informativna emisija (R)
06:30 Mala sirena, animirana serija
06:55 Lego Ninjago, animirana serija
07:50 Zvezdani ratovi: Pobunjenici, animirana serija
08:20 TV prodaja
08:35 InDizajn s Mirjanom Mikulec, lifestyle emisija
09:10 TV prodaja
09:25 Mijenjam ženu, dokumentarna sapunica (R)
10:55 TV prodaja
11:10 10 najljepših Hrvatica,

U tri riječi - SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !

JKP "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže «Hrvatska riječ» svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VBUBRS 22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35355000000200292421
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU «Hrvatska riječ»,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
355-1023208-69

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

zabavna emisija
12.10 Ljepotica i štreber, igrani film, romantična komedija (R)
14.20 Dan poslije sutra, avanturistički/ znanstveno-fantastični
16.30 RTL Vijesti
16.40 Dan poslije sutra, (R)
16.50 Big Brother, show (R)
18.30 RTL Danas
19.15 Galileo, zabavna/ obrazovna emisija
20.00 Big Brother XXL, show
21.40 Big Brother, show uživo iz kuće
22.10 Igre gladi - TV premijera, igrani film, akcijski/fantastični
00.50 Big Brother XXL, show R
02.20 Alien protiv Predatora 2, igrani film, akcijski horor
04.00 Astro show, emisija uživo
05.00 RTL Danas, informativna emisija (R)
05.45 Kraj programa (R)

PONEDJELJAK
23.11.2015.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:05 Vita jela, zelen bor
09:30 Gorski liječnik, serija oko
10:20 Plodovi zemlje
11:15 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:20 Dragocjeni biser, telenovela
13:10 Kod doktora, talk-show
14:00 Društvena mreža
15:10 Jezik za svakoga
15:30 Lijepom našom: Pazin
16:50 Hrvatska uživo
17:40 Život je lijep
18:15 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:02 Crno-bijeli svijet, serija
20:55 BezVeze
21:45 Otvoreno
22:37 Dnevnik 3
23:07 Posljednji nomadi, dokumentarna serija
00:02 Psihološki pristup, serija
00:52 Obitelj Borgia, serija
01:42 Kod doktora, talk-show
02:22 Reprizni program
03:13 Imigrantica, američki film
05:03 Dragocjeni biser, telenovela
05:48 Dnevnik 2

05:55 Generalna špica
06:00 Juhuhu
10:00 Phil Spencer: Tajni agent za nekretnine, dokumentarna serija
10:50 Poirot, serija
12:40 Posljednji tango u Halifaxu, serija
13:40 Sjećanje satkano lažima, američki film
15:10 Mjesto pod suncem - Ostati ili otići, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Stipe u gostima, humoristična serija
17:15 Kruške i jabuke, kuharski dvoboj
18:05 Svijet vrtlara, dokumentarna serija
18:35 HNL - emisija
19:00 Magazin nogometne LP
19:25 Bitange i princeze, humoristična serija
20:05 Obitelj polarnog vuka i ja, dokumentarna serija
21:00 TV Bingo Show
21:40 Vrijeme na Drugom
21:49 Imigrantica, američki film
23:39 Zakon i red: Odjel za žrtve, serija
00:24 Skladište 13, serija
01:09 Sjećanje satkano lažima, američki film (R)
02:39 Noćni glazbeni program

05:50 RTL Danas, informativna emisija (R)
06:15 Virus attack, animirana serija
06:35 Mala sirena, animirana serija(R)
07:00 Pet na pet, kviz (R)
07:55 TV prodaja
08:10 Mijenjam ženu, dokumentarna sapunica
09:30 TV prodaja
09:45 Četiri vjenčanja, lifestyle emisija
10:45 TV prodaja
11:00 Hitna služba, dramska serija
12:00 Molly, igrani film, humorna drama (R)
14:00 Shopping kraljica, lifestyle emisija (R)
15:00 Big Brother XXL, show (R)
16:30 RTL Vijesti, informativna emisija
17:00 Shopping kraljica, lifestyle emisija
18:00 Sve u šest, magazin
18:30 RTL Danas, informativna emisija
19:10 RTL Vrijeme, informativna emisija
19:15 Pet na pet, kviz

20.00 Horvatovi, obiteljska humorna dramska serija
21.10 Big Brother, show
22.15 RTL Direkt, informativna emisija
22.45 Big Brother - bez cenzure, show
23.10 Big Brother, show uživo iz kuće
23.20 Chicago u plamenu, dramska serija
00.25 Dr. House, dramska serija
01.20 CSI, kriminalistička serija
02.10 CSI: NY, kriminalistička serija
02.55 Astro show, emisija uživo
03.55 RTL Danas, informativna emisija (R)
04.40 CSI: NY, kriminalistička serija (R)
05.20 Kraj programa

UTORAK
24.11.2015.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:05 Vita jela, zelen bor
09:30 Gorski liječnik, serija
10:20 Posljednji nomadi, dokumentarna serija
11:20 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:23 Dragocjeni biser, telenovela
13:10 Kod doktora, talk-show
14:00 Društvena mreža
15:15 Crno-bijeli svijet, serija (R)
16:00 BezVeze
16:50 Hrvatska uživo
17:40 Život je lijep
18:15 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:02 Crno-bijeli svijet, serija
20:54 Pogledi špica
20:55 Pogledi: Priče o blatu, dokumentarni film
21:50 Otvoreno
22:42 Dnevnik 3
23:12 Posljednji nomadi, dokumentarna serija
00:07 Psihološki pristup, serija
00:57 Obitelj Borgia, serija
01:47 Kod doktora, talk-show
02:27 Reprizni program
03:23 Igrani film - strani
05:03 Dragocjeni biser, telenovela
05:48 Dnevnik 2

05:55 Generalna špica

06:00 Juhuhu
10:00 Phil Spencer: Tajni agent za nekretnine, dokumentarna serija
10:45 Kruške i jabuke, kuharski dvoboj
11:30 Čarolija, serija
12:20 Gastronomski užici s Alexom i Mattom, dokumentarna serija
12:50 Posljednji tango u Halifaxu, serija
13:45 Majčin izbor, kanadski film
15:10 Mjesto pod suncem - Ostati ili otići, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Stipe u gostima, humoristična serija
17:15 Kruške i jabuke, kuharski dvoboj
18:05 Svijet vrtlara, dokumentarna serija
18:35 Stadion
19:25 Bitange i princeze, humoristična serija
20:00 Viktorijanska farma, dokumentarna serija
21:00 Dodjela Nagrada hrvatskog glumišta, prijenos
23:04 CSI: Las Vegas, serija
23:49 Zakon i red: Odjel za žrtve, serija
00:34 Skladište 13, serija
01:19 Majčin izbor, kanadski film (R)
02:44 Noćni glazbeni program

05:30 RTL Danas, informativna emisija (R)
06:10 Virus attack, animirana serija
06:30 Lego Ninjago, animirana serija (R)
06:55 Sve u šest, magazin (R)
07:25 Pet na pet, kviz (R)
08:25 TV prodaja
08:40 Mijenjam ženu, dokumentarna sapunica
10:00 TV prodaja
10:15 Četiri vjenčanja, lifestyle emisija
11:15 TV prodaja
11:30 Hitna služba, dramska serija
12:30 Chicago u plamenu, dramska serija (R)
13:25 Shopping kraljica, lifestyle emisija (R)
14:25 Horvatovi, obiteljska humorna serija (R)
15:25 Big Brother, show (R)
16:30 RTL Vijesti, informativna emisija
17:00 Shopping kraljica, lifestyle emisija
18:00 Sve u šest, magazin

18.30 RTL Danas, informativna emisija
19.10 RTL Vrijeme, informativna emisija
19.15 Pet na pet, kviz
20.00 Horvatovi, obiteljska humorna dramska serija
21.10 Big Brother, show
22.15 RTL Direkt, informativna emisija
22.45 Big Brother - bez cenzure, show
23.10 Big Brother, show uživo iz kuće
23.20 Chicago u plamenu, dramska serija
00.25 Dr. House, dramska serija
01.20 CSI, serija (R)
02.10 CSI: NY, serija
02.55 Astro show, emisija uživo
03.55 RTL Danas, (R)
04.40 CSI: NY, serija (R)
05.20 Kraj programa

SRIJEDA
25.11.2015.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:05 Vita jela, zelen bor
09:30 Gorski liječnik, serija
10:20 Posljednji nomadi, dokumentarna serija
11:15 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:23 Dragocjeni biser, telenovela
13:10 Kod doktora, talk-show
14:00 Društvena mreža
15:10 Crno-bijeli svijet, serija (R)
16:00 Labirint
16:50 Hrvatska uživo
17:40 Život je lijep
18:15 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:55 LOTO 7/39
20:02 Crno-bijeli svijet, serija
20:55 Samo kulturno, molim!
21:40 Otvoreno
22:32 Dnevnik 3
23:02 Posljednji nomadi, dokumentarna serija
23:57 Psihološki pristup, serija
00:47 Obitelj Borgia, serija
01:37 Kod doktora, talk-show
02:17 Reprizni program
03:28 Igrani film - strani
05:08 Dragocjeni biser
05:53 Dnevnik 2

05:55 Generalna špica
06:00 Juhuhu
09:55 Phil Spencer: Tajni agent za nekretnine,

dokumentarna serija
10:40 Kruške i jabuke, kuharski dvoboj
11:25 Čarolija, serija
12:20 Gastronomski užici s Alexom i Mattom, dokumentarna serija
12:50 Posljednji tango u Halifaxu, serija
13:45 Bez izlaza, američki film
15:15 Mjesto pod suncem - Ostati ili otići, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Stipe u gostima
17:15 Kruške i jabuke, kuharski dvoboj
18:05 Zavirimo u tuđi dom, dokumentarna serija
18:30 Magazin EL
19:20 Bitange i princeze
20:00 Nogomet - LP, emisija
20:37 Nogomet, LP: Šahtar - Real (M), prijenos
22:35 Nogomet - LP, emisija i sažeci
23:25 Zločinački umovi, serija
00:10 Skladište 13, serija
00:55 Bez izlaza, američki film (R)
02:25 Noćni glazbeni program

10.00 TV prodaja
10.15 Četiri vjenčanja, lifestyle emisija
11.15 TV prodaja
11.30 Hitna služba, serija
12.30 Chicago u plamenu, dramska serija (R)
13.25 Shopping kraljica, lifestyle emisija (R)
14.25 Horvatovi, obiteljska humorna serija (R)
15.25 Big Brother, show (R)
16.30 RTL Vijesti, informativna emisija
17.00 Shopping kraljica, lifestyle emisija
18.00 Sve u šest, magazin
18.30 RTL Danas
19.15 Pet na pet, kviz
20.00 Horvatovi, obiteljska humorna dramska serija
21.10 Big Brother, show
22.15 RTL Direkt, informativna emisija
22.45 Big Brother - bez cenzure, show
23.10 Big Brother, show uživo iz kuće
23.20 Chicago u plamenu, dramska serija
00.25 Dr. House, dramska serija
01.20 CSI, kriminalistička serija (R)
02.10 CSI: NY, serija
02.55 Astro show, emisija uživo
03.55 RTL Danas, informativna emisija (R)
04.40 CSI: NY, serija (R)
05.25 Kraj programa

05.30 RTL Danas, (R)
06.10 Virus attack
06.30 Lego Ninjago, (R)
06.55 Sve u šest, magazin (R)
07.25 Pet na pet, kviz (R)
08.25 TV prodaja
08.40 Mijenjam ženu, dokumentarna sapunica

ČETVRTAK
26.11.2015.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:05 Vita jela, zelen bor
09:35 Dobra žena, serija
10:20 Posljednji nomadi, dokumentarna serija
11:15 Katarinski sajam, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:23 Dragocjeni biser, telenovela
13:10 Kod doktora, talk-show
14:00 Društvena mreža
15:15 Crno-bijeli svijet, serija (R)
16:05 Samo kulturno, molim!
16:50 Hrvatska uživo
17:40 Život je lijep
18:15 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:02 Crno-bijeli svijet, serija
20:55 Najduži dan: Alkarska ergela, dokumentarna serija
22:37 Dnevnik 3
23:07 Posljednji nomadi, dokumentarna serija
00:02 Psihološki pristup, serija
00:52 Obitelj Borgia, serija
01:42 Kod doktora, talk-show
02:22 Reprizni program
03:13 Igrani film - strani
04:53 Biblija
05:03 Dragocjeni biser
05:48 Dnevnik 2

06:00 Juhuhu
09:55 Phil Spencer: Tajni agent za nekretnine, dokumentarna serija
10:40 Kruške i jabuke, kuharski dvoboj
11:25 Čarolija, serija
12:22 Gastronomski užici s Alexom i Mattom, dokumentarna serija
12:47 Posljednji tango u Halifaxu, serija
13:42 Prst providnosti, američki film
15:07 Mjesto pod suncem - Ostati ili otići, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Stipe u gostima, humoristična serija
17:15 Kruške i jabuke, kuharski dvoboj
18:05 Zavirimo u tuđi dom, dokumentarna serija
18:30 Odbrojanje do Ria, dokumentarna serija
19:00 Najveći trenuci sporta, dokumentarna serija
19:25 Bitange i princeze
20:02 Život na Arktičkom krugu, dokumentarna serija
21:00 Nogomet, EL: Liverpool - Bordeaux, prijenos
23:00 Nogomet, EL - sažeci
23:30 Zločinački umovi, serija
00:15 Skladište 13, serija
01:00 Prst providnosti, američki film (R)
02:25 Noćni glazbeni program

05.30 RTL Danas, (R)
06.10 Virus attack
06.30 Lego Ninjago, (R)
06.55 Sve u šest, magazin (R)
07.25 Pet na pet, kviz (R)
08.25 TV prodaja
08.40 Mijenjam ženu, dokumentarna sapunica
10.00 TV prodaja
10.15 Četiri vjenčanja, lifestyle emisija
11.15 TV prodaja
11.30 Hitna služba, serija
12.30 Chicago u plamenu, dramska serija
13.25 Shopping kraljica, lifestyle emisija (R)
14.25 Horvatovi, obiteljska humorna serija (R)
15.25 Big Brother, show (R)
16.30 RTL Vijesti, informativna emisija
17.00 Shopping kraljica, lifestyle emisija
18.00 Sve u šest, magazin
18.30 RTL Danas
19.15 Pet na pet, kviz
20.00 Horvatovi, obiteljska humorna serija
21.10 Big Brother, show
22.15 RTL Direkt
22.45 Big Brother
23.10 Big Brother, show
23.20 Chicago u plamenu, dramska serija
00.25 Dr. House, dramska serija
01.20 CSI, kriminalistička serija (R)
02.10 CSI: NY, serija
02.55 Astro show, emisija uživo
03.55 RTL Danas, (R)
04.40 CSI: NY, serija (R)
05.25 Kraj programa

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 minuta na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati a emisija iz kulture *Svijetolik* nedjeljom od 16.30 sati.

Polusatna emisija na hrvatskom jeziku emitira se subotom s početkom u 21 sat na Radio Novom Sadu.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Sombora nedjeljom od 17 do 19 sati.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

HRVATSKA PANORAMA NA TELEVIZIJI YU ECO

Program obuhvaća informativnu petominutnu emisiju *Cro info vijesti*, koja se prikazuje radnim danima nakon Info bloka ove televizije u premijernom i tri reprizna termina (15.30, 19.15, 22.15, 00.15 sati). Polusatna društveno-politička emisija *Moirišta* emitira se četvrtkom od 22.30 sati, a reprizira ponedjeljkom od 9 sati. Kolaž emisija s pregledom tjedna iza nas pod nazivom *Hrvatska panorama* emitira se subotom od 11 sati.

PROGRAM NA HRVATSKOM JEZIKU RADIO SUBOTICE

SHEMA ZA RADNE DANE:

18.00 - 19.00

Najava programa • Večernji dnevnik • Anemov prilog *Boja Srbija* • Agencijske vijesti iz RH • Kronologija - Dogodilo se na današnji dan • Jezični savjetnik *Govorimo hrvatski*

19.00 - 19.30

• Poetski predah • *Popularne melodije* - zabavna glazba (ponedjeljkom) • *Na valovima hrvatske glazbene tradicije* - narodna glazba (utorkom) • *Veliki majstori glazbe* - ozbiljna glazba (srijedom) • *Rock vremeplov* (četvrtkom) • *Minute za jazz* (petkom)

19.30 - 20.00

• *Europski magazin* - magazin Radija Deutsche Welle (ponedjeljkom) • *Kulturna povijest* (utorkom) • *Znanjem do zdravlja* (srijedom) • *Razmišljanje dopušteno* (četvrtkom) • *Tjedni vodič* (petkom)

20.00 - 20.30

• *U pauzi o poslu* (ponedjeljkom) • *Aktualije* (utorkom) • *Otvoreni studio* (srijedom) • *Kultur café* - magazin iz kulture Radija Deutsche Welle (četvrtkom) • *Vodič za moderna vremena* - emisija Hrvatskoga radija (petkom)

20.30 - 21.00

• Narodna glazba • Blic vijesti i odjava programa

SHEMA ZA DANE VIKENDA:
Subota

• 18.00 Najava programa, Vijesti dana, zabavna glazba
• 18.15 Vojvođanski tjedan
• 18.30 Kronologija - Dogodilo se na današnji dan
• 19.00 Vjerska emisija, duhovna glazba
• 20.00 Divni novi svijet
• 20.55 Odjava programa

Nedjelja

• 18.00 Najava programa, Vijesti dana
• 18.10 Nedjeljni mozaik (kronologija, zanimljivosti, zabavna glazba)
• 18.30 Kronologija - Dogodilo se na današnji dan
• 19.30 *Putnici kroz vrijeme* emisija za djecu Hrvatskoga radija
• 20.00 *Hrvatima izvan domovine* - emisija Pitomog radija iz Pitomače (RH)
20.55 Odjava programa

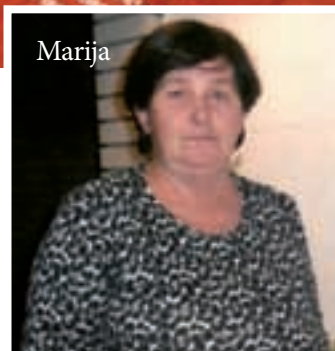

104, 4 Mhz

PERICA DERMIŠEK IZ SOTA, PROIZVOĐAČ ZAČINSKE PAPRIKE

Zna se gdje se paprika kupuje

Oko paprike ima dosta posla
Potrebna je i prehrana, prskanje protiv raznih bolesti ali se isplati* Perica očekuje da će njegova djeca nastaviti ovaj posao i proizvodnju paprike*

Marija

Perica

Poznato je da je za proizvodnju kvalitetnog kule-
na i kobasice osim mesa važan sastojak i začinska paprika. Srijemci to dobro znaju, jer su nadaleko poznati po svojim delikatesama, mjesnim prerađevinama – kulenu i kobasicama. Mještani šidske općine, ali i susjedi iz Republike Hrvatske, dobro znaju gdje mogu nabaviti kvalitetnu začinsku ljutu i slatku papriku. Obitelj **Dermišek** iz Sota se, osim rada u ratarstvu i svinjogojstvu, bavi proizvodnjom paprike. Oni su jedini u Sotu koji se bave proizvodnjom te začinske delikatese. U ovaj obiteljski posao uključena je cijela obitelj – otac **Perica**, majka **Marija**, sinovi **Siniša** i **Saša**, a tu je i najstariji član baka **Marija**, koja pomaže u poslovima domaćinstva. U vrijeme najvećeg posla – kopanja i berbe paprike, obitelj Dermišek uključuje još nekoliko radnika.

ZAČINSKA DELIKATESA

Proizvodnjom paprike počeli su se baviti 1994. godine prvo Peričina sestra, a onda se i on uz nju prihvatio tog posla. Prve godine imali su oko 45 kilograma roda i tada se paprika nizala na vijenac, kako Perica voli kazati – na *starovinski* način. Nakon berbe potrebno je papriku osušiti,

a kako u ovom dijelu Srijema nema adekvatne peći za te namjene, Dermišekovi odnose svoj rod u Gložane, gdje je sijeku, peku i melju i takvu je donose kući, gdje je prodaju svojim potrošačima. »Iz godine u godinu sam povećavao rod kako slatke, tako i ljute paprike. Sada je sijemo na jednom jutru, pola ljute, pola slatke. Možda bi moglo i više, ali s tim sam zadovoljan. Oko paprike ima dosta posla. Najviše treba raditi u vrijeme kopanja i branja. Zalijevanje je neophodno, a kako mi u selu nemamo bunare, ne zalijevamo ju. I pokraj toga ovaj posao je isplativ. Sjetva počinje u travnju, a nicanje paprike traje oko 40 dana. Kada nikne, onda je najveća muka i tada je po prvi puta treba okopati. Ne smije se dozvoliti da nikne korov, te se nekoliko puta kopa. Potrebna je i prehrana, prskanje protiv raznih bolesti ali se isplati. Berba počinje krajem kolovoza i početkom rujna i tada je potrebno angažirati veliki broj ljudi. Nakon bra-

nja pakiramo je u vreće, vješamo ih u čardak, gdje stoje od 15 do 25 dana«, kaže Perica. Tek nakon toga spremna je za sušenje u Gložanima. »Sve poslove oko samog postupka sušenja rade sami. Od kuće ponesu i drva potrebna za sušenje, a postupak u proizvodnji od sirove do sušene paprike traje od 16 do 20 sati.

NEDOVOLJNA ZARADA ZA ŽIVOT

Cijena kilograma začinske paprike iznosi 10 eura, 100 kuna ili 1.200 dinara, sve ovisno odakle su kupci. Međutim, ta sredstva od prodaje nisu dovoljna za život, pa se ova vrijedna obitelj bavi i ratarskom proizvodnjom pšenice, kukuruza, suncokreta i soje, ali i svinjogojstvom. Cijela obitelj uključena je u sve poslove. »Mi imamo svoje stalne mušterije iz Šida, okolnih mjesta, ali i većim dijelom iz Hrvatske, koji dolaze kod nas već godinama. Prodaja počinje već sada kada se ljudi

pripremaju za svinjokolje, pa sve do siječnja. Do tada je moramo držati u adekvatnim uvjetima na suhom, hladnom i zamračenom mjestu, kako ne bi izgubila svoju boju i kvalitetu.« Što se tiče ovogodišnjeg roda, Perica kaže da je ove godine bio manji u odnosu na prethodnu. Paprika je nešto lošije kvalitete, sitnija je, ali kako kaže nijedna godina nije ista.

I pokraj toga što je u ovom poslu potrebno uložiti mnogo napora i truda, ova obitelj ne odustaje od njega. Sjeme za sadnju u idućoj godini već spremno čeka, a prostorija gdje se čuva začinska paprika već se polako počela prazniti, jer prvi kupci pristižu. U ovoj obitelji svi rade sve, kako u ratarstvu, tako i u svinjogojstvu, ali i u cijelom procesu proizvodnje začinske paprike. Oba Pericina sina, Siniša i Saša, uključeni su u čitav proces, i Perica očekuje da će njegova djeca nastaviti ovaj posao i proizvodnju paprike. »Kraj godine dolazi i prihodi od paprike su nama zimski dinar s kojim preživljavamo hladne zimske dane. Moji sinovi su naučili veći dio posla i iskreno se nadam da će pokraj svih poslova, očuvati i posao proizvodnje paprike«, kaže nam na kraju razgovora Perica.

Suzana Darabašić

EMA BULJOVIĆ, KUĆANICA IZ DONJEG TAVANKUTA

Život na selu zahtjevan, ali i lijep

Ema je rodom iz Bajmaka, jedinica je. Od malih je nogu s ocem na njivu odlazila i zavaljela je taj rad: »Rano sam naučila voziti traktor, pa sam više vremena provodila na polju nego u kući. Poslije završene osnovne škole upisala sam srednju Poljoprivrednu školu u Somboru. Kako sam bila dobra učenica, nastavila sam školovanje na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu koji na žalost nisam završila.«

Kad se vratila kući, jedno je vrijeme radila u poljoprivrednom kombinatu *Ravnica* u Bajmaku. Onda se udala i preselila u Tavankut, gdje je već 28 godina.

»U početku smo živjeli sa suprugovim roditeljima i bratom. Puno se radilo. Kako su se oni tada bavili proizvodnjom krumpira, moja obveza je bila prodavati ga na tržnicama u okolnim mjestima. Znanje mađarskog jezika mi je mnogo pomoglo prilikom prodaje. Osim krumpira, sadili smo papriku, kupus, a i voćnjaka je bilo. Zbog velike ponude uvidjeli smo da moramo mijenjati kulture, pa smo se odlučili za proizvodnju lubenica, jer se one nisu gajile u našoj okolini. Tom proizvodnjom se bavimo već više od 20 godina.«

Kako uzgoj lubenica zahtjeva i stajnjak, morali su naći načina kako bi ga proizveli:

»Tovimo telad. Kako smo u tome imali uspjeha, svake godine smo povećavali broj.«

Osim poslova koje obavlja, stigne se baviti i politikom:

»Kako je moj svekar **Nikola** jedan od osnivača DSHV-a u Tavankutu, logički je da se i ja politički angažiram, te sam od prvih dana članica DSHV-a, čija sam bila i vijećnica – od 2004. do 2008. obnašala sam dužnost vijećnice u Skupštini grada Subotica. Trenutačno sam članica skupštine Mjesne zajednice Tavankut.«

Sa suprugom **Josipom** ima dvoje djece – **Nikolu**, 27 godina i **Martinu** 21 godinu. Nikola je

završio srednju Tehničku školu i ostao raditi na gospodarstvu, a Martina je završila Gimnaziju, opći smjer na hrvatskom jeziku, te je nastavila školovanje na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu, smjer fitomedicina i sada je na 3. godini.

Ema voli kuhati: »Na jelovniku se nalaze ona jela čije sam recepte naučila od mame, bake i svekrve, no uvijek dodam ponešto novoga. Vikend se teško može zamisliti bez kolača, pa ću s toga s vama podijeliti recept za slasticu koju moju ukućani obožavaju.«

Branka Dulić

DIJELIMO S VAMA RECEPT !

LIMUN PITA

Tijesto: 500 g brašna; 160 g šećera; 160 g masti; 2 jaja; 1 prašak za pecivo; 2 žlice mlijeka

Fil: 0.5 litre mlijeka; 2 žlice šećera; 5 žlica brašna; 250 g margarina; 200 g šećera u prahu; sok i kora od jednog limuna

Glazura: 5 žlica šećera; 5 žlica mlijeka; 2 štangle čokolade

Priprema: za tijesto pomiješati šećer, mast, jaja, mlijeko i na kraju dodati brašno pomiješano s praškom za pecivo. Tijesto podijeliti na tri dijela, pa razviti i peći na obrnutoj tepsiji. Za fil umutiti 5 žlica brašna u malo mlijeka, a u ostatku mlijeka ukuhati 2 žlice šećera. Skloniti, pa dodati umućeno brašno i vratiti na vatru, pa miješati dok se ne zgusne. Ohlađenom filu dodati umućen margarin s prah šećerom te sok i narendanu koru limuna. Sve dobro sjediniti i filovati kore. Gusto kuhanoj glazuri dodati žlicu margarina, pa preliti preko gornje kore.

Privatna stomatološka ordinacija

Opće stomatološke i specijalističke ortodontske usluge

dr. Robert Horvát

www.poslovnabaza.com/drhorvatrobert

24000 SUBOTICA Dure Đakovića 7/a Tel.: 024/554-136

POGLED S TRIBINA

Trica

Izbornik **Ante Čačić** upisao je svoju prvu tricu na čelu hrvatske nogometne reprezentacije. Pobjedom od 3:1 protiv Rusije, u dalekom Rostovu, ne samo da je njegova momčad zabila tri pogotka, i to reprezentaciji koja se također izravno plasirala na sljedeće Europsko prvenstvo u Francuskoj, nego je upisala i treću uzastopnu pobjedu pod njegovim vodstvom. Nažalost, zbog određenih nesporazuma na liniji HNS-a i HRT-a ovaj iznimno zanimljivi prijateljski susret nije prenošen na nacionalnoj televiziji, pa se onaj tko je htio gledati rusko-hrvatski duel morao snalaziti na svoj način. Bilo kako bilo, susret je odigran i Hrvatska je ubilježila vrijednu pobjedu. I to još s veoma šarolikom igračkom postavom. Na голу je bio **Lovre Kalinić**, a u startnoj postavi novaci su bili još i: **Marko Lešković, Ivan Močinić, Marcelo**

Brozović, Milan Badelj, Josip Pivarić, dok su u drugom dijelu zaigrali: **Šime Vrsaljko, Goran Milović, Andrej Kramarić i Ivan Vargić**.

Rusija je povel golom **Smolova** i s minimalnom prednošću otišla na odmor, ali drugih 45 minuta u potpunosti je pripalo Hrvatskoj. Prvo je **Nikola Kalinić** poravnao na 1:1, potvrđujući svoju zadivljujuću golgetersku jesen, potom je Brozović fantastičnim pogotkom doveo »vatrene« u vodstvo, da bi nominalno prvi napadač **Mario Mandžukić** postavio konačnih 3:1.

Hrvatska je dobila susret, ali i potvrdu novog napadačkog tandema Kalinić – Mandžukić (oboje su bili strijelci svojevrmeno u utakmici prethodnih kvalifikacija protiv Gruzije). Lijepa potvrda je stigla i u činjenici kako se širi lepeza nogometaša koji ravnopravno konkuriraju za mjesta u zrakoplovu za Francusku 2016.

Nakon krize, koja je zavladała remijem u Azerbajdžanu i poraza u Norveškoj, pobjede protiv Bugarske i Malte donijele su izravni plasman, a najnovija protiv Rusije veliki val samopouzdanja na početku pripremnog razdoblja za sljedeći nogometni Euro.

Neka bude još trica!

D. P.

NOGOMET

Partizan 1., Dinamo 4.

Prema istraživanju CIES-a koje je provedeno na 461 nogometnom klubu iz 31 europske zemlje, najviše igrača koji aktivno igraju a potekli su iz njegovih redova ima *Partizan* iz Beograda, njih čak 78. Drugi je *Ajax* (75), treća *Barcelona* (62), dok je četvrti *Dinamo* iz Zagreba s 53 nogometaša. Zanimljivo je da se u TOP 10 nalazi i *Hajduk* iz Splita koji je sedmi s 49 nogometaša, kao i *Crvena zvezda* s istim brojem.

KOŠARKA

Velika pobjeda Zadra

Košarkaši *Zadra* slavili su važnu pobjedu protiv beogradskog *Partizana* (65:61) u 10. kolu ABA lige. Nove bodove upisala je i *Cedevita* slavljem protiv *Olimpije* (82:58), a jedini poraz od hrvatskih predstavnika upisala je *Cibona* na gostovanju kod *Mega Leks*a (72:76). *Cedevita* je treća, *Zadar* je šesti, dok je *Cibona* deseta na tablici regionalne košarkaške lige.

TENIS

Dodig startao pobjedom

Jedini hrvatski predstavnik na završnom turniru najboljih osam tenisača i teniskih parova u Londonu, **Ivan Dodig** u paru s Brazilcem **Melom** startao je pobjedom protiv francuske kombinacije **Mahut, Herbert** 3:6, 7:6, 10:7.

NAMA JE DOVOLJNO
DA ZNATE ZA NAS

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće
- Subotica, Karađorđev put 2,
- Telefon (danonoćno):
(024) 55-44-33

Raspored sprovoda i umrlice na
Internetu: www.funero.co.rs
e-mail: funero@funero.co.rs
Kod smrti umirovljenika umanjujemo račun
za iznos posmrtno pomoći koju daje PIO.

Sombor – prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Zagreb, u Srednjacima izdajem jednosobni stan, soba, kuhinja, kupatilo. gr. grijanje, telefon, renoviran, nov namještaj. Tel.: 024 547 204.

Podajemo obiteljsku katnu kuću 210 m² na placu od 670m² – garaža, kotlarnica, ljetna kuhinja i vinska komora sve opeka, plin, etažno grijanje, telefon, interfon, do autobusa 5 minuta. Subotica. Tel.: 024 546 061 ili 064 468788.

Prodajem Tv Samsung ekran ravan 82 cm, daljinski, namještaj visoki sjaj – regal 3,8, klupski stol, škrinja za jastuke i regal 2,v /2š. Tel.: 064 4681788.

Prodajem noviju trosobnu kuću na uglu, s placem od 524 m² u Novom naselju – Aleksandrovo. Tel.: 063-553-447.

Prodaje se kuća u Petrovaradinu, Marina Držića 2a. Površina zemljišta je 100 m², stambena površina je 40 m². Tel.: 064 0125719.

Subotica centar – izdaje se uredski poslovni prostor, 4 prostorije, 130 m², tri telefonske linije, internet, parking prostor. Cijena po dogovoru. Tel: 024/529-745, 063/518-218.

Hrvat, 25 godina, zaposlen, vlasnik velike kuće u turističkom gradu Slavenska Orahovica kod Osijeka, traži djevojku zanatliju (frizerku) za dopisivanje – brak. Uz pismo poslati fotografiju.

Ivan Peček, Stjepana Radića 10, HR 33515 Orahovica Slavenska, Hrvatska.

Izdajem u najam 20 ari placa u progonu u centru Tavankuta, pogodno za plastenik ili organsku proizvodnju – ima bunar. Tel.: 064 5259245.

Prodaje se kuća – vikendica na zapadnoj obali jezera Palić. Tel.: 062 8687964.

Mijenjam ili prodajem veće leandere u boji i limun, koturaljke, novu električnu kosilicu, muške čakšire s prslukom, kožne čizme, koš, šešire, šubare, kaput i žensko bunjevačko ruvo (i sefiri), razne marame, sto i stolice, tepisi i ekskluzivna italijanska vjenčаница od čipke. Tel.: 024 532570.

Kupujem salaš s okućnicom u Ljutovu ili Tavankutu. Tel.: 069 2887213.

Prodaju se koturaljke, stolovi i stolci, bunjevačka ruva – svila i sefiri, marame, pregače, ponjaviceeve, čaršavi, muške čakšire i prsluk, čizme, šeširi, nova el. kosilica, tepisi i staze. Tel.: 024 528 682.

Prodaje se dvosoban stan (51 m² + terasa) s odličnim rasporedom prostora na Prozivci. Stan se redovito održava i sačuvan je. Ima klimu, kablovsku i daljinsko grijanje. Cijena 28.000 eura (nije fiksno). Tel.: 062 788924.

Prodaje se trosoban stan od 73 m², dvije terase, renoviran, prijeko od Hrvatskog konzulata u naselju Tokio. Ima kablovsku, CG,... Cijena 50.000 eura. Tel.: 069 2052608.

Izdajem (od 1. 9.) 2-soban namješten stan (3 kreveta+ pomoćni ležaj, plinsko grijanje, blizina tramvaja) u Zagrebu, Folnegovićevo naselje. Cijena: 250 eura. Tel.: 063 8820654, 065 6081194. +385 92 1770196.

Hitno prodajem mali moto-kultivator, marke VALPADANO s frezerom, 10 KS. Tel.: 062 86 87964.

Potrebni radnici za rad u novoj tvornici u Slovačkoj. Tel.: 064 4109369

Prodajem veći 1 S, integralova zgrada, parketiran, s malim barom, IV. kat, 2 lifta, podrum, cg, adsl, kds tv i interfon. Tel.: 062 8900458.

Prodaje se apartman od 36 m² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.

Prodaje se muška kožna jakna vel: 56 braon boje, nova. Tel.: 064 4618006.

Prodajem perjani jastuk 80x120 s odgovarajućom novom ručno šivanom salvetskom krevetnom (dvije navlake za jastuk i dvije navlake za jorgan). Cijena po dogovoru. Tel.: 060 5402733.

Prodajem trodijelni orman – mahagonij, regal iz četiri dijela, dva garderobna i dvije vitrine, kauč, fotelju i dva taburea. Tel.: 024 4561752, 064 3051513.

Prodajem stroj šivanje marke Bagat s ormančićem, visoki sjaj, orahovina, kao i ispravan zamrzivač »sandučar«. Tel.: 069 2887213.

Prodajem ručno štrikaći stroj Empisal skoro nov – stolni. Katarina Turkal.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi

VAŽI DO 27. 11. 2015.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojoj ćete moći objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga **CroArt** prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, vrši prodaju slika svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4. radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Vesna Prčić (predsjednica)
Ivan Gregurić, Mato Groznica,
Zvonko Sarić, Josip Stantić, Thomas Šujić,
Vesna Zelenika, Tomislav Žigmanov

DIREKTOR

Ivan Karan
e-mail: hrdirektor@tippnet.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulčić (hrurednik@tippnet.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:
Zvonko Sarić

REDAKCIJA:

Davor Bašić Palković
(urednik rubrike kultura i urednik *Kužiša*)
Dražen Prčić
(urednik rubrike sport i zabava)
Željka Vukov
(urednica društvene rubrike i urednica *Hrčka*)
Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)
Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

ŠEF DOPISNIŠTAVA I KOREKTOR:

Mirko Kopunović (mkopunovic@hrvatskarijec.rs)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik) (tsujic@hrvatskarijec.rs)
Jelena Ademi (grafička urednica) (jademi@hrvatskarijec.rs)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević (nsudarevic@hrvatskarijec.rs)

UREDNIK WEB IZDANJA:

Dražen Prčić

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Dulčić (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55; ++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatskarijec@tippnet.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika
doo Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Каталогизација
у публикацији Библиотека
Матице српске, Нови Сад
32+659.3(497.113=163.42)

TAMBURAŠKA SCENA

Vesela mašina iz Srijemske Mitrovice

Tamburaški orkestar iz Srijemske Mitrovice *Vesela mašina* počeo je s radom 2005. godine. Njega čine **Josip Dujić, Miroslav i Marko Barat, Igor Lamešić, Davor Buha i Vukašin Starčević**. Ovi mladi momci počeli su najprije svirati pri Hrvatskom kulturnom centru *Srijem – Hrvatski dom*, gdje su kako kažu, naučili najviše. Svoje prve pjesme naučili su upravo tu. Nakon toga odlučili su osnovati svoj tamburaški orkestar, kada su počeli svirati po različitim slavljinama i kavanama. Ekipa se iz godine u godinu mijenjala, a danas Miroslav Barat svira kontru, njegov brat Marko

svira bas, Igor Lamešić bas prim, Damir Buha je harmonikaš, a Vukašin Starčević svira bubanj. Vremenom su se prilagođavali tržištu tako da su, osim tamburaških instrumenata, uveli i električnu varijantu s bubnjem, jer se danas od tamburaša traži da znaju svirati sve, tamburašku i narodnu, ali i zabavnu, pa čak i rock muziku. Ovi mladi tamburaši iz Srijemske Mitrovice do sada su gostovali po cijeloj Srbiji, ali i u Republici Hrvatskoj, kao i na brojnim festivalima. Svirali su čak i na mjestima gdje tamburaška skladba nije toliko zastupljena gdje su također bili lijepo prihvaćeni. Kako vole reći, na festivalima uglavnom sviraju za svoju dušu, a pjesme koje sviraju u Srijemu su pretežno tamburaškog tipa, mada ima i onih narodnih, pa se desi da nekoliko puta tijekom večeri sviraju neku pjesmu i po deset puta. Financijska kriza nije zaobišla ni ove momke i, kako ističu, novčanici su im nekada i poslije teške uglavnom tanki, jer posla je u posljednje vrijeme sve manje. Nekada se desi da poslije svirki budu čak i u minusu, da potroše i više nego što su zaradili. Ali ne odustaju. Muzika im je sve i svi skupa vole svirati, pa po cijenu da to nekad znači i gubitak. Nekada je bolje, nekada lošije, ali ovi momci se ne predaju. Mladi perspektivni momci iz grada na Savi čekaju neka bolja vremena, a sada osim na slavljinama i svadbama, sviraju ponekad i u Hrvatskom domu u svom gradu, gdje, kako kažu, vole svirati za svoje Mitrovčane.

S. D.

IZ IVKOVIĆ ŠORA

Ajdmo sad naprid... pa kako bidne...

Piše: Branko Ivković

Jevo kad me pitate, već danas je bilo baš niko napeto vrime a i tušta tog mi se istrevljalo al ništa lipo, borme. Ja namrvio koji džak kuruza, pa odno na golupčiju pecu, ko velim malkoc napraviti troška. Nikako nisam dospio platiti porez i koji-kake uncutarije što su

ovi poizmišljali, sveca njim uncuckog, kugod da za dicu kojišta izmišljaju taki su maštoviti. Al oš vraga: na peci kuruza koliko oš, sve se vućadu za tobom ako neš kupit. Kaže Periša: »Dobro da su svi doneli mrvljene, jel da su u klipu borme bi kogod i u tikvu bijo trevljen«. I da vam ne duljim pripovijetku, jedva ja prodo jedan džak i to mom dobrom pajdašu Ivici, a i on se valjda smilovo na me što stojim nako ko siročić kod limuzine. »Neš više, Braniša, na pecu ništa više nosit prodavat, nisi ti za to«, velim ja sam sebi. Al dok sam tamo stojo čeljadi moja, vidio sam kaka je naša istina: svit se šeta i razgleda. Nika mladež je dovela dicu da gleda josag i miluje mačiče i štence, al niko ništa borme skoro ne pazari. Vidi se da narod nema novaca čestito ni za kruv a kamol za drugo čega. I ovi što su ti dicu doveli to je zato što siroti nemađu novaca da i odvedu u Zološki vrt, a i ode ima josaga, barem za sad, dok se narod već svega ne mani. Al probaj ovaki divan ispriopovidat prid ovom gospodom na vlasti, Braniša moj, oma će te izvikat i bićeš i uvat i rogat. Ta, jel ti ne čuješ da mi stalno idemo naprid? Ta, stalno smo u nikom napridku, pa pomažemo ovima i onima. Al tamo di pomažemo ne smimo ni u goste otić. A i ako odemo, budnemo vijani jel ispcovani. No, doduše, kaže naš prvi da je to sve tako kako triba. Jeto i penzije nam odigo posli fajin godina. Doduše, nise poravno s onim što je uzo ni s jednim frtaljom, al odigo i: onaj ko ima veliku penziju sad mož kupit s tim povećanjem i cilu škatulju bolje cigaretle, a onaj s manjom bome ne mož ni to. Al, jeto, idemo naprid. Niki dan mi jedna cura kazala da se kod nas u državi smatra da je čovik radno aktivan ako radi jedan sat u nedilji. Bože, moro sam se smijati. Ta, s našim nadnicama ne mož čestito živit ni kad radiš sto sati u nedilji, a ne jedan. Pa ja jedan sat na dan provedem dok namirivam samo pilež po avliji, a di su svinji i drugi josag? Ispašču niki najvridniji čovik u Ivković šoru, a ova moja stalno divani da sam linčina. Moraću joj to nač da pročita, pa nek vidi ko je ko, a ne samo kudit čestito čeljade. No, jeto: samo naprid. Tako i prvi kaže: ne triba se baš na makar čega obzirat. To što svit nema šta danas rućat, ta imaće sutra, šta se sekiramo. Posli kiše dolazi sunce, a posli zime lito, kaže Periša a on je dosta onako pametan deranac. Samo možda sam ja malo nazadan, pa se svega bojim, al niki se inkab mislim: ta triba tu zimu i priživit do lipog vrimenta. Ko se ne smrzne, taj će pripovijdat. Sve se niki mislim da neće valjat, al, jeto, idemo naprid. A sit gladnom ne viruje. No, doduše, ni josag nije na cini, a mož dobit i na veresiju, samo da se čovik otarasi troška i namirivanja. Joj, dobro sam se sitio: moram to obaviti čeljadi. Ajd, zbogom, i budite mi dobri. I samo naprid, pa šta nam Bog da. Ajd, zbogom.

BAĆ IVIN ŠTODIR

Knjige prodaju škularima a darivu učitelje

Ne vridi bać Ive ni to što ne gleda televiziju, ni to što je sve manje za sokoćalom, do njega uvijek dojde no što i ne volji čut. Eto, prvač mlađa ope došla doma, nisu imali škole. Sridom bijo nikaki državni svetac, ni sam već ne zna kaki. Vi godina samo izmišljavu nikake novi. Slavu se i državni i crkveni i naši i tuđi. Sa starijom se divanili priko telefona, ona ni ne zna za svetac, radi redovno. Bać Ivina ošla radit, ni ona ne zna za nikaki svetac. U selu radi sve osim pošte, škole i opštine. Na radijonu već obnarodovali i da će vamo gore škulari na raspust o jednoga Badnjaka, pa sve do druge Nove godine. Ni dole će drugače, velu neće ji niko natirat da slavu Božić što nije njev. Bože, misli se, pa ko će nji i tirat da slavu? Uto u kujnu došla i mlađa, veli ne može više spavat, a i ogladila. »Dado, baš bi za fruštuk mogla slanina i luka, pa bi ga mogli izgvanjit nako kako samo vi znadete«, veli dok jim je kuvala kafu. »A ti, curo, nisi čula ka su prvač obnarodovali da slanina ni zdrava?«, kroz brkove se škobi bać Iva. »Ite, dado, ko još u to može virovat? Nego, tribaćete mi dat dvi iljade, ope moramo kupit jednu knjigu. Prvo ni valjala na što su nam naši dali zabadva, pa smo morali kupit nu za iljadu. Sad, ope, ne valja ni ta. I sve ko jednoga istoga učitelja. A on dobijo malo sokoćalo i još za dvi godine sve platito za njega, da može lipo pratit i javljat nima što su jim prodali kako se uči baš iz te knjige«, veli mlađa priko zalogaja. U po fruštuka zalaje Taksa, nako bisno, drot da pokida, ko ka ide poštaš jel kum Tuna. »Kume, ajde otiraj voga vraga, vada bi skočijo na me da ni drota. Kest, nesvitu jedan!« larma kum Tuna s vraci. Bać Iva otide prid njega i otira Taksu. »Ne znam šta ću o dosade. Danas ne radimo, pa moja i unučad još u petak potli podne ošli ko njezne sestre, ona je sad u druge države, natrag će dojt u nedilju uveče«, veli kum Tuna i sam nalje bukaricu katarke. »Pa kako to, o petka do druge nedilje, a svetac samo u sridu?« pogleda ga dugačko bać Iva. »Ta, mani to! Vada sam je ja na poslu šef, pa možemo koišta i zabašurit. Nego, jesi čo da će nam vaj naš dignit i nadnice i penzije? Eto, vada urodile te njegove reforme. A svit brezobrazan, pa stalno protiv, pa protiv. On, siroma, već obnarodovo da će se sam skinit ako je tako«, veli kum Tuna i izdune bukaricu. »E, moj kume, skiniće se on ka na mojemu naraste nokat. Pa jel si već zaboravijo da ti je lane uzo pešest iljada, a sa ti vraća jednu ipo? On i računa da će taki što se ne siću ničega starijega od juče ope zaokružit njega. Mene sve izgleda da ćemo se ope izbirat«, veli bać Iva i nalje jim još po bukaricu. Kum Tuna se samo zablendo u njega ko tele u šarena vrata.

Piše: Ivan Andrašić

MISLI POZNATIH

- **Shakespeare:** Dobro otvori oči kad se ženiš, a poslije ih zatvori.
- **Pitagora:** Zlato provjeravamo vatrom, ženu zaltom, a muškarca ženom.
- **Sandburg:** Ja sam idealist. Ne znam gdje idem, ali sam na putu ka tamo.

KVIZ

Fra Ivan Franjo Jukić

Koje godine i gdje se rodio hrvatski franjevac i prosvetitelj **Fra Ivan Franjo Jukić**?

Gdje je stjecao naobrazbu?

Kojim se idejama oduševio i počeo se zalagati za njih?

U čemu se ogledao njegov doprinos?

Što je pokrenuo i uređivao?

Uz kojeg je franjevca vezan njegov rad?

Koja su neka od njegovih najpoznatijih djela?

Kada i gdje je umro Ivan Franjo Jukić?

Rodio se 8. srpnja 1818. godine u Banja Luci. Filozofiju je studirao u Zagrebu, a teologiju u Veszpremu i Dubrovniku. Idejama Ilirskog pokreta. Zalagao se Gajev pravopis, pokretanje škola... Prvi bosanskohercegovački časopis *Bosanski prijatelj*. Fra **Grgu Martića**. Slavodobitnica svjetlom gospodinu Omer-paši. Putovanja od Sarajeva do Carigrada. Umro je 20. svibnja 1857. godine u Beču.

FOTO KUTAK

Mačji kutak!

VICEVI

Marica upisala autoškolu i na jednom satu vožnje stala na benzinskoj pumpi. Dođe do nje prodavač da joj natoči gorivo:

- Gospođice, morate ugasiti motor!
- Gospodine, ugašen je, to se instruktor trese!

U pola noći pita muž :

- Pa gdje si sad pošla?
- Da vidim jesam li svuda po kući pogasila svjetla.
- Aha, ponesi i meni jedno parče!

NOGOMET

Bod svakom

SENTA – Trećeplasirana momčad Srpske lige skupina Vojvodina, *Bačka 1901* iz Subotice odigrala je neodlučno na gostovanju kod *Sente* (1:1). U 15. kolu, na stadion kod Somborske kapije stiže *TSC* iz Bačke Topole, a susret se igra u subotu 21. studenoga od 13 sati.

Poraz Tavankuta

VRBAS – Nogometaši *Tavankuta* poraženi su u susretu 14. kola Bačke lige protiv *Vrbasa* (1:2) i pali su na deveto mjesto prvenstvene tablice. Priliku za nove bodove imat će u nedjelju 22. studenoga kada u 13 sati dočekuju momčad *Tise* iz Adorjana.

Pobjeda za oproštaj

SONTA – U 12. kolu MNL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci nogometaši sončanskog *Dinama* ugostili su ekipu *KFK Kula* i od svojih najvjernijih navijača do proljeća se oprostili novom pobjedom od 3:0. Gosti su utakmicu započeli hendikepirani, jer im se vratar na zagrijavanju ozlijedio, a pričuvnoga nisu imali, pa je na vrata stao jedan od igrača. U prvom poluvremenu plavi su se mučili, kao da su se napadači željeli ušetati u vrata Kule. U drugom poluvremenu igrali su konkretnije, pa su prigode realizirali **Brkin** u 60. **Đanić** u 66. i **Duraković** u 71. minuti i tak osigurali zasluženu pobjedu. U posljednjoj utakmici jesenskog dijela prvenstva Sončani će gostovati u Somboru, kod *OFK Metalca*.

I. A.

Četvrti uzastopni uspjeh

MONOŠTOR – U 12. kolu prvenstva MNL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci nogometaši *Dunava* su ugostili ekipu iz donjeg dijela

tablice, *OFK Metalac* iz Sombora i osvojili bodove rezultatom 2:0. Monoštorci su mrežu gostiju načeli zgoditkom golgetera **Balaža** već u 4. minuti. Lopta više nije htjela u mrežu *Metalca*, sve do zgoditka **Curnića** u 45. minuti. U drugom dijelu nije bilo zgoditaka. Jedino je vrijedno zabilježiti da je ovo nogometašima *Dunava* četvrta pobjeda zaredom.

I. A.

RUKOMET

Trijumf uz veliku borbenost

SONTA – Nakon završetka jesenske polusezone TRLS, skupina Srijem – Južna Bačka, mlade rukometašice *ŽRK Sonta* odigrale su za privremeni oproštaj sa svojim vjernim navijačima prijateljsku utakmicu protiv drugoligaške ekipe *ŽRK Odžaci*. Iako su poražene rezultatom 13:22 mlade Sončanke nisu razočarale. Najmlađe su dobile i najveću minutažu. Pokazale su da posjeduju onu neophodnu sportsku drskost, pa su smjelo ulazile u duele protiv znatno jačih drugoligaških igračica. Na vratima je i ovoga puta blistala sve bolja **Marijana Gomboš**.

I. A.

ŠAH

Turnir u »Nazoru«

SOMBOR – U HKUD-u *Vladimir Nazor* u tijeku je *VI. Božićni šahovski turnir*. Sudjeluje 17 igrača, a među njima su šahisti koji redovito igraju na »Nazorovim« turnirima, ali i oni koji se pojavljuju po

prvi puta. Susreti se organiziraju svakog tjedna, kako bi se devet kola turnira privelo kraju do 23. prosinca. Nacionalni sudac **Radomir Kavačić**, glavni je arbitar turnira, a organizator je sportska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor*.

Z.V.

ODBOJKA

Golubice u četvrtfinalu Kupa

UŽICE – Uvjerljivom pobjedom protiv *Jedinstva* (3:0) odbojkašice *Spartaka* izborile su plasman u četvrtfinale Kupa Srbije. Najbolje u redovima *Golubica* bile su **Bogdanović** s 16 i **Sređić** s 10 poena.

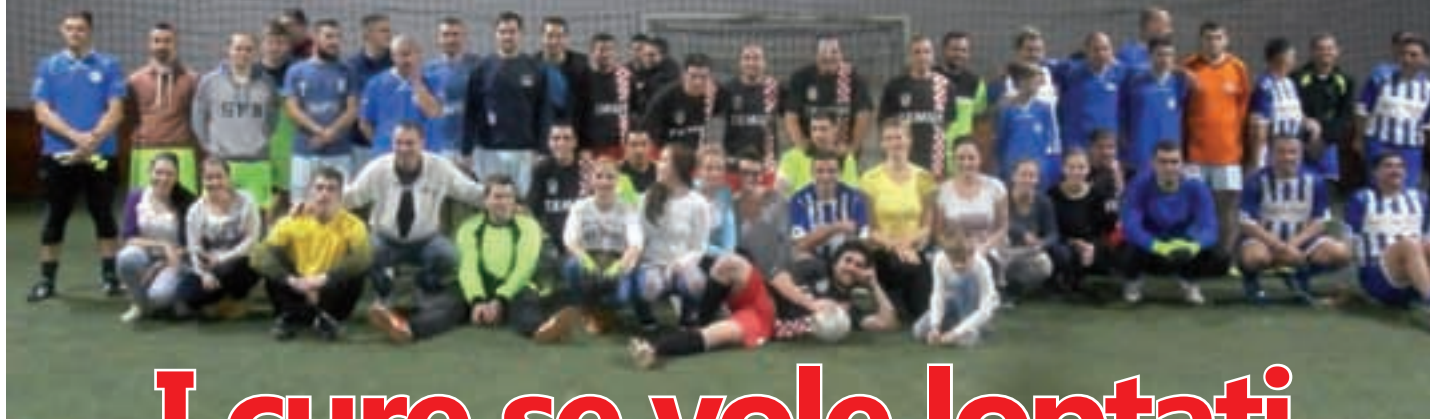
HOKEJ

Četvrto mjesto u Skoplju

SKOPLJE – Iako još uvijek bez ledene plohe hokejaši subotičkog *Spartaka* imali su uspješan nastup na seniorskom turniru *Skopje Ice festival*. U konkurenciji 9 momčadi iz 6 država osvojili su četvrto mjesto, a treba imati u vidu kako je nastupio mješoviti sastav u kojem je bilo čak sedam juniora.

SUSRET NOGOMETNIH EKIPA SRIJEMSKIH HRVATSKIH UDRUGA U ZEMUNU

I cure se vole loptati

Posljednji ovogodišnji malonogometni Susret ekipa hrvatskih srijemskih udruga održan je u nedjelju, 15. studenog, u Zemunu, koji je organiziralo Društvo hrvatske mladeži iz Zemuna, povodom njihove osme obljetnice. Na malonogometnom susretu sudjelovalo je šest ekipa, DHM Zemun, HKC Srijem – Hrvatski dom iz Srijemske Mitrovice, HKPD Tomislav Golubinci, HKPD Matija Gubec Ruma, HKD Jelačić iz Petrovaradina, a prvi put je sudjelovala jedna ženska ekipa iz Zemuna.

U PRIJATELJSKOM OZRAČJU

I ovoga puta sportsko druženje proteklo je u prijateljskom ozračju. Po dogovoru hrvatskih srijemskih udruga, turnir u malom nogometu sada je prerastao u susrete gdje je prioritetni cilj druženje, međusobno upoznavanje i produbljivanje prijateljstva između članova sportskih sekcija. Jedan od ciljeva je da se na ovaj način privuku i mladi ljudi. Društvo hrvatske mladeži iz Zemuna, osmi puta je domaćin ove sportske manifestacije, a ujedno je to bila prilika da se na ovakav način proslavi i njihova osma obljetnica postojanja i rada:

»Na današnjim susretima trebalo je biti šest ekipa, ali nam ekipa iz Ljube nije došla, pa smo se snašli i prvi puta napravili i jednu

žensku ekipu. Bilo je zanimljivo. Najvažnije je da se ljudi na ovim susretima druže. Ovdje nema pobjednika i sve je u duhu sportske tolerancije i lijepog druženja«, kaže predsjednik DHM-a iz Zemuna **Miroslav Lečer**.

Susreti malonogometnih ekipa hrvatskih udruga iz Srijema održavaju se nekoliko puta godišnje, svaki put u drugom mjestu. Susreti u Zemunu bili su posljednji u ovoj godini:

»Drago mi je da smo tijekom cijele godine na ovim susretima pokazali sportski duh i želju da se ovakva vrsta druženja nastave. Danas smo imali i jednu žensku ekipu koja se izuzetno dobro pokazala na terenu i nadam se da će se ta praksa sprovoditi i ubuduće. Vrlo sam zadovoljan što u posljednje vrijeme na susret dolazi sve veći broj mladih koji će, nadam se, nastaviti ovu tradiciju«, istaknuo je voditelj sportske sekcija HPD Matija Gubec Ruma **Pavle Mišak**.

Ovogodišnje susrete obilježili su brojni sportski motivi – bilo je i negativnih, ali puno više pozitivnih stvari. Želja je svih da se s ovakvih susreta ponesu samo lijepi dojmovi, i zbog toga su se udruge dogovorile da susreti nemaju natjecateljski karakter.

LIJEPI DOJMOVI

Da su se Zemunci i ovoga puta potrudili biti dobri domaćini potvrdili su i gosti iz Srijema:

»U Zemunu se osjećam kao kod kuće. Bila je sjajna organizacija i lijepo smo se družili. Sve utakmice odigrane su sportski i fer i drago mi je što smo imali i jednu žensku ekipu iako mi nismo ovoga puta mjerili snagu sa njima. Svaka godina donese neka nova poznanstva, a stara se produbljuju«, rekao je član ekipe HKC Srijem – Hrvatski dom iz Srijemske Mitrovice **Edi Tajm**.

Lijepi dojmove ponijeli su i članovi malonogometne ekipe iz Petrovaradina:

»Ovo je jedno ugodno druženje sa starim prijateljima. Nastavljamo u tom našem prijateljskom ozračju i drago mi je što se tradicija održava. Ženska ekipa je osvježila ove susrete i zahvalni smo im na uloženom trudu. Drago mi je što smo opstali sve ove godine i što svaki put vidim neka nova lica koja se uključuju. Na ovim susretima svi lijepo funkcioniramo, nereda i zadovoljni smo. Uvijek nakon utakmica nastavljamo 'treće poluvrijeme', gdje se ugodno družimo i sređujemo

dojmove«, rekao je član ekipe Petrovaradina **Milan Mikuljan**.

S obzirom na to da su žene ovoga puta bile u centru pozornosti pitali smo i njih za njihove dojmove: »Nama je bio veliki izazov igrati s muškom ekipom. Imale smo kratku pripremu, ali smo se trudile. Nadam se da ćemo iduće godine biti još bolje i uspješnije. Igrale smo bez pravila, upravo onako kako žene igraju nogomet, ali se nitko nije ljutio i lijepo smo se zabavili«, rekla je **Sanela Nađ Kanas** iz Zemuna.

Suzana Darabašić

TREĆE POLUVRIJEME

Druženje sportaša nastavljeno je nakon utakmica u župnim prostorijama u Zemunu. Bila je to prigoda da se srede dojmovi, učvrste prijateljstva i dogovore novi susreti u idućoj godini, koji će se prema očekivanjima svih nastaviti u istom duhu – učvršćivanju prijateljstava članova hrvatskih srijemskih udruga.

Jesen na Staroj planini

Foto: Jelena Ademi